МОНЕТИТЕ НА ПАЈОНИЈА
ОД НУМИЗМАТИЧКАТА ЗБИРКА НА НБРМ

ЕФТИМИЈА ПАВЛОВСКА

THE COINS OF PAEONIA
FROM THE NUMISMATIC COLLECTION OF NBRM

EFTIMIJA PAVLOVSKA

НАРОДНА БАНКА
НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

NATIONAL BANK
OF THE REPUBLIC OF MACEDONIA

Издавач:
НАРОДНА БАНКА
НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
www.nbrm.gov.mk

За издавачот:
Петар Гошев, гувернер на НБРМ

Уредник:
Катерина Христовска

Автор:
Ефтимија Павловска

Превод на англиски:
Елизабета Баковска
Ефтимија Павловска
(кат. бр. 1-238)

Лектура на македонскиот текст:
Бисера Павлеска

Конзервација:
Дијана Ванчевска
Билјана Бозароска-Павловска

Фотографии:
Владо Кипријановски

Дизајн и компјутерска обработка:
АРТИСТИКА, Скопје

Печат:
НАМ Прес, Скопје

Тираж:
500

Скопје, 2008

Publisher:
NATIONAL BANK
OF THE REPUBLIC OF MACEDONIA
www.nbrm.gov.mk

On behalf of the publisher:
Petar Goshev, Governor of the NBRM

Editor:
Katerina Hristovska

Author:
Eftimija Pavlovska

Translated into English:
Elizabeta Bakovska
Eftimija Pavlovska
(cat. nos. 1-238)

Macedonian Proof Reading:
Bisera Pavleska

Conservation:
Dijana Vanchevska
Biljana Bozaroska-Pavlovska

Photographs:
Vlado Kiprijanovski

Design and prepress:
ARTISTIKA, Skopje

Print:
NAM Pres, Skopje

Issue:
500

Skopje, 2008

ISBN: 978-9989-107-14-6

© 2008 Сите права се задржуваат.
Ни еден дел од оваа публикација не може да биде препечатен или репродуциран на елекронски, механички или друг начин без писмена дозвола од издавачот.

© 2008 All rights reserved.
No part of this book can be copied or reproduced in electronic, mechanical or any other form without written consent of the publisher.

МОНЕТИТЕ НА ПАЈОНИЈА
од Нумизматичката збирка на НБРМ

Ефтимија Павловска

THE COINS OF PAEONIA
from the Numismatic Collection of NBRM

Eftimija Pavlovska

CONTENTS

Foreword ***8***

Introduction ***29***

Paeonian Tribal Coinage ***31***

Paeonian Regal Coinage ***35***

The Coinage in the Paeonian Neighbourhood: Damastium and Pelagia ***43***

Catalogue ***45***

Ancient Sources ***79***

Bibliography and Abbreviations ***81***

Plates ***87***

СОДРЖИНА

6 Предговор

11 Увод

13 Пајонско племенско монетоковање

18 Пајонско кралско монетоковање

26 Монетоковањето во пајонското соседство: Дамастиј и Пелагија

45 Каталог

79 Антички извори

81 Библиографија и кратенки

87 Табли

ПРЕДГОВОР

Издавањето на Монетите на Пајонија од Нумизматичката збирка на НБРМ, како прво дело во новата едиција „Nummi Macedoniae“ претставува вовед во намерата на Народната банка на Република Македонија интегрално да објавува хронолошки систематизирани делови од својата Нумизматичка збирка, којашто постојано ја создава и ја збогатува, почнувајќи од веќе, не толку блиската 1999 година. Верувам дека реализирањето на овој проект ќе овозможи Збирката да биде подостапна за јавноста и дека, на овој начин, таа ќе претставува дополнителна можност за проширување на академските знаења за монетарната историја на Република Македонија. Се чинеше природно оваа промоција на културното наследство на нашата држава да започне со издавање публикација за паричните изданија на најстариот автохтон монетарен систем којшто бил создаден и постоел на почвата на Република Македонија.

Во изминативе години, Народната банка посвети големо внимание на збогатувањето на Збирката на монети издавани од страна на пајонските племенски заедници и на пајонските кралеви, ковани во периодот помеѓу VI век пр. н.е и III век пр. н.е. Затоа, таа денес е редок корпус на историски, економски и културни податоци за сѐ уште опскурното општество на старите Пајонци и нивната држава, којашто во најголем дел се простирала во источниот и централниот дел на територијата на Република Македонија. Скромното спомнување на пајонските племенски заедници и, потоа, на кралството на Пајонците во античките дела, како и недостатокот од археолошка граѓа за поцелосна реконструкција на пајонската историја и култура, ги претвора нивните официјални парични изданија во едни од најверодостојните траги за нивното високоорганизирано политичко и економско живеење уште во периодот од најраната антика.

Макотрпна работа е да се собираат и да се обработуваат артефакти од овој вид, посебно за некои периоди и некои цивилизации стари повеќе векови пред нашата ера. Веројатно не случајно, изминати се речиси осум децении од објавувањето и на првата и на сѐ уште најважната систематизирана студија за паричните изданија на пајонските племенски заедници и на пајонските кралеви од страна на Хуго Геблер во 1935

година, продлабочена со неколку понови корпуси на пајонски монети од големите европски и американски збирки. Затоа нумизматичарите се едногласни кога велат дека објавувањето на студија за 238 комплетно документирани примероци на сребрени и бронзени пари, колку што се вклучени во овој каталог, е ексклузивно случување во пајонската нумизматичка историографија. За таквото ексклузивно задоволство треба да ѝ бидеме благодарни на младата и талентирана истражувачка, Ефтимија Павловска, кустос за античкиот период во отсекот за нумизматика во Народната банка на Република Македонија. На сите нас ни подари не само нов труд, по подолг период, туку, уште поважно, значајно дополнување на постоечките сознанија за структурата и хронологијата на пајонскиот монетарен систем. За тоа убедливо говорат и реткоста и, посебно, уникатноста на примероците дадени во каталогот, нудејќи поинакво читање и разбирање на пајонската монетарна историја и нумизматичка иконографија, веројатно еднакво возбудливо како за стручната, така и за пошироката јавност.

Епилозите од овој вид се добра потврда за полезноста на инвестициите на нацијата во областа на историјата, творештвото и воопшто во културата. Затоа, Народната банка ќе продолжи со одговорното одржување и натамошното развивање на нумизматичката дејност, денес олицетворена во раскошната музејска збирка како дел од заедницата на сите што се длабоко посветени на негувањето на континуитетот на нашиот културен идентитет. Од тие причини, почитувани, со право очекувајте нови задоволства од овој вид.

м-р Петар Гошев,
гувернер на Народната банка
на Република Македонија

FOREWORD

The publishing of the Coins of Paeonia from the Numismatic Collection of the NBRM, as the first book in the new book series "Nummi Macedoniae" is an introduction to the intention of the National Bank of the Republic of Macedonia to publish chronologically systematized parts of its Numismatic Collection, created back in 1999, and continually enriched ever since. I believe that the realization of this project will enable the Collection to reach the public more easily and that in this form it will provide additional possibility to expand the academic knowledge about the monetary history of the Republic of Macedonia. It seemed natural this promotion of the cultural heritage of our country to begin by issuing a publication about the coin denominations of the earliest autochthonous monetary system which was created and existed on the territory of the Republic of Macedonia.

Throughout the past years, the National Bank has paid great attention to the enriching of the Collection of coins issued by the Paeonian tribes and Peaonian kings, minted in the period between the VI century BC and III century BC. Therefore, today it is a rare corpus of historical, economic and cultural data about the still obscure society of the ancient Paeonians and their state, which was mostly covering the east and central part of the territory of the Republic of Macedonia. The scanty mentioning of the Paeonian tribes, and subsequently the Paeonian Kingdom in the ancient works, as well as the lack of archeological material for more complete reconstruction of the Paeonian history and culture turns their official monetary units into one of the most credible traces of their highly organized political and economic life ever since the early ancient period.

It is a hard work to compile artifacts of this kind, especially for the periods and civilizations going back several centuries BC. Probably it is not accidental that almost eight decades have passed since the publishing of the first and still the most important systematized study of the coin denominations issued by the Paeonian tribes and Paeonian kings by Hugo Gaebler in 1935, enriched by several corpuses of Paeonian coins from the large European and American collections, of a newer date. Therefore, numismatic experts are unanimous in their argument that publishing of a study about 238 completely documented specimens of silver and bronze coins, included in this catalogue, is an exclusive event in the Paeonian numismatic

historiography. The credit for such an exclusive pleasure should be given to the young and talented researcher, Eftimija Pavlovska, curator of ancient coins in the Numismatic Unit in the National Bank of the Republic of Macedonia. For all of us this is a present in the form of a new publication, after a longer period of time, but which is even more important, it is a significant supplement to the existing knowledge about the structure and the chronology of the Paeonian monetary system. Proof of this is the rarity and especially the uniqueness of the pieces presented in the catalogue, offering a different reading and understanding of the Paeonian monetary history and numismatic iconography, probably equally exciting both for the experts and for the common public.

Epilogues of this kind are strong confirmation of the usefulness of the nation's investments in the field of history, scholarly works, and culture in general. Therefore, the National Bank will continue its responsible maintenance and further development of the numismatic activity, today incarnated in the rich museum collection as part of the community of those deeply devoted to the nourishing of the continuity of our cultural identity. Hence, ladies and gentlemen, you have the right to expect new pleasures of this kind.

Petar Goshev, MSc.
Governor of the National Bank
of the Republic of Macedonia

УВОД

Древната пајонска популација којашто живеела во јужниот дел на Балканскиот Полуостров, уште од најраниот период на историјата - доцното бронзено време, го населувала широкиот географски простор којшто денес зафаќа делови од Бугарија и Грција, но и од Република Македонија. За жал, за Пајонија и за нејзините жители, многу малку и ретко се пишувало. Нивното споменување од страна на античките автори било само попатно, и вообичаено сврзано за одредени настани во историјата, во кои биле вклучени и Пајонците. Така, почнувајќи од Хомер во VIII в. пр. н.е., податоци за Пајонија и за Пајонците се среќаваат и кај подоцнежните автори како што се Херодот, Тукидид, Полибиј, Страбон, Ливиј, Јустин и др., но и во епиграфските извори, коишто сепак не се доволни за да се направи комплетна реконструкција на пајонското минато. Затоа постоењето на нумизматичките извори, односно монетите што ги издавале пајонските племиња, а подоцна и кралевите, претставуваат еден од најзначајните и најавтентичните извори на информации за општествениот, политичкиот, економскиот и религиозниот живот на Пајонците.

Интересот за пајонската нумизматика кај истражувачите се појавил уште на крајот на XIX век, но посериозните проучувања на оваа проблематика започнале на почетокот и во првата половина на XX век, а се засилиле во втората половина на векот. Најчесто се работи за каталошко публикување на пајонските племенски и кралски пари на одредени збирки, или за научни статии кои допираат одредени аспекти и од пајонското монетоковање. Во тој контекст, значајно е да се споменат најстарите каталози во кои се вклучени овие монети - на Б. Хед (B. V. Head, *British Museum Catalogue of Greek Coins: Macedonia, etc.*,1879), на Н. Мушмов (*Античните монети на Балканския полуостровъ и монетите на българските царе*, 1912), како и на Х. Геблер (H. Gaebler, *Die Antiken Münzen Nord-Griechenlands*, III: *Makedonia und Paionia*, 1935), но од особена важност е и делото на Ј. Своронос (J. N. Svoronos, *L'hellénisme primitif de la Macédoine prouvé par la Numismatique et l'or du Pangée*, 1919) кое е исклучително фокусирано на пајонските племиња и на нивното монетоковање.

Денес, пајонската историја сè уште не е доволно разјаснета, а проучувањето на монетоковањето на Пајонците и понатаму предизвикува возбуда кај истражувачите. Токму затоа и при собирањето на нумизматичките артефакти во релативно

младата Нумизматичка збирка на Народната банка на Република Македонија, примарниот интерес е насочен кон овие изданија на пари, коишто се автохтони и најстари на оваа почва. Нивната анализа и проучување можат да дадат придонес во расветлувањето на загадочното пајонско минато, а со тоа и на еден дел од најраната историја на Република Македонија. Иако секоја од овие монети, обработени во Збирката, претставува редок и ексклузивен примерок, постојат некои од нив коишто заслужуваат посебно внимание. Во овој контекст би ги споменала анепиграфните монети на Дероните со ниска номинална вредност (**1-21**), откриени источно од р. Вардар, во регионот на р. Брегалница, т.е. во некогашна Источна Пајонија. Нивното циркулирање на овој простор дава уште една потврда за претпоставената матична територија на ова пајонско племе, коешто го нема во примарните извори. Античката историографија, пак, го забележала постоењето на пајонското племе Лајаи, но сребрените пари коишто ги произвеле тие се многу ретки и од неколку познати примероци на нивните октодрахми, еден се наоѓа и во Збирката на НБРМ (**23**). Античките автори не запишале ништо ниту за владеењето на претпоставениот пајонски владетел Тевтај (ок. 400 - ок. 380/70 г. пр. н.е.), но неговиот уникатен сребрен диобол (**27**) претставува најцврста потврда за тоа. Следува примерокот на тетробол (**39**) на кралот Ликеј (ок. 359/8 - 340/35 г. пр. н.е.), чиишто претстави на лав и на волк на аверсот и на реверсот прикажуваат нов и сè уште единствен тетробол од овој тип. Пајонската збирка ги содржи и исклучително ретките бронзени изданија (**115-124**) на кралот Леонт (ок. 278/77 - ок. 250 ? г. пр. н.е.) и во моментов, претставува единствена јавна збирка со најголем број примероци на пари коишто му припаѓале на овој владетел. Анализата на овие десет примероци, всушност откри дека бронзените пари на Леонт биле исковани во две различни номинални вредности. И бронзените монети на последниот пајонски крал Дропион (ок. 250 - ок. 230 г. пр. н.е.), коишто се наоѓаат во Збирката, според нивната бројност од 97 примероци, повторно, ја прават неа најголемата јавна збирка што ги содржи неговите изданија. Овие монети се издвојуваат во три различни типови, со тоа што токму во оваа прилика се открива и постоењето на третиот тип монета од изданијата на кралот, на која можеби е прикажан неговиот лик (**219**). Ретки се и изданијата на Пелагија (**236-238**), град во близината на Пајонија, којшто можеби се наоѓал на територијата населена од пајонското племе Агријани, па и нивното присуство во рамките на Пајонската збирка заслужува да биде истакнато.

Верувам дека издавањето на 238-те примероци од Пајонската збирка на Народната банка на Република Македонија ќе овозможи монетите да станат подостапни за широката научна јавност и да се продлабочи нивното понатамошно проучување и истражување.

ПАЈОНСКО ПЛЕМЕНСКО МОНЕТОКОВАЊЕ

На крајот на VI век пр. н.е. на територијата на егејското крајбрежје и во неговата внатрешност се појавила монетоковничката активност кај локалните племиња, чиишто серии на пари, денес, покрај тоа што се значајни уметнички дела од доцноархајскиот период, претставуваат и живи сведоци за нивното постоење.

Станува збор за изданијата на пари на племињата кои ја населувале областа по долните сливови на Аксиј (Вардар) и на Стримон (Струма) и околу планината Пангај (Кушница), во нумизматичката литература вообичаено назначени како *тракиско-македонски*.[1] Овој термин повеќе има геополитичко значење бидејќи е познато дека голем дел од долномакедонските области сè до повлекувањето на Персијците и освојувањето од Александар I (498 - 454 г. пр. н.е) во 479 г. пр. н.е., биле населени или заземени од Пајонците.[2] Тука, секако, треба да се споменат и племињата распространети на територијата по горното течение на Стримон, односно, горното и средното на Аксиј, како и по долините на Понт (Струмица) и на Астиб (Брегалница), чијашто пајонска провиниенција воопшто не е спорна,[3] а во најголем дел припаѓа на денешна Република Македонија. Така, првите пари биле емитувани од Лете, Дероните, Лајаите, Мигдонците (?), Ореските, Едоните, Бисалтите, Тинтените, Ихнаите, но и од други племенски заедници познати само по своите анепиграфни пари - единствениот доказ за нивното постоење во историјата.

Главниот предуслов за раната појава на монетната продукција, биле пред сè големите рудни богатства на злато и на сребро со кои изобилувале териториите што ги населувале овие племиња, односно рудниците лоцирани околу планините Дисорон (Круша) и Пангај, како и во кратовско-злетовскиот и во штипско-радовишкиот регион.[4] Меѓутоа, со персиската доминација на Балканот (510 - 479 г. пр. н.е.), заради плаќањето на данокот што им бил наметнат на племенските организации, малата постоечка продукција значително се зголемила, па покорените племиња почнале да емитуваат големи номинални вредности, и тоа исклучиво во сребро.[5] Тие употребувале ист тежински стандард при изработката на своите пари,[6] како и мошне слични иконографски претстави на нив, што изгледа произлегло како резултат на политичката ситуација наметната

1 Иако терминот не е соодветен, востановен е и во поновите изданија за нумизматичка библиографија, в. Schönert-Geiß 1999, 1191-1219.

2 Херодот, V.1,13,15-17, VII.113; Тукидид, II.99.4; Полибије, XXIII. 10; Јустин, VII.1; Strabo, VII. frg. 41.

3 Тукидид, II.96.3; Strabo, VII, frg. 4; Polyaenus, IV.12.3: според Papazoglu 1969, 427.

4 За рудните богатства на овие региони, в. *HM* 2, 70; Borza 1990, 53-54; Borza 1995, 39-43; Керамидчиев 1977, 105-110; Петрова 1999, 118-119; Микулчиќ 1999, 145-146; Драганов 2000, 51, в. и Херодот, V.17 , VII.112; Strabo, VII, frg. 34.

5 Според Н. Хамонд (*HM* 2, 74), таквата нивна форма била најприфатлива за извоз на среброто, коешто патувало и во форма на инготи на Истокот; М. Прајс (Price 1987, 44), исто така е убеден дека овие големи и тешки монетни вредности на племињата, откривани во источномедитеранските остави, биле извезувани како сребро и служеле како форма на трговија, не за плаќање даноци.

6 Стандардот којшто е сложен и ги користи и ориенталниот и хеленскиот систем на деноминации, Д. Рејмонд (Raymond 1953, 23) го нарекува *тракиско-македонски*, а називот е прифатен и во современата нумизматика; М. Прајс (Price 1974, 4), исто така, ја заснова својата поедноставена метролошка табела врз овие два система. Ј. Своронос (Svoronos 1919) го нарекува *пајонски* (в. метролошка табела на крајот). Овој термин е прифатлив особено за монетоковањето на пајонските племиња помеѓу горните и средните сливови на Аксиј и на Стримон; в. и Josifovski 2006, 259.

од Персијците,[7] но истовремено упатува и на постоењето на организирана монетна заедница меѓу соседните племиња,[8] секако имајќи ги предвид и малите номинали коишто служеле за локална употреба.

Племенското монетоковањето, во овој каталог, е опфтено само преку монетите на неколку племиња - Дерони, Лајаи, Мигдонци (?), Ихнаи и Ораски, сите застапени со мали и ретки примероци на сребрени номинали во вредност на тетроболи, триоболи, диоболи, трихемиоболи, оболи и хемиоболи.

Исклучок е пајонското племе Лајаи, присутно со една ретка сребрена октодрахма (**23**), чија иконографија е слична со онаа на деронските декадрахми и додекадрахми, од типот *брадест маж на кола влечена од волови / трискел*.[9] Врз основа на тоа, а и заради нивната погруба изработка, долго време се сметале за варварски имитации и за фалсификати.[10] Меѓутоа, откривањето на еден примерок од овие пари во остава во Египет, околу 1879 г., заедно со монети на Ајнеја, Тероне и на Бисалтите, ја потврдило нејзината оригиналност.[11] Нивната аверсна претстава, како и кај некои од деронските, покрај брадестиот маж со камшик в рака кој седи надесно во кола влечена од два вола и коринтскиот шлем во горниот дел, долу вообичаено ја има и легендата ΛΑΙΑΙ, испишана со груби букви, којашто во овој случај е нечитлива. На задната страна, пак, на местото на трискелот, се наоѓа приказ на крилестиот коњ Пегас во двојна рамка во плиток вдлабнат квадрат. Очигледно и неспорно постоела врска меѓу овие две пајонски племиња, а присуството на Пегас меѓу нозете од трискелот, покрај палметите, на еден примерок на деронска декадрахма откриена во Куманово, сопственост на Музејот на Македонија во Скопје,[12] уште повеќе ја засилува нивната блискост, не само иконографски, туку и географски. Имено, Тукидид ги спомнува Лајаите населени по горниот тек на Стримон, а западно од нив ги лоцира независните Пајонци,[13] кои би можеле да се поврзат со Деронитe,[14] за кои нема информации во литерарните извори. По однос, пак, на хронолошките рамки во кои би можела да се датира оваа октодрахма на Лајаите, заради отсуството на сигурни историски податоци, како што е случај со племенското монетоковање, воопшто, за поткрепа остануваат само податоците кои се добиени од анализата на одредени остави на пари, од кои особено се значајни публикуваните резултати за оставите од Асјут (Египет)[15] и од Ликија (Турција).[16] Па, врз основа на тоа, сметам дека овој примерок треба да се смести во периодот од 479 до 460/50 г. пр. н.е., кога се датирани бисалтските октодрахми, но и типот на деронски монети со трискел на реверсот, и едните и другите отсутни од Асјут,[17] при што споменатата иконографска сличност со деронската, како и заедничкото присуство со Бисалтите во египетската остава,

7 Драганов 2000, 31.
8 Raymond 1953, 43-59.
9 Svoronos 1919, Pl. I.10-14, 16, II. 1-6.
10 Head 1911, 202; Gaebler 1935, 56, T.XXV.19; Ј. Своронос (Svoronos 1919, 21-22, Pl.III.7), нема сомнеж во автентичноста и во припишувањто на оваа монета на Лајаите.
11 *IGCH* no. 1634; се претпоставува дека тетрадрахмата од Ајнеја се наоѓа во Берлин, а останатите монети се во Лондон, в. *BMCMac.*, 107, no. 3 (Тероне), 141, no. 3 (Бисалти), 151, no. 2 (Лајаи).
12 Петрова 1994, 9-19.
13 Тукидид, II.96.3
14 Петрова 1994, 9; Петрова 1999, 7.
15 Price, Waggoner 1975.
16 Price 1987, 43-47.
17 М. Прајс (Price 1987, 45), изданијата на Бисалтите ги датира по 480-460 г. пр. н.е., а на Деронитe до доцните 460-ти или 450-ти г. пр. н.е.

одат во прилог на ваквото датирање.

И покрај тоа што за Дероните нема пишувани податоци, сепак, монетоковањето што му се припишува на ова пајонско племе е најцврстата потврда за нивното постоење. За Дероните говорат инскрипциите на сребрените додекадрахми, декадрахми и тетрадрахми, коишто понекогаш се и анепиграфни, исто така. Можната локација, пак, што ја населувале, ја разгледувале повеќе автори, сместувајќи ги на кракот Ситонија на Халкидик,[18] во околината на Дојран,[19] на Штип и на Кратово,[20] односно на широката територија помеѓу горното и средното течение на Аксиј и на Стримон.[21] Во овој регион е ретко присуството на оставите со монети со висока вредност, меѓу кои и деронските, наспроти нивната голема бројност на просторот на источниот Медитеран (Египет, Сирија, Јордан, Ирак, Авганистан). Ваквата географска дистрибуција ја потвдува нивната функција како средство за плаќање данок, но и за трговија и за извоз од страна на Персијците.[22] Меѓутоа, интересно е и тоа што на Балканот постојат остави што ги содржат токму високономиналните монети на Дероните,[23] но далеку поретки од претходно споменатите, при што нивната намена веројатно била за исплата на војниците од персиската војска.[24]

Меѓутоа, секогаш од големо значење се монетите со ниска номинална вредност, што служеле за домашна употреба, коишто преку местото на нивното откривање, можат да ја навестат и автохтоната територија на одредено племе. Оттаму, и за источниот дел на Република Македонија, се смета дека се совпаѓа со територијата што ја населувале Дероните.[25]

Токму овие монети го сочинуваат и јадрото на племенските монети во Пајонската збирка на НБРМ (**1 - 21**), сите без натпис на нив и сите по потекло од регионот на Велес - Св. Николе - Штип - Радовиш, подредени хронолошки и типолошки во овој каталог. Временски најстара е единствено првата монета, којашто претходно била припишувана на Ореските,[26] но по откривањето ист ваков примерок во оставата во Асјут, авторите кои ја публикувале ја припишале на Дероните, заради големата блискост на стилот со тетрадрахмата од истата остава којашто има и натпис, и ја датирале во рамките од ок. 500 до 480 г. пр. н.е.[27] Сите останати деронски монети се сместени во периодот по 480 г. пр. н.е., т.е. по повлекувањето на персиските војски од Балканот, при што, досега, не е откриен ваков тип монета ниту во балканските, ниту во источномедитеранските остави, па затоа сметам дека, засега, и за нив би требало да се прифати предложеното датирање од Прајс за високономиналните примероци од типот со трискел на реверсот, односно од 479 до доцните 460-ти/450-ти години пр. н.е.[28] Оваа хронологија особено се однесува на групата монети од типот *клекнато*

18 Gaebler 1897, 292.
19 Svoronos 1919, 20.
20 *HM* 2, 75.
21 Петрова 1991, 51; Петрова 1999, 94.
22 Price 1987, 44.
23 Ок. 1912 г. во Штип (Р Македонија) била откриена остава што содржела најмногу октодрахми од Дероните, чиј точен број е непознат, а примероци од нив се наоѓаат во Њујорк (1), Берлин (1-2), Белград (1), Грција (1) (*IGCH* no. 355; *CHY* no. 13); во 1937 г. во с. Величково, Пазарџик (Бугарија), пронајдена е остава со десет деронски декадрахми, од кои девет се во Софија, а една е во Пазарџик (Gerassimov 1938, 80-84, Герасимов 1955, 576-578; *IGCH* no. 690); во 2003 г. во Врање е откриена најголемата остава на деронски декадрахми и додекадрахми (ок. 95), при што седумдесетина биле веднаш разделени и распродадени, а 25, од кои една е октодрахма на Александар I, се наоѓаат во Музејот во Врање (Митровић 2005, 59-88).
24 Драганов 2000, 53.
25 Иако нискономиналните монети коишто се таму откривани се најмногу без натпис и не можат со сигурност да им се припишат ним, иконографската сличност со оние со поголема вредност, упатува на деронска припадност.
26 Svoronos 1919, 57, 13.
27 Price, Waggoner 1975, 29-30.
28 Price 1987, 45; *cf.* Josifovski 2006, 257, за предложеното датирање на овој тип монети.

говедо / коринтски шлем во инкузија (**2 - 11**), бидејќи ист таков примерок[29] бил откриен во гроб во архајска некропола во с. Караорман, Штип во 1959 г., при што останатите гробни прилози се сместени во временската рамка на втората четвртина на V век пр. н.е., со тоа што средината на векот е земена за долна граница.[30] Постојат и вакви монети со натпис ΔΟΚΙ на аверсот, коишто се припишуваат на претпоставениот деронски владетел Доким, па оттаму и анепиграфните, иконографски идентични примероци му се припишани нему,[31] кој, како и Дероните, не е потврден во изворите и останува на ниво на претпоставка. Во оваа група влегуваат и уште два примерока со вредност на трихемиобол, но со претстава на преден дел на говедо на аверсот, наместо цело (**12 - 13**).

Посебна типолошка група што им е припишана на Дероните создаваат примероците со бик и на аверсот и на реверсот (**14 - 15**), односно без претстава на задната страна (**16 - 19**), но и два примерока со стилизиран приказ на бик на предната страна, чија инкузна претстава е и на задната страна (**20 - 21**). Последните два примерока се карактеризираат со многу мала тежина, па според тоа може да се каже дека имаат вредност на обол (**20**), односно хемиобол (**21**). Нивните физички карактеристики оставаат простор да бидат третирани и како псевдопарични форми, чијашто ликовна предлошка веројатно биле аверсните претстави на каталошките примероци со редни броеви 14, 15, 16 и 18.

Иконографијата којашто се јавува на монетоковањето на пајонското племе Дерони, покажува еден вид на говедо или на бик, што сигурно бил карактеристичен за територијата што ја населувало ова племе, па заради тоа и се нашол како претстава на нивните монети. Можеби дури и се работи за истиот оној пајонски бик за кој пишувал патеписецот Павсанија, којшто, како што вели тој, се нарекувал бизон.[32] Инаку, овие пајонски бикови тој ги опишува како влакнести, а особено околу градите и на долната вилица,[33] опис што одговара на претставите на дел од монетите припишани на Дероните во Збирката на НБРМ (**1-13**). Она што е исто така забележливо при анализата на нивните изданија е присуството на цвет (**2-11**) и на ѕвезда (**14-21**), како аверсни симболи. Ѕвездата, којашто се јавува и самостојно и на диск, секако се поврзува со Сонцето, чиј култ бил особено почитуван[34] и во подоцнежниот период се поистоветува со Аполон.[35]

Од останатите племенски монети е значајно да се укаже на двата примерока - диобол и трихемиобол (**24-25**), своевремено припишувани на првата македонска кралска престолнина Ајга,[36] за кои, според поновите истражувања, засновани врз лингвистичките и врз иконографските податоци, К. Лорбер

29 Калапите од кои бил изработен овој примерок се идентични со калапите на примерокот бр. 3 (инв. бр. 2004/4/26) од Збирката на НБРМ.

30 Микулчиќ 1965, 201, сл. 14, 208.

31 Svoronos 1919, 13, Pl. II. 8-11, 15. Доким е назначен и како тракиско-македонски владетел; в. *BMCMac.*, 151, no. 1-5; Gaebler 1935, 144-145, no. 2-7.

32 Pauzanija, X.13.1-3, пишува за бронзената глава на пајонски бизон којашто Дропион му ја посветил на делфиското светилиште, а во продолжение го опишува и начинот на кој се ловеле овие животни.

33 Ibid., IX.21.2.

34 Максим Тирски (Max. Tyr. VIII.8), запишал дека Пајонците го почитувале Сонцето (Хелиј) во форма на диск прицврстен на врвот на долг стап.

35 Срејовиќ, Цермановиќ 1979, 41, 457.

36 *BMCMac.*, 37-8, no. 1-15 (Ајга или Едеса); Gaebler 1935, T.V. 21-32 (Ајга); J. Своронос (Svoronos 1919, 6-7, 21-24, 34-36), своевремено ја отфрлил атрибуцијата на Ајга, сметајќи ги монетите со приказ на коза за изданија на одреден племенски сојуз на Дероните, Лајаите, Граите, но и на Бисалтите.

укажува на тоа дека таквата припадност не би можела да е точна. Синтетизирајќи ги своите сознанија добиени од нумизматичките и од историските информации со метролошките, стилско-типолошките и податоците од оставите што содржат вакви монети, таа убедливо ги припишува како веројатни племенски изданија на Мигдонците или на Крестонците, при што за посоодветна ја смета припадноста кон првите. Хронолошката одредница во која го сместува монетоковањето на ова племе е од ок. 490 до ок. 470 г. пр. н.е., со тоа што смета дека, за разлика од статерите, издвањето на малите номинали започнало пред 490 г. пр. н.е.[37]

Монетоковањето на Ихнаите (**22**) и на Ореските (**26**), во овој каталог, би требало да биде сместено приближно во истата временска група. Притоа, периодот во кој се датирани нивните сребрени трихемиоболи, т.е. од ок. 490 до 480 г. пр. н.е., е утврден врз основа на хронологијата на монетите застапени во оставата во Асјут, коишто им се припишуваат на Ихнаите и на Орескитe.[38] Така, иако станува збор за различни номинали, реверсните прикази на тркало со четири пречници во плиток вдлабнат квадрат и вдлабнат квадрат поделен на четири делови, присутни на трихемиоболите, стилски одговараат на приказите на нивните октодрахми и статери од споменатата остава.

37 Lorber 2000, 113-133.

38 Price, Waggoner 1975, 29-30, 33; М. Прајс (Price 1974, 40), ок. 490 г. пр. н.е. датира обол на Орескитe; и Д. Драганов (Драганов 2000, 122, 126), во истиот период (ок. 490 - 480 г. пр. н.е.) го сместува монетоковањето на овие две племиња.

ПАЈОНСКО КРАЛСКО МОНЕТОКОВАЊЕ

По повлекувањето на персиските војски и по освојувањето на пајонските територии во Долна Македонија од страна на Александар I, локалните племиња биле етнички и политички претопени од Македонците и исчезнале од историјата, а на Пајонците им останала територијата на север, населувајќи ги областите по горното и по средното течение на Аксиј, сливовите на Астиб и на Понт, до Стримон на исток, и по долината на Еригон (Црна Река), во Пелагонија и во Девриоп на запад.[39] Во овие територијални рамки, всушност, Пајонците ја создале својата држава, којашто постоела низ целиот IV, па до последните децении на III век пр. н.е., период во кој се смениле неколку владетели од кралската династија.

Агид е првиот пајонски крал кој е потврден во литерарните извори,[40] но за жал до сега не се познати изданија на монети што би се поврзале со него. Така, официјалното кралско пајонско монетоковање се појавило пред средината на IV век пр. н.е., меѓутоа покрај ова, постојат и наоди на пари на неколку локални владетели за кои се претпоставува дека се од пајонска провиниенција. Станува збор за владетелите познати само од монетите што го носат нивното име, како што се Бастареј,[41] Никарх,[42] Симон,[43] Диплај,[44] Тевтамад,[45] кои владееле во текот на IV век пр. н.е.[46] Кон оваа група владетели се приклучува и Тевтај, кој хронолошки стои пред сите кралеви, и фактографски потврдени и претпоставени, а чиј уникатен сребрен диобол (**27**) е дел од Пајонската збирка на НБРМ.

Иако Тевтај (ок. 400 - ок. 380/70 г. пр. н.е.) не е забележан во пишуваните извори, сепак, тргнувајќи од правилото дека малите номинали циркулираат локално, местото на откривањето на неговата монета, с. Корешница, Демир Капија - потврдена пајонска територија, ги навело авторите В. Лилчиќ и П. Јосифовски да го сметаат за претставник на пајонската кралска куќа, а според типот на кантаросот во вдлабнат квадрат на задната страна, неговото владеење го сместуваат во третата четвртина на V век пр. н.е.[47] Од друга страна, Е. Петрова смета дека неговото владеење треба да се спушти до првите децении на IV век пр. н.е., заради присуството на вдлабнатиот квадрат, којшто е карактеристичен за монетите од овој регион до седумдесетите години на IV век пр. н.е.[48]

39 Merker 1965, 41; Петрова 1991, 41-50, Петрова 1999, 67-71. Овие територии биле потврдени како пајонски и според културата на погребување во протоисторискиот и во архајскиот период, в. Митревски 1997, 202-205.
40 Diodorus, XVI.4.2.
41 Познати се три тетрадрахми, в. Muret 1881, 329-331 (12,71 г); Gaebler 1935, 147, no. 16 и заб. (11,70 и 13,15 г).
42 Една тетрадрахма, в. Muret 1882, 211 (13,25 г).
43 Една тетрадрахма, в. May 1939, 189, Pl. IX.A (13,60 г).
44 Две тетрадрахми, в. Юрукова 1970, 277-281 (12,31 и 12,40 г).
45 Познат од две тетрадрахми. За првиот примерок (13,32 г) Т. Герасимов (Герасимов 1964, 249-251), сметал дека се работи за модерен фалсификат, а заради нецелосниот натпис (ΤΕΥ[ΤΑ]...), името го поврзал со илирското Тевтамес; А. Рогалски (Рогалски 1969, 77-82), аргументирано ја докажал автентичноста; А. Јовановиќ (Јовановић 1989, 41-44), не се сомнева во оригиналноста, но го предложил името Тевтијас. Појавата на вториот примерок (13.45 г) на аукцијата на Ткалец во Цирих (Tkalec 2005, lot. 45), ја откри целосната инскрипција (ΤΕΥΤΑΜΑΔΟ) и коректното име (Тевтамад) на сопственикот на монетата; в. и Kretz 2006, 259-264; Павловска (необјавено).
46 В. Соколовска (Соколовска 1990, 9-34; Sokolovska 1996, 13-22), смета дека Симон, Никарх и Диплај се претставници на кралската династија на Агријаните.
47 Лилчиќ, Јосифовски 1994, 27-37.
48 Петрова 1999, 98.

Иако кантарос со идентична форма како оној од реверсната претстава на Тевтај не е откриен на Атинската Агора, за типот што му е најблизок нему (на висока нога и со високи рачки) е потврдено дека се употребувал таму од крајот на втората четвртина до крајот на третата четвртина на V век пр. н.е., а самата форма исчезнала пред крајот на векот,[49] што оди во прилог на пораното датирање на владеењето на овој владетел. Откривањето, пак, на речиси идентичен бронзен кантарос во Европос (Северна Грција), датиран во крајот на IV век пр. н.е.,[50] веднаш би требало да биде отфрлен како можност за спуштање на временската граница заради долготрајноста на металните садови, што може да наведе на погрешна хронолошка интерпретација.

Од друга страна пак, генитивната форма во која е предадено името на владетелот, наместо со дифтонгот *-ου*, завршува со *-ο*, карактеристично за пишувањето во атичкиот дијалект до крајот на V век пр. н.е.,[50а] но заради локалниот карактер на оваа монета, веројатно, станува збор за архаизирана графија, којашто не е непозната на пајонскиот простор, па се забележува кај Ликеј,[51] но и кај претпоставените пајонски кралеви Тевтамад[52] и Диплај.[53] За докажувањето на пајонската припадност на Тевтај може да се земе и етимологијата на неговото име, коешто во себе го содржи индоевропскиот корен **teuta-*, од кој во Македонија и во Пајонија се посведочени кралски имиња кои биле особено популарни во доцнокласичниот и во ранохеленистичкиот период.[54]

Наведените показатели дополнително ја наметнуваат претпоставената пајонска провиниенција на Тевтај, со тоа што изведените стилско-типолошки и лингвистички анализи дозволуваат неговото владеење хронолошки да се смести во периодот пред владеењето на Агид. Односно, од крајот на V до 70-тите години на IV век пр. н.е., со тоа што присуството на вдлабнатиот квадрат, што е карактеристичен за монетите до почетокот на класичниот период, треба да се искористи за дефинирање на *terminus ante quem*.

Кога, во 359/8 г. пр. н.е., дознал дека кралот Агид умрел, Филип II (359 - 336 г. пр. н.е.) го искористил моментот да ја нападне и да ја порази Пајонија, па таа била принудена да ја признае македонската власт.[55] По смртта на Агид, на пајонскиот престол дошол Ликеј (359/8 - ок. 340/35 г. пр. н.е.). Тој, во летото 356 г. пр. н.е., заедно со кралевите на Тракија и на Илирија, Кетрипор и Граб, се наоѓал во антимакедонски сојуз, предводен од Атина,[56] но, не се знае каков бил исходот за Пајонија, иако е извесно дека и десетина години подоцна, Пајонците не успеале да се ослободат од македонската зависност, како што се дознава од античките автори.[57]

49 *Agora XII*, 115, pl. 27, no. 632.
50 Σαββόπουλου 1998, 399, сл. 13.
50а За податокот му благодарам на асс. м-р Војислав Саракински, Институт за Историја, Филозофски факултет - Скопје.
51 Six 1875, 22-23, Pl. I. 2.
52 Tkalec 2005, lot. 45.
53 Юрукова 1970, 277-278.
54 Obradović 2002, 211-218.
55 Diodorus, XVI.1-2, 4.2
56 Ibid., XVI.22.3; *I.G.* II^2 127.
57 Демостен (Demosthenes, *Olynth.*, I.23), во 349 г. пр.н.е. и Исократ (Isocrates, *Phil.*, V.21), во 346 г., зборуваат за наметнатото ропство врз Пајонците од страна на Филип II.

Сепак, Пајонија успеала да го задржи својот идентитет, управувана од сопствен крал, кој издавал и свои пари, што покажува дека во времето на Ликеј, таа веројатно не била приклучена кон Македонија, туку се наоѓала во вазален однос.[58] Всушност, Ликеј е првиот пајонски владетел потврден во изворите, кој емитувал свои монети, ковани од сребро според пајонскиот тежински стандард, којшто е локален и се карактеризира со редуцирана тежина на основните номинали, во споредба со атичкиот, и притоа, тој издавал тетрадрахми (**28** - **34**), драхми и тетроболи (**35** - **39**). Така, тежината на тетрадрахмите коишто ги продуцирал достигнувала околу 13 г, многу ретко доаѓајќи до најниската граница, т.е. малку повеќе од 12 г, па оттука драхмите тежеле околу три, а тетроболите околу два грама. Како аверсна иконографија на дел од тетрадрахмите е прикажан машки лик кој може да се идентификува со богот Аполон (**28** - **30**), а на дел со врховниот, Ѕевс (**31** - **34**), но постојат и такви кои наликуваат на портрети на самиот крал, додека на реверсот секогаш е присутен приказот на борбата на херојот Херакле со немејскиот лав. На драхмите, освен женски лик, најчесто е присутен Аполон, кој е застапен и на тетроболите (**35** - **36**), покрај ликот на владетелот (**37** - **38**), како претстава на предната страна, додека на задната тоа е лав - на драхмите, односно коњ - на тетроболите.[59]

За жал, во Пајонската збирка на НБРМ не е застапен ниту еден примерок на драхмите издавани од Ликеј, но во неа е присутен еден тип тетробол со невообичаена и, засега, единствена иконографија на обете страни (**39**). Имено, станува збор за монета на чиј аверс се наоѓа лав, а на реверсот волк, и за која е пишувано во неколку наврати.[60]

Прикажувањето на лавот, којшто не е непознат за монетите на Ликеј, за прв пат се среќава на тетробол, но и како аверсна претстава. Присуството на волкот на задната страна, исто така, предизвикува внимание со своето единствено прикажување на монета на пајонски владетел, и би можел да се поврзе со Аполон, кој бил почитуван во Пајонија, а покрај многуте епитети, се нарекувал и Аполон Ликеј (Λύκειος - волчи).[61] Од друга страна, пак, присуството на претставата на волк (λύκος) се објаснува преку етимолошката врска со името на Ликеј (Λύκκειος), како што смета Е. Петрова.[62] Меѓутоа, кај овој тетробол е интересно и тоа што името на кралот е предадено со кратенката ΛΥΠΠ, којашто упатува на формата Липеј (Λύππειος) за неговото име, што не е посведочена на ниедна друга негова монета, освен на инскрипцијата откриена во Атина, во врска со сојузот против Македонија.[63] Инаку, за првобитна форма на името на овој крал се смета Ликпеј (Λύκπειος),[64] па за да ја доближат до хеленската ортографија, а можеби и за да се доближи името до епитетот

58 Merker 1965, 44.
59 За основните типови пари емитувани од Ликеј в. Gaebler 1935, 199-201, T.XXXVII.1-14.
60 Петрова, Лилчиќ 1997, 4-9; Петрова 1999, 101-103; Petrova 2001, 19.
61 Петрова, Лилчиќ 1997, 8; Петрова 1999, 101-103; в. и Срејовић, Цермановић 1979, 38-42.
62 Петрова, Лилчиќ 1997, 8; Петрова 1999, 101-103; Petrova 2001, 19; в. и Merker 1965, 39.
63 *I.G.* II^2 127.
64 Кацаров 1921, 47, заб. бр. 33.

Ликеј (Λύκειος) на Аполон, во Пајонија *π* се заменила со *κ*.[65] Веројатно е дека така настанала формата Ликеј, којашто ни е позната од монетите, додека оригиналната е многу ретка и веројатно е карактеристична за изданијата од почетокот на неговото владеење, што е поткрепено и со архаизираната графија на генитивот што завршува на *-о*.

За неговиот наследник Патрај (ок. 340/35 - ок. 315 г. пр. н.е.), кој бил и современик на Александар Македонски (336 - 323 г. пр. н.е.), не се знае речиси ништо. Неговото име се појавува на инскрипција како патроним до името на Авдолеонт,[66] а се наоѓа и на бројните примероци сребрени монети, коишто се најсилната потврда за неговото постоење. Пајонија, веројатно и на почетокот на неговото владеење, останала вазално кралство и при Александровиот поход на исток, Пајонците со својата лесна коњаница, биле дел од македонската војска.[67] Тогаш, пред битката кај Гавгамела во 331 г. пр. н.е., особено се истакнал Аристон, водачот на пајонската коњаница, кој го поразил Сатропат, началникот на персиската.[68] Токму за оваа победа се смета дека била инспирација за реверсната претстава на неговите тетрадрахми.[69] Според облеката на хоплитот на дел од тетрадрахмите, ваквата претпоставка би можела и да е точна, но на поголемиот број од нив тој се брани со македонски штит, чија појава сепак испраќа одредена порака. За ова не постои директно историско објаснување, но, од литерарните извори се дознава дека по смртта на Александар Македонски, во 323 г. пр. н.е., во Европа бил поставен Антипатар, кој бил назначен за стратег автократор на сите Македонци, Хелени, Илири, Трибали, Агријани и на народот на Епир.[70] Пајонците не се споменуваат, а тоа веројатно значело дека Пајонија повторно ја стекнала својата автономија,[71] па оттука и коњаникот кој гази војник на овие тетрадрахми, првобитно настанати како величање на друга победа, подоцна со вметнувањето на македонскиот штит можеби го објавува токму оттргнувањето од македонскиот суверенитет. Според ова, и продукцијата на оваа варијанта на тетрадрахмите треба временски да се постави по 323 г. пр. н.е.

Инаку, Патрај продолжил да кова пари во пајонски стандард, како и неговиот претходник, произведувајќи во сребро бројни серии на тетрадрахми (**40 - 44**), драхми (**45 - 61**) и на тетроболи (**62 - 80**). Освен веќе споменатиот тип тетрадрахми со реверсен приказ на коњаник кој со копје прободува паднат непријател и претстава на машка глава со карактеристики на Аполон на аверсот, на кој му припаѓаат и сите примероци коишто се чуваат во Збирката на НБРМ, постоеле и примероци со истата реверсна иконографија, но и со ликот на самиот крал на аверсот. Меѓутоа, Патрај издавал и друг, мошне редок тип тетрадрахми, со ликот на Аполон како аверсна претстава и коњска глава, како реверсна,

65 Six 1875, 22.
66 *I.G.* II^2 654.
67 Аријан, I.14, 18, II.7, 9, III.8, 12-13.
68 К. К. Руф, IV.9.25; Plutarch, *Alex.* 39.
69 Gaebler 1935, 202; Merker 1965, 45.
70 Dexipp., fr. 1b, 3R (=Phot. Bibl. cod. 82), Arr. (succ. fr.1a): според Papazoglu 1969, 416.
71 Merker 1965, 46; Е. Петрова (Петрова 1999, 17), смета дека неспомнувањето на Пајонците значело дека Пајонија била составен дел од Македонија; според Н. Проева (Проева 1997, 45 - 46), Пајонија била целосно освоена уште од времето на Филип II.

којшто изгледа бил кован кратко време. Иконографијата што е присутна и на дел од драхмите на предната страна повторно го портретира кралот (**45 - 58**), а на дел Аполон (**59**), но се јавува и машки лик кој не може да се идентификува (**60 - 61**),[72] додека на задната, секогаш е претставен преден дел од дива свиња. И на тетроболите се повторуваат ликовите на кралот (**62 - 75**), на Аполон (**76**), како и машки лик што наликува на овој бог (**77 - 80**), како аверсна претстава, а на реверсот секогаш е прикажан орел со склопени крила.[73] Инаку, во IV век пр. н.е. била карактеристична појавата на фалсификување на неговите тетрадрахми од страна на варварските племиња населени на териториите северно и североисточно од Пајонија. Во Пајонската збирка на НБРМ не постојат такви примероци, но затоа има еден тетробол (**69**), којшто според своите стилски карактеристики и квалитет, наликува на варваризат.

Инаку, од иконографијата на монетите, воочливо е дека кај првите двајца кралеви, Ликеј и Патрај, било доминантно почитувањето на богот Аполон. Култот кон овој бог кај Пајонците влече корени од минатото, кога бил почитуван како бог на Сонцето, односно Хелиј во *interpretatio Graeca*, со кој се поистоветил.[74] Преку Сонцето, Аполон е и бог на исцелувањето,[75] кој се нарекувал Пајон.[76] Во Пиндаровиот пајан *За Абдериците*, Аполон се јавува со епитет Дерајн (Δήραινος),[77] термин што има допирни точки со Дероните, со кои пак се врзува и терминот Деронај (Δερρωναῖος). Овој назив се среќава на предната страна на тетрадрахма на Ликеј, покрај ликот на Аполон,[78] кој според Г. Х. Мекарди, означува име на божество, коешто добило етничка придавка, во овој случај поврзана со Дероните.[79] Сето ова јасно го покажува континуитетот во почитувањето на соларниот култ, но и поврзноста на Пајонците и пајонската кралска династија со Дероните.

За време на владеењето на наследникот на Патрај, Авдолеонт (ок. 315 - ок. 285/4 г. пр. н.е.), Пајонија била независно кралство, коешто се наоѓало во добри односи со својот јужен сосед Македонија, така што во 310/309 г. пр. н.е. од Касандар, претендентот за македонскиот престол, побарал и добил помош во одбраната од Автаријатите.[80] Авдолеонт бил способен владетел кој го искористил турбулентниот период во Македонското Кралство и борбите околу наследувањето на престолот, така што успеал да ја зајакне и да ја стабилизира Пајонија. Така, ок. 306/5 г. пр. н.е., откако и дијадосите на Александар се прогласиле за басилеи, т.е. кралеви,[81], и тој, го сторил истото, истакнувајќи ја на тој начин независноста на сопствената држава и покажувајќи дека и тој е крал.[82] Авдолеонт се стремел да гради добри односи со своите соседи, што се гледа и од чинот на мажењето на неговата ќерка со епирскиот крал

72 В. Соколовска (Соколовска 1975, 188, Т. III, 7), објавува драхма на Патрај од типот на кат. бр. 60, откриена при ископувањата на некрополата во Демир Капија во 1969 г.; В. Б. Грозданова (Битракова-Грозданова 1987, 83), претставениот лик на аверсот го идентификува како Херакле.
73 За основните типови на пари емитувани од Патрај, в. Gaebler 1935, 201-203, 1-12, Т. XXXIV.15-26.
74 Срејовић, Цермановић 1979, 41, 457; в. и Max. Tyr. VIII.8.
75 Срејовић, Цермановић 1979, 41.
76 Г. Х. Мекарди (Macurdy 1925, 98-101, Macurdy 1930, 297-303), Пајон го поврзува со Пајонците, како етничка придавка на нивниот бог Исцелител, било да е тоа Сонцето, Аполон или Асклепиј; в. и Срејовић, Цермановић 1979, 324. Пајан, пак, е и термин за песна поврзана со Аполон.
77 Πίνδαρος, Παιάνες 2: ᾿Αβδηρίταις, 5: според *ИИТТ* I, 76.
78 Gaebler 1935, 199, no. 4.
79 Macurdy 1930, 298.
80 Диодор, XX. 19.1.
81 Антигон Монофталм и Деметриј Полиоркет се првите кои ја зеле титулата *басилеј* по победата кај Саламина во 307/6 г. пр. н.е., в. Диодор, XX. 53.2.
82 На натпис од Атинската Агора стои со оваа титула (*I.G.* II^2 654).

Пир,[83] а пријателски односи одржувал и со Атина. Имено, за време на опсадата на нејзиното најголемо пристаниште Пиреј, од страна на гарнизонот на Деметриј I Полиоркет (294 - 288/7 г. пр. н.е.),[84] покрај другите кралеви и тој помогнал, снабдувајќи ја Атина со жито и организирајќи го неговиот транспорт. Заради ова, во 285/4 г. пр. н.е. бил донесен почесен декрет, со што се стекнал со атинско граѓанско право, а било одлучено и да му се подигне бронзена коњаничка статуа на Агората.[85]

Значајна карактеристика во монетоковањето на Авдолеонт е постоењето на два тежински стандарда - пајонскиот и атичкиот. Имено во пајонскиот стандард продолжил да ги продуцира истите вредности во сребро како и неговите двајца претходници - тетрадрахми, драхми и тетроболи додавајќи и една нова номинала - дидрахма. Воведувањето на новиот, атички стандард се случило по 306/5 г. пр. н.е., кога започнал да емитува една ретка серија на тетрадрахми од типот на Александровите, т.е. со Херакле во лавовска кожа на аверсот и Ѕевс на престол, со орел и скептар, на реверсот. Тука, покрај своето име ја додал и титулата *басилеј*.[86] Во Збирката на НБРМ се чуваат само монети ковани во локалниот, пајонски стандард, при што застапени се сите номинали коишто ги издавал, т.е. тетрадрахми (**81 - 83**), драхми (**84 - 101**) и тетроболи (**102 - 114**), со исклучок на дидрахмите. Аверсната иконографија којашто го покажува ликот на божицата Атена во анфас е иста за тетрадрахмите, драхмите и тетроболите, а нејзиниот лик во профил е присутен на дидрахмите, додека пак, реверсната слика е приказ на коњ во од, на тетрадрахмите, дидрахмите и драхмите, а кај тетроболите е претставен само неговиот преден дел. Авдолеонт издавал и еден тип тетроболи коишто се поретки и освен вообичаениот реверс, на аверсот го имаат ликот на богот Дионис. Тој ковал и тип на драхми, коишто го прикажуваат ликот на владетелот на предната страна, а преден дел од дива свиња на задната, претстава карактеристична за драхмите на неговиот татко Патрај, па затоа се смета дека тој ги ковал овие ретки изданија на почетокот на своето стапување на пајонскиот престол.[87] Пајонската збирка на НБРМ поседува еден ваков примерок на драхма (**84**), којшто според стилските крактеристики на аверсната претстава наликува на варваризат.

Во Пајонското Кралство, по смртта на Авдолеонт, изгледа настанале извесни проблеми околу наследувањето на престолот. Тогаш, Лисимах, кој откако се прогласил за крал во Македонија (285/4 г. пр. н.е.), а имал претензии и кон Пајонија, му помогнал на неговиот син и легитимен наследник Аристон да се врати во Кралството, како што тврди Полиајн, меѓутоа, за време на неговото церемонијално кралско капење во р. Астиб, Лисимах нападнал и ја зазел Пајонија, додека Аристон избегал

83 Plutarch, *Pyrr.* 9.1.

84 Пиреј и атичките тврдини му биле препуштени на синот на Деметриј, Антигон Гоната (*I.G.* II^2 657); в. и Shear 1978, 88; 14, заб. 23; 99 (хронолошка табела) околу датирањето на побуната на Атина пролетта 286 г. пр. н.е. и нејзината опсада летото 286 г. пр. н.е; спореди и во *HM* 3, 230.

85 *I.G.* II^2 654, 655, во време на атинскиот архонт Диотим (285/4 г. пр.н.е.).

86 Според Н. Вагонер (Waggoner 1982, 99-102; Waggoner 1983, 5-21), овие тетрадрахми со името на Авдолеонт биле ковани во Пајонија, каде што исто така биле ковани и постхумни тетрадрахми во името на Александар Македонски; една тетрадрахма на Авдолеонт од Александров тип била откриена во оставата од с. Прилепец, Прилеп, денес во Музејот на Македонија во Скопје, в. Вучковић-Тодоровић 1975, 85-88, Т.II.6.

87 Петрова 1999, 106; за сите типови и номинални вредности на Авдолеонт, в. Gaebler 1935, 203-205, T.XXXVIII.1-13.

кај Дарданците.[88] Пајонија останала како дел од Кралството на Лисимах до неговото загинување, во 281 г. пр. н.е. Набрзо потоа, во 280/79 г. пр. н.е., се случила и познатата инвазија на Галите, кои во големи орди тргнале од Средното Подунавје кон југ, прегазувајќи ги Пајонија и Македонија.[89]

По повлекувањето на Галите, Пајонија изгледа успеала да се извлече и да се стабилизира, благодарение на Леонт (ок. 278/7 - ок. 250 ? г. пр. н.е.), веројатно помладиот син на Авдолеонт, кој како и неговиот татко, мора да бил конструктивен и способен владетел, бидејќи успеал да го спаси и да го обнови кралството, по еден, навистина, многу тежок период. За него, повторно, не се знае речиси ништо и освен што неговото име се јавува како патроним до името на Дропион, на инскрипции во хеленските светилишта во Делфи и во Олимпија,[90] се појавува секако и на неговите пари, коишто за разлика од неговите претходници, ги издавал само во бронза. Имено, по галската инвазија, Кралството било навистина осиромашено и во лоша економска состојба, па затоа и бронзените монети коишто ги продуцирал Леонт се исклучително ретки, од кои Пајонската збирка на НБРМ поседува десет примероци. Од ликовните претстави, кои се јавуваат на аверсот, секогаш е претставен Дионис, кој само се надоврзува на сребрените тетроболи издавани од Авдолеонт со ликот на овој бог, а реверсот открива претстава на лав, прикажан или целосно (**115-117**),[91] или само неговиот преден дел (**118-124**). Иконографската и метролошката анализа на овие монети упатува на постоење на две различни номинални вредности. Имено, групата монети со претстава на цела фигура на лав има поголема тежина (просек: ок. 7,60 г), за разлика од онаа со претстава на половина, којашто е помала (просек: ок. 3,70 г). Инаку, до името на Леонт, на задната страна од неговите пари, секогаш е присутна и титулата *басилеј*.

Наследник на Леонт, а воедно и последен пајонски крал, бил неговиот син Дропион (ок. 250 - ок. 230 г. пр. н.е.). Тој е познат по подигнувањето споменици во двете најголеми и најпознати хеленски светилишта во Делфи и во Олимпија. Така, на светилиштето во Делфи му посветил бронзена глава на пајонски бик, наречен бизон, како што запишал грчкиот патеписец Павсанија,[92] а таму се наоѓала и статуата којашто Дропион му ја подигнал на Леонт,[93] односно Авдолеонт,[94] во зависност од читањето на текстот на постаментот.[95] Посветата, пак, на коњаничката статуа на Дропион, којашто се наоѓала во Олимпија, открила интересен податок за овој крал. Имено, се дознава дека тој бил основач на Сојузот (Којнон) на Пајонците, којшто му го подигнал споменикот.[96]

И од Дропион, како и од неговиот татко, познати се само бронзени парични изданија,[97] коишто чинат речиси половина

88 Polyaenus, IV, 12. 3: според Papazoglu 1969, 427.
89 Livy, XXXVIII.16; Pauzanija, X.19.7.
90 Pouilloux 1950, 24, fig. 4 (Олимпија); Pauzanija, X.13.1 и Pouilloux 1950, 22, Bousquet 1952, 138 (Делфи).
91 Овој тип пред помалку од десет години беше сосема непознат.
92 Pauzanija, X.13.1.
93 Pouilloux 1950, 22-32.
94 Bousquet 1952, 136-140.
95 За поприфатливо се смета читањето на Буске (Bousquet 1952, 136-140), в. Merker 1965, 51; Битракова-Грозданова 1987, 22, заб. 56; Петрова 1991, 25, заб. 76, Петрова 1999, 21, заб. 76.
96 Pouilloux 1950, 24, fig. 4.
97 Б. Хед (Head 1911, 237-238), прв ги припишал овие монети на Дропион; в. и Gaebler 1935, 206, (Добер); Битракова-Грозданова 1987, 86-87; Šeldarov, Lilčić 1992, 7-11 (Добер); Петрова 1991, 56, Петрова 1999, 107-112, Petrova 2001, 22-25 (Дропион); Josifovski 2000, 15-28 (монети со натпис ΠΑΙΟΝΩΝ).

од Пајонската збирка на НБРМ. Потеклото на најголемиот дел од овие монети од околината на Кавадарци и посебно од с. Дреново (ант. Еврист / Авдарист),[98] ја наведува можноста за постоење на ковнички центар токму на ова место.[99] Според аверсната иконографија, се јавуваат во три типови, при што за сите е карактеристична истата претстава на задната страна - крилеста молња, легенда ΠΑΙΟΝΩΝ и монограм Δ. Најбројни се примероците со приказ на богот Ѕевс (**125 - 218**), а потоа следуваат оние со коринтски шлем (**220 - 221**). Меѓутоа во Збирката постои и еден, досега непознат примерок, на чиј аверс за прв пат се појавува машки лик, којшто би можел да го портретира самиот крал (**219**). Оваа монета всушност открива постење и на трет тип на бронзените парични изданија на Дропион. На монетите на Дропион, покрај споменатата легенда, забележливо е и предавањето на неговото име во форма на монограм, карактеристично за III век пр. н.е., веројатно со цел да се истакне постоењето на Сојузот на Пајонците.

По смртта на Дропион изгледа се случил и крајот на Пајонското Кралство како политички ентитет, со што Пајонија станала територија од интерес и на Македонија и на Дарданија.[100] Во 217 г. пр. н.е., македонскиот крал Филип V (221-179 г.пр.н.е.), со освојувањето на најголемиот пајонски град Билаѕора[101] (с. Кнежје, Св. Николе),[102] ја присоединил кон Македонија, зацврстувајќи ги северните граници на своето кралство и осигурувајќи го од Дарданците. За локален наместник во Пајонија бил поставен кралскиот офицер, Пајонецот Дида.[103] Сепак, конечното исчезнување на Пајонија од историската сцена се случило по освојувањето на Римјаните во 168 г. пр. н.е. и по административната поделба на Македонија на четири области. Територијата на Пајонија била исто така разделена, притоа влегувајќи во втората, третата и во четвртата македонска мерида,[104] со што всушност била уништена и како географско-етнички поим.

98 Папазоглу 1957, 243-244 (Еврист); Микулчиќ 1999, 157 (Еврист / Ев- / Авдарист).
99 Микулчиќ 1999, 146; в. и Josifovski 2000, 18.
100 Скопско-кумановскиот регион влегол во рамките на Дарданија уште по галската инвазија, в. Микулчиќ 1999, 129.
101 Полибије, V.97.
102 Микулчиќ 1999, 150.
103 Livy, XL.21, XLII.51.
104 Папазоглу 1957, 58-63; в. и Livy, XLV.29

МОНЕТОКОВАЊЕТО ВО ПАЈОНСКОТО СОСЕДСТВО: ДАМАСТИЈ И ПЕЛАГИЈА

Еден дел од Пајонската збирка на НБРМ го сочинуваат и паричните изданија на градовите Дамастиј (**222 - 235**) и на Пелагија (**236 - 238**), чија местоположба не е со сигурност потврдена, но веројатно е дека се наоѓале во соседството на Пајонија.

За Дамастиј постојат податоци и во литерарните извори, коишто сепак се недоволни за да се дознае неговата локација. Така, Страбон двапати го спомнува во својата *Географија*, каде што запишал дека во Илирија, во задднината на Аполонија и на Епидамнос, се наоѓал Дамастиј и неговите рудници на сребро, а го основале протераните жители на Ајгина и на Менде.[105]

Ковницата во овој град работела долг временски период, од ок. 395 - ок. 325/320 г. пр. н.е.,[106] кога произвела значајна количина сребрени пари со три номинални вредности - тетрадрахми, драхми и тетроболи. Ликот на богот Аполон се јавува на предната страна и кај тетрадрахмите (**222**) и кај тетроболите (**223 - 224**, **231 - 235**), на чии реверси секогаш има претстава на триножец - кај првите, односно триножец или рударска алатка, кај вторите. Но, некогаш наместо Аполон, може да се појави и ликот на Дионис (?) на аверсот на тетрадрахмите (**226**). Ликовните претстави, пак, на драхмите покажуваат женски лик на предната страна и ингот на задната (**225**, **227 - 230**).

Од стилско-иконографските и метролошките особености на монетоковањето, видливи се две фази на влијанија во продукцијата на оваа ковница. Така, начинот на прикажување на ликот на Аполон открива дека за почетоците е карактеристично влијанието коешто доаѓало од егејскиот брег, особено од Олинт и од Халкидичката лига.[107] Во подоцнежниот период, пак, иконографските особености, но и редуцирањето на тежинскиот стандард, го доближуваат до пајонскиот паричен круг.[108]

Оттука, нема сомнеж дека локацијата и рудниците на Дамастиј се наоѓале во соседството на Пајонија, како што своевремено истакнал Меј, сместувајќи го на територијата којашто на запад граничела со Дасаретите и со Црн Дрим, а на север и на исток со Дарданија и со Пајонија.[109] Според поновите истражувања на различи автори, пак, се нудат различни претпоставки за местоположбата, но сепак доминираат мислењата дека градот треба да се бара на територијата на Косово.[110]

105 Strabo, VII.7.8; VIII.6.16: според Mayer 1957, 105.
106 Џ. Меј (May 1939, 46-163), ја направил временската класификација на монетоковањето и го поделил во десет групи.
107 May 1939, 17-19, 45.
108 Ibid, 107, 162.
109 Ibid, 28.
110 В. Соколовска (Соколовска 1990, 23, Sokolovska 1996, 16-17), Дамастиј го идентификува на местото на римскиот муникипиј кај Сочаница во Косово, односно на некогашната агријанска територија. Д. Ујес и К. Ромиќ (Ујес, Ромић 1996, 77-98), по анализата на дисперзијата на поединечни наоди и остави со дамастијски пари, како и според лежиштата на руда, ја сметаат областа на денешно Косово за најсоодветна, в. и Ujes 2002, 103-129; Е. Петрова (Петрова 1991, 61, Петрова 1999, 117), ја посочува истата територија.

Монетоковањето на Дамастиј е во тесна врска со ковањето пари на Пелагија, градот единствено познат токму од своите монетни изданија. Монетоковничките почетоци на Пелагија датираат од ок. 360 г. пр. н.е., кога настанал еден уникатен тип на тетрадрахма - *їлава на Айолон / ПЕЛАГІТАОN околу македонски шшиш*. Набрзо потоа потпаднала под влијанието на Дамастиј, и тоа траело сѐ до ок. 325/320 г. пр. н.е., кога неговата ковница била затворена. Продукцијата на пари на Пелагија продожила до ок. 280 г. пр. н.е., кога заради галската инвазија била прекината. Така, биле издавани и тетрадрахми или со машки, или со ликот на Аполон, на предната, и триножец, на задната страна. Откако локалните и неуки мајстори ја презеле работата во ковницата, тие го смениле постоечкиот дизајн на парите, така што претставата на триножец станала нереална (**236 - 237**). Биле издавани и драхми со женски лик, на аверсот, а ингот, на реверсот, како и тетроболи со претстава на Аполон на предната, односно триножец, на задната страна. Во последните две децении на своето работење, ковницата Пелагија произвела една емисија којашто се одликува со крајно варваризиран стил и редуцирана тежина. Тука се јавува ликот на Херакле со лавовска кожа и рогови на аверсот, додека на реверсот останал триножецот (**238**).[111]

Бидејќи, и во овој случај, пишуваните извори не оставиле никакви податоци, лоцирањето на Пелагија, исто така, се сведува на претпоставка, но според паричната иконографија, би требало да биде во близината на Дамастиј, а со тоа и во соседството на Пајонија. Така, според Меј, неговата местоположба треба да се бара северно од скопскиот регион, недалеку од границите со Дарданија,[112] додека повеќето истражувачи во врска со оваа проблематика се согласни дека територијата на Полог е најсоодветна за лоцирањето на Пелагија.[113]

111 За хронологијата и монетоковањето на Пелагија, в. May 1939, 169-188.
112 May 1939, 169.
113 *НМ* 2, 669; В. Соколовска (Соколовска 1990, 29; Sokolovska 1996, 17), и Пелагија го смета за агријански град; Петрова1991, 61, Петрова 1999, 118.

INTRODUCTION

The ancient Paeonian population that existed in the south part of the Balkan Peninsula, inhabited the vast geographic area which today enters within the territory of Bulgaria and Greece, but a part of this historical region comprises the territory of Republic of Macedonia, as well. Regretfully, Paeonia and its inhabitants were very little and rarely written about in the ancient past. They were mentioned by the ancient authors sporadically, and it was usually related to certain historical events which involved the Paeonians. So, beginning with Homer in the VIII century BC, the data about Paeonia and Paeonians could be further evidenced in the writings of later authors such as Thucydides, Polybius, Strabo, Livy, Justin etc., but also in the epigraphic sources, which are, however, still insufficient to complete the reconstruction of the Paeonian past. Thus, the numismatic sources i.e coins issued by the Paeonian tribal communities and later, the kings, represent one of the most important and authentic sources of information on the social, political, economic and religious life of the Paeonians.

The scholarly interest about the Paeonian numismatics came into existence already at the end of the XIX century, but more serious studies on this subject started in the beginning of the XX century and further expanded in the second half of the last century. Most often, these studies represented catalogues of the Paeonian tribal and regal coins from certain collection, as well as articles which discussed certain aspects of the Paeonian coinage. In this context, it is important to mention the earliest scholarly works that catalogued this coins - Barclay Head's (B. V. Head, *British Museum Catalogue of Greek Coins: Macedonia, etc*. London 1879), Nikola Moushmov's (Н. Мушмов *Античнитѣ монети на Балканския полуостровъ и монетитѣ на българскитѣ царе*, София 1912), and also Hugo Gaebler's (H. Gaebler, *Die Antiken Münzen Nord-Griechenlands*, Band III: *Makedonia und Paionia*. Berlin 1935); yet a very significant work is that of Ioannis Svoronos (J. N. Svoronos, *L'hellénisme primitif de la Macédoine prouvé par la Numismatique et l'or du Pangée*. Paris 1919), which is focused only on the Paeonian tribes and their coinage.

Presently, Paeonian history is still not well understood, and the study of Paeonian coinage continues to provoke the scholarly excitement. This is precisely why in the process of collecting the

numismatic artifacts in the Numismatic Collection of NBRM, a primary interest has been paid particularly to these coin issues, which are indigenous and oldest minted in this region. Their analysis and study could contribute to the knowledge of the obscure Paeonian past and also to a part of the oldest history of the Republic of Macedonia.

Although each of the coins included in the Collection, represents rare and exclusive specimen, there are several of them which deserve a particular attention. In this context, I would like to mention the anepigraphic coins of the Derrones of a lower denominational value (**1-21**), found on the east from the Vardar River, in the region of Bregalnica River. i.e in the area that was once an eastern Paeonia. Their circulation in this area gives additional confirmation for the supposed area of the autochtonous territory of this Paeonian tribe, which is not mentioned in the primary sources. However, the ancient historiography noted the existence of the Paeonian tribe Laeaei, but the silver coins which they issued are very rare, and one of the several known specimens of this kind, belongs to the Collection of NBRM (**23**). Ancient writers did not record anything about the reign of the supposed Paeonian ruler Teutaos (c.400 - c.380/70 BC), but his unique silver diobol (**27**), is a strongest confirmation for his rulership. Next in the line is the tetrobol (**39**) minted by the historiographically confirmed Paeonian king Lycceius (c.359/8-340/35 BC), whose images of a lion and wolf on the obverse and reverse determine a new and still a unique tetrobol of this type. The Paeonian Collection includes and the particularly rare bronze issues (**115-124**) of the king Leon (c.278/77 - c.250(?) BC) and presently, it is the largest public collection of coins that were minted by this ruler. The examination and metrological-iconographic analysis, allowed by these 10 specimens, actually reveal that Leon issued his coins in two separate denominations. Equally, the bronze coins of the last Paeonian king Dropion (c.250-c.230 BC), which are present in the Collection, according to their number - 97, again make it the largest public collection of his coins. There are three distinct coins types of Dropion's bronze issues, the third being revealed by one of the specimens that probably bears the portrait of the king on the obverse (**219**). Other rare specimens presented on this occasion, include the silver issues of Pelagia (**236-238**), a city in the vicinity of Paeonia, which was probably located at the territory settled by the Agrianes.

I hope that the publishing of 238 specimens from the Paeonian Collection of the National Bank of the Republic of Macedonia will enable these coins to become available to the wider academic community and also to deepen the future studies in this field.

PAEONIAN TRIBAL COINAGE

The local tribes that inhabited the territory of the Aegean coast and inland started their coin production at the end of VI century BC; these series of coins represent not only a significant work of art of the late Archaic period, but also a vivid testimony for the existence of the tribes that inhabited the area along the lower flows of rivers Axius (Vardar) and Strymon (Struma), and the area of Mt. Pangaeon (Kushnica). In the numismatic literature, this coinage is usually termed *Thraco-Macedonian*,[1] yet the term has more of a geopolitical meaning, since it is known that a significant part of the lower Macedonian areas was populated or occupied by the Paeonians until the withdrawal of the Persians and the conquest of Alexander I (498-454 BC) in 479 BC.[2] Here, one should also mention the tribes of undisputedly Paeonian origin, that were spread on the territory along the upper flow of Strymon, the upper and middle flow of Axius, as well as along the valleys of Pontus (Strumica) and Astibus (Bregalnica),[3] a region that at present mostly belongs to the Republic of Macedonia. The first coins were issued by Lete, Derrones, Laeaei, Mygdones (?), Orrescii, Edones, Bisaltae, Tynteni, Ichnaei, but also by other tribal communities known only by their aneprigraphic coins, a sole proof of their existence in history.

The main precondition for the early appearance of coinage was the abundance of gold and silver ore that was plentiful in the territories populated by these tribes, i.e., the mines located around the mountains of Dysoron (Krusha) and Pangaeon, as well as in the Kratovo-Zletovo and Shtip-Radovish regions.[4] However, with the Persian domination of the Balkans (510-479 BC), because of tax collection imposed on the tribal communities, the existing, otherwise low, production was significantly increased, and the conquered tribes started to issue large denominations solely made of silver.[5] They used identical weight standard when minting their coins,[6] as well as very similar iconographic representations. This was probably a result of the political situation imposed by the Persians,[7] but it also implies the existence of an organized monetary community among the neighbouring tribes,[8] of course taking into consideration the small denominations intended for local use.

The tribal coinage presented in this catalogue is covered only by the coins of several tribes – Derrones, Laeaei, Mygdones (?), Ichnaei and Orrescii, all of them with small and rare specimens of silver

1 Although the term is not appropriate, it has been also used in the more recent numismatic bibliography, see: Schönert-Geiß 1999, 1191-1219.
2 Херодот, V.1,13,15-17, VII.113; Тукидид, II.99.4; Полибије, XXIII. 10; Јустин, VII.1; Strabo, VII. frg. 41.
3 Тукидид, II.96.3; Strabo, VII, frg. 4; Polyaenus, IV, 12.3: according to Papazoglu 1969, 427.
4 On the ore wealth of these regions see: *HM* 2, 70; Borza 1990, 53-54; Borza 1995, 39-43; Керамидчиев 1977, 105-110; Petrova 1999, 118-119; Микулчиќ 1999, 145-146; Драганов 2000, 51, see also Херодот, V.17, VII.112; Strabo, VII, frg. 34..
5 According to N. Hamond (*HM* 2, 74), this form that they had was most acceptable for the export of the silver, which traveled also in a form of ingots to the East; M. Price (Price 1987, 44) is also convinced that these big and heavy coin denominations of the tribes, discovered in the eastern Mediterranean hoards were exported as silver and they were used as trade rather than for tax payment.
6 The standard that is complicated and uses both Oriental and Hellenic denomination systems is called *Traco-Macedonian* by D. Raymond (Raymond 1953, 23), and this name has been accepted in the contemporary numismatics; M. Price (Price 1974, 4) also bases his simplified metrological table on these two systems. J. Svoronos (Svoronos 1919, 1 - 265) calls it *Paeonian* (see metrological table at the end). This term is especially acceptable for the coinage of Paeonian tribes among the upper and middle flows of Axios and Strymon; see also Josifovski 2006, 259.
7 Драганов 2000, 31.
8 Raymond 1953, 43 - 59.

denominations such as tetrobols, triobols, diobols, trihemiobols, obols and hemiobols.

An exception is the Paeonian tribe of Laeaei, represented with a rare silver octodrachm (**23**), whose iconography is similar to the one of Derronian decadrachms and dodecadrachms, of the type *bearded man seated in cart drawn by oxen / trisceles*.[9] Based on this, and because of their rougher features, they were considered barbaric imitations or forgeries for a long time.[10] Yet, the discovery of a specimen of these coins in a hoard in Egypt around 1879, together with a coin of Aeneia, Terone and the Bisaltae has confirmed its originality.[11] Their obverse representation, as some of the Derronian ones, besides the bearded man holding a whip in his hand who sits to the right in a cart drawn by two oxen and the Corinthian helmet in the upper part, usually has the legend ΛΑΙΑΙ below, written in roughly designed letters, which is illegible in this case. On the back side, on the place of the trisceles, there is an image of the winged horse Pegasus in a double frame, all within a shallow incuse square. Undoubtedly, there was a relation between these two Paeonian tribes, and the presence of Pegasus between the legs of the trisceles beside the palmettes, on a specimen of a Derronian decadrachm discovered in Kumanovo, a property of the Museum of Macedonia in Skopje,[12] strengthens their closeness even more, not only iconographically, but also geographically. Thucydides mentions that the Laeaei settled along the upper flow of Strymon, and he locates the autonomous Paeonians west of them;[13] they could be related to the Derrones,[14] of which there is no information in the written sources. With respect to the chronological frames within which this Laeaei octodrachm could be dated, because of the lack of historical data, which is the case with the tribal coinage in general, only the data obtained from the analysis of certain hoards of coins can be used; especially significant are the published results on the hoards of Asyut (Egypt)[15] and Lycia (Turkey).[16] Based on this, I think that this specimen should be dated to the period of 479 to 460/50 BC, when the Bisaltae octodrachms are dated, as well as the type of Derronian coins with the trisceles on their reverse, both absent from Asyut;[17] the mentioned iconographic similarity to the Derronian ones, as well as their common presence along the Bisaltae coins in the Egyptian hoard, confirm this dating.

Despite the fact that there are no written data on the Derrones, the coinage that is attributed to this Paeonian tribe is the largest confirmation of their existence. The Derrones are confirmed by the inscriptions on the silver dodecadrachms, decadrachms and tetradrachms, which are sometimes anepigraphic, as well. The possible region of their inhabitation has been reviewed by several authors, who placed them at the Sithonia promontory on Chalcidice,[18] near Dojran,[19] Shtip and Kratovo,[20] i.e., on the broader territory between the upper and middle flow of Axius and Strymon.[21] In this region,

9 Svoronos 1919, Pl. I.10-14, 16, II. 1-6.
10 Head 1911, 202 and Gaebler 1935, 56, T.XXV.19; J. Svoronos (Svoronos 1919, 21-22, Pl.III.7) has no doubts about their authenticity and attributes this coin to the Laeaei.
11 *IGCH* no. 1634; it is assumed that the tetradrachm of Aeneia is in Berlin, and the other coins are in London, see: *BMCMac.*, 107, no. 3 (Terone), 141, no. 3 (Bisaltae), 151, no. 2 (Laeaei).
12 Петрова 1994, 9-19.
13 Тукидид, II.96.3
14 Петрова 1994, 9; Petrova 1999, 7.
15 Price, Waggoner 1975.
16 Price 1987, 43-47.
17 Ibid, 45, the issues of the Bisaltae are dated in 480-460 BC, while those of the Derrones in the late 460s or 450s BC.
18 Gaebler 1897, 292.
19 Svoronos 1919, 20.
20 *HM* 2, 75.
21 Петрова 1991, 51; Petrova 1999, 94.

the presence of coin hoards of large denominations, including the Derronian ones, is rare, as opposed to their large numbers at the area of the Eastern Mediterranean (Egypt, Syria, Jordan, Iraq, Afghanistan). This geographical distribution confirms that they functioned as a means of tax payment, but also of trade and export by the Persians.[22] However, it is interesting that there are hoards on the Balkans that contain the high denomination coins of the Derrones,[23] but they are far rarer than the ones mentioned before; the Persians probably used them to pay their own army soldiers.[24]

However, the low-value coins that were for local usage are always of significance, since the spots of their discovery can imply the autochthonous territory of a certain tribe. Accordingly, it has been concluded that the eastern part of the Republic of Macedonia overlaps the territory populated by the Derrones.[25]

It is these coins that make the core of the tribal coins of the Paeonian Collection of the National Bank of the Republic of Macedonia (**1-21**), all of them being without inscriptions and originating from the region of Veles - Sveti Nikole - Shtip - Radovish. In this catalogue they are given in chronological and typological order, beginning with the oldest coin which was originally attributed to the Orrescii.[26] Yet, after an identical specimen was discovered in the Asyut hoard, because of the closeness of its style to an inscribed tetradrachm from the same hoard, the coin, was attributed to the Derrones and it was dated between *c.* 500 and 480 BC by the authors who published the hoard.[27] All the other Derronian coins are dated to the period after 480 BC, i.e., after the withdrawal of the Persian armies from the Balkans. No coin of this type has been discovered so far in the Balkan or eastern Mediterranean hoards; therefore, I think that for now they should also be dated, as Price suggests in the case of the high denomination specimens of the type with a trisceles on the reverse, from 479 to late 460s/450s BC.[28] This chronology particularly regards the group of coins of the type *kneeling bovine / Corinthian helmet within an incuse* (**2-11**), because an identical specimen[29] was discovered in a grave within an Archaic necropolis in the Karaorman Village, Shtip in 1959; the other grave offerings are placed within a time frame of the second quarter of V century BC, and therefore the mid-century has been taken as the lower limit.[30] Coins of this type, but with ΔOKI inscription on the obverse, have been attributed to the supposed Derronian ruler Docimus; because of this, the existing anepigraphic, iconographically identical specimens have been also attributed to him.[31] Likewise the Derrones, this ruler has not been confirmed in the sources, remaining so still a matter of supposition. This coin group additionally includes two trihemiobols with representation of a forepart of a bovine, instead of a full-sized animal (**12-13**).

A separate typological group that is attributed to the Derrones consists of specimens with a bull, both on the obverse and the reverse

22 Price 1987, 44.
23 Around 1912 a hoard that contained mostly Derronian octodrachms was discovered in Shtip (Republic of Macedonia); their correct number is unknown, and specimens of this hoard are in New York (1), Berlin (1-2), Belgrade (1), Greece (1) (*IGCH* no. 355; *CHY* no. 13); in 1937 a hoard with ten Derronian decadrachms was discovered in the village of Velichkovo, Pazardzhik (Bulgaria); nine of them are in Sofia and one in Pazardzhik (Gerassimov 1938, 80 - 84, Герасимов 1955, 576-578; *IGCH* no. 690); in 2003, the largest hoard of Derronian decadrachms (ca.95) was discovered in Vranje; seventy of them were immediately dispersed and sold, while 25, one of which being an octodrachm of Alexander I, are kept at Vranje Museum (Митровић 2005, 59-88).
24 Драганов 2000, 53.
25 Although the low-denomination coins which have been discovered there are mostly without inscriptions and can not be attributed to them for certain, the iconographic similarity with those of a higher value suggests Derronian origin.
26 Svoronos 1919, 57, 13.
27 Price, Waggoner 1975, 29-30.
28 Price 1987, 45; on the proposed dating of this type of coins, *cf.* Josifovski 2006, 257.
29 There is a die-identity between this specimen and the one catalogued under no. 3 (inv. no. 2004/4/26) from the Collection of the NBRM.
30 Микулчић 1965, 201, fig. 14, 208.
31 Svoronos 1919, 13, Pl. II. 8-11, 15. Docimus was also indicated as a Thraco-Macedonian ruler, see *BMCMac.*, 151, nos. 1-5; Gaebler 1935, 144-145, nos. 2-7.

(**14-15**); or without a representation on the reverse (**16-19**); and also specimens with a stylized representation of a bull on the front side, whose incuse representation is also on the back side (**20-21**). The last two specimens are of a very low weight, and therefore it can be said that they have the value of an obol (**20**), and a hemiobol (**21**), respectively. Their appearance also leaves a possibility to consider them pseudo-money forms, whose iconographic protomodels were probably the obverse representations of the specimens catalogued under the nos. 14, 15, 16 and 18.

The iconography that appears on the coinage of the Paeonian tribe Derrones involves a type of a bovine or bull, which was probably typical for the territory populated by this tribe, and therefore it was represented on their coins. It might even be the same Paeonian bull the traveller Pausanias wrote about, which, according to him, had been called bison.[32] These Paeonian bulls were described by him as shaggy all over, and especially around the chest and lower jaw,[33] a description fitting the representations on part of the coins attributed to the Derrones in the Collection of the National Bank of the Republic of Macedonia (**1-13**). What is also noticeable in the analysis of their issues is the presence of a flower (**2-11**), and star (**14-21**) as obverse symbols. The star that appears individually, and on a disc, is related to the Sun, whose cult was especially worshiped by the Derrones[34] and in the later period, it is identified with Apollo.[35]

As far as the other tribal coins are concerned, it is important to point out two specimens – a diobol and a trihemiobol (**24-25**), which used to be attributed to the first Macedonian royal capitol Aegae;[36] according to the more recent research, based on the linguistic and iconographic evidence, C. Lorber has shown that this origin cannot possibly be correct. Synthesizing her findings obtained from numismatic and historical evidence with the metrological, stylistic-typological and hoard data, she convincingly defines them as tribal issues of the Mygdones or Crestones, considering the former as a more pobable designation. The chronological span in which the coinage of this tribe is set is from *c.* 490 to *c.* 470 BC, and unlike the staters, it has been suggsted that the issuing of the smaller denominations started before 490 BC.[37]

The coinage of the Ichnaei (**22**) and Orrescii (**26**) in this catalogue should be placed approximately in the same chronological group. The date set for their silver trihemobols, from c. 490 to 480 BC, is defined on the basis of the chronology of the coins found in the Asyut hoard, that are also attributed to Ichnaei and Orrescii.[38] In this respect, although different denominations are concerned, the reverse representations of a wheel with four spokes within a shallow incuse square and a quadripartite incuse square present on the trihemiobols, are stylistically similar to the representations on their octodrachms and staters of the hoard mentioned.

32 Pauzanija, X.13.1-3 writes about the bronze head of the Paeonian bison that was dedicated to the Delphi sanctuary by Dropion, and he further explains the way in which these animals were hunted.

33 Ibid., IX.21.2.

34 Maximus of Tyre (Max. Tyr. VIII.8) wrote that the Paeonians worshiped the Sun (Helius) in a shape of a disc affixed to the top of a long pole.

35 Срејовић, Цермановић 1979, 41, 457.

36 *BMCMac.*, 37-8, no. 1-15 (Aegae or Edessa); Gaebler 1935, T.V. 21-32 (Aegae); J. Svoronos (Svoronos 1919, 6-7, 21-24, 34-36) at his time rejected the attribution to Aegae, considering the coins with a representation of a goat issues of certain tribal alliances of the Derrones, Laeaei, Graeaei, but also the Bisaltae.

37 Lorber 2000, 113-133.

38 Price, Waggoner 1975, 29-30, 33; M. Price (Price 1974, 40), dates an obol of the Orrescii c. 490 BC; and D. Draganov (Драганов 2000, 122, 126) sets the coinage of these two tribes at the same period (c. 490-480 BC).

PAEONIAN REGAL COINAGE

After the withdrawal of the Persian armies and after the conquest of the Paeonian territories in Lower Macedonia by Alexander I, the local tribes were ethnically and politically assimilated by the Macedonians, and they disappeared from history; the Paeonians were left with the territory on the north, populating the areas along the upper and middle flow of Axius, the flows of Astibus and Pontus (Strumica), up to Strymon on the east, and along the valley of Erigon (Crna Reka), in Pelagonia and Deuriopus on the west.[39] The Paeonians actually created their state within these territorial frames, and it existed throughout the whole IV century, until the last decades of the III century BC, a period in which several rulers of the regal dynasty changed.

Agis is the first Paeonian king who has been confirmed in the literary sources;[40] unfortunately, no issues of coins related to him have been known so far. Thus, the official regal Paeonian coinage actually appeared in the middle of IV century BC; however, there are also finds of coins of several local rulers which were supposedly of Paeonian provenience. These are rulers who are only known by the coins inscribed with their names, such as Bastareus,[41] Nicarchus,[42] Simon,[43] Diplaeus,[44] Teutamadus,[45] who ruled in the course of IV century BC.[46] This group of local rulers also includes Teutaus, who chronologically preceeeded all Paeonian kings, regardless of the fact whether they have been factographically confirmed or only supposed ones; his unique silver diobol (**27**) is part of the Paeonian Collection of the National Bank of the Republic of Macedonia.

Although Teutaus (*c*. 400 – *c*. 380/70 BC) has not been recorded in the written sources, still, starting from the rule that the small denominations tend to circulate locally, the place of discovery of his coin - the village of Koreshnica, Demir Kapija, a confirmed Paeonian territory, led V. Lilchikj and P. Josifovski to consider him as a representative of the Paeonian regal house; according to the type of cantharus within the incuse square represented on the reverse, they have placed his reign in the third quarter of the V century BC.[47] On the other hand, E. Petrova has proposed that his reign should be re-dated to the first decades of IV century BC, because of the presence of the incuse square, which was typical for the coins minted in this region until the seventies of IV century BC.[48]

Although no cantharus with identical form as the one on

39 Merker 1965, 41; Петрова 1991, 41-50, Petrova 1999, 67-71. According to burial culture in pre-historic and archaic period, these territories have been confirmed as Paeonian ones, as well, see: Митревски 1997, 202-205.

40 Diodorus, XVI.4.2.

41 Three tetradrachms are known, see Muret 1881, 329-331 (12.71 g); Gaebler 1935, 147, no. 16 and note (11.70 and 13.15 g).

42 One tetradrachm, see Muret 1882, 211 (13.25 g).

43 One tetradrachm, see May 1939, 189, Pl. IX.A (13.60 g).

44 Two tetradrachms, see Юрукова 1970, 277-281 (12.31 and 12.40 g).

45 Known from two tetradrachms. The first specimen (13.32 g) was considered by T. Gerasimov (Герасимов 1964, 249-251) a modern forgery, and because of its incomplete inscription (ΤΕϒ[ΤΑ]...) he related the name to the Illyrian Teutames; A. Rogalski (Рогалски 1969, 77-82) has proven its authenticity by arguments; A. Jovanović (Јовановић 1989, 41-44) has no doubts in its genuineness, but he proposed the name Teutias. The occurrence of the second specimen (13.45 g) at Tkalec auction in Zürich (Tkalec 2005, lot. 45) has revealed the complete inscription (ΤΕϒΤΑΜΑΔΟ) and the correct name (Teutamadus) of the coin owner; see also Kretz 2006, 259-264; Павловска (unpublished).

46 V. Sokolovska (Соколовска 1990, 9-34; Sokolovska 1996, 13-22) consideres Simon, Nicarchus and Diplaeus as representatives of the dynasty of Argianes.

47 Лилчиќ, Јосифовски 1994, 27-37.

48 Petrova 1999, 98.

the reverse representation of Teutaus has been discovered at the Athenian Agora, the type closest to it (on a high foot and with high handles) has been confirmed to have been used there from the end of the second quarter until the end of the third quarter of V century BC, and the form itself disappeared at the end of the century,[49] which supports the earlier dating of the reign of this ruler. The discovery of an almost identical bronze cantharus in Europus (northern Greece), dated to the end of IV century BC,[50] should be immediately dismissed as a possibility to lower the time span, since the durability of metal vessels can lead to an erroneus chronological interpretation.

On the other hand, the genitive form in which the name of the ruler has been given, instead in the diphthong *–ov*, ends in *–o*, typical of the writing in the Attic dialect until the end of V century BC.[50a] Taking into consideration the local character of this coin, it is probably an archaized graphy, which is not unknown at the Paeonian areas; it is seen with Lycceius,[51] but also with the supposed Paeonian kings Teutamadus[52] and Diplaeus.[53] In order to prove the Paeonian origin of Teutaus, one can also take into consideration the etymology of his name, which contains the Indo-European root **teuta-*, that is confirmed in the royal names from Macedonia and Paeonian, especially popular in the late Classical and early Hellenistic periods.[54]

The given indicators additionally imply the supposed Paeonian provenience of Teutaus, and the stylistic-typological and linguistic analyses allow for a supposition that his reign was taking place before the reign of Agis, i.e., from the end of V to the 70s of IV century BC; the presence of the incuse square, typical for the coins minted until the beginning of the Classical period should be used for defining the *terminus ante quem*.

When Phillip II (359-336 BC) found out that king Agis had died in 359/8 BC, he used the momentum to attack and defeat Paeonia, which was now forced to recognize the Macedonian power.[55] After Agis's death, Lycceius (359/8 - *c.* 340/35 BC) came to the Paeonian throne. In the summer of 356 BC, together with Cetriporis and Grabus, the kings of Thrace and Illyria, he participated in an anti-Macedonian alliance, led by Athens;[56] it is not known what the outcome was for Paeonia, although it is certain that ten years later, the Paeonians did not manage to liberate themselves from the Macedonian dependence, as ancient authors inform us.[57]

Nevertheless, Paeonia managed to preserve its identity; in this period it was ruled by its own king, who also issued his own coins, this indicating that at the time of Lycceius, the state was probably not annexed to Macedonia, but it was rather in a vassal relation.[58] Lycceius is actually the first Paeonian ruler confirmed by the sources, who issued his own coins, minted in silver according to the Paeonian weight standard, a local system with a reduced weight for the basic

49 *Agora XII*, 115, pl. 27, no. 632.
50 Σαββόπουλου 1998, 399, fig. 13.
50a I am grateful to Mr. Vojislav Sarakinski, Assistant Professor, Institute of History, Faculty of Philosophy - Skopje for his valuable information.
51 Six 1875, 22 - 23, Pl. I. 2.
52 Tkalec 2005, lot. 45.
53 Юрукова 1970, 277 - 278.
54 Obradović 2002, 211 - 218.
55 Diodorus, XVI.1-2, 4.2
56 Ibid., XVI.22.3; *I.G.* II[2] 127.
57 Demosthenes (Demosthenes, *Olynth.*, I.23) in 349 BC, and Isocrates (Isocrates, *Phil.*, V.21) in 346 speak of the imposed slavery of the Paeonians by Phillip II.

denominations, if compared to the Attic one; he issued tetradrachms (**28-34**), drachms and tetrobols (**35-39**). The weight of the tetradrachms that he produced reached about 13 grams, very rarely coming to its lowest border - a bit more than 12 grams; therefore the drachms weighed around three, and the tetrobols around two grams. The obverse iconography of the tetradrachms either involve a male representation who can be identified as Apollo (**28-30**) and a representation of the supreme god Zeus (**31-34**); however, there are also such that resemble the portraits of the king himself, while on the reverse there is always a representation of the struggle of the hero Heracles with the Nemean lion. The drachms, besides the female representation most often have Apollo, who is also present on the tetrobols (**35-36**), besides the representation of the ruler (**37-38**), as a representation on the front side, while on the back side there is a lion on the drachms and a horse on tetrobols.[59]

Unfortunately, the Paeonian Collection of the National Bank of the Republic of Macedonia does not have in possession any specimens of the drachms issued by Lycceius, but it has a tetrobol with an unusual and so far, unique iconography on both sides (**39**). This is a coin that has a depiction of a lion on the obverse and a wolf on the reverse; several scholarly interpretations on this specimen, have been done so far.[60]

The representation of the lion, which is not unknown for Lycceius' coins, is first seen on a tetrobol, but as an obverse representation. The presence of the wolf on the back side also draws attention as it is the only such representation found among the Paeonian coins and related to Apollo, who was worshiped in Paeonia; besides his many epithets, he was also called Apollo Lyceius (Λύκειος - of the wolves).[61] On the other hand, the representation of the wolf (λύκος) is explained through the etymological relation with the name of Lycceius (Λύκκειος), according to E. Petrova.[62] However, it is also interesting to note that on this tetrobol the name of the king is given with the abbreviation ΛΥΠΠ, which implies the form Lyppeius (Λύππειος) for his name, unconfirmed by any other coin, but with the inscription discovered in Athens mentioning the alliance against Macedonia.[63] However, the original form of the name of this king is considered to have been Lycpeius (Λύκπειος);[64] in order to approximate it to the Hellenic orthography, and maybe to also approximate the name to Apollo's epithet Lyceius (Λύκειος), in Paeonia they replaced *π* with a *κ*.[65] It is probable that the form Lycceius was created in this way, and it is known from the coins, while the original form is very rare and it is probably typical for the issues from the beginning of his reign, which has also been supported by the archaized graphy of the genitive form ending in *-o*.

Almost nothing is known about his successor Patraus (c. 340/35 – c. 315 BC), who was a contemporary of Alexander of Macedon (336-

58 Merker 1965, 44.
59 On the basic types of coins issued by Lycceius, see Gaebler 1935, 199-201, T.XXXVII.1-14.
60 Petrova, Lilčić 1997, 4-9; Petrova 1999, 101-103; Petrova 2001, 19.
61 Petrova, Lilčić 1997, 8; Petrova 1999, 101-103; see also, Срејовић, Цермановић 1979, 38-42.
62 Petrova, Lilčić 1997, 8; Petrova 1999, 101-103; Petrova 2001, 19; see also, Merker 1965, 39.
63 *I.G.* II^2 127.
64 Кацаров 1921, 47, note no. 33.

323 BC). His name occurs on an inscription as a patronymic next to the name of Audoleon,[66] and on numerous specimens of silver coins which are the strongest confirmation of his existence. Paeonia probably remained a subordinated kingdom at the beginning of his reign, and at the time of Alexander's Eastern campaign, the Paeonians were taking part in the Macedonian army with their light cavalry.[67] When the battle at Gaugamela happened in 331 BC, Ariston, the leader of the Paeonian cavalry was especially distinguishable, defeating Satropates, the commander of the Persian horseman.[68] It is this victory that is considered to have been an inspiration for the reverse iconography of Patraus tetradrachms.[69] According to the costume elements of the hoplite on part of the tetradrachms, this assumption could be correct, but on most of them he is represented as defending himself with a Macedonian shield, the appearance of which, obviously addresses a certain message. There is no direct historical explanation on this; however, the literary sources reveal that after the death of Alexander of Macedon in 323 BC, Antipater was positioned in Europe, being appointed *strategus autocrator* in charge of all Macedonians, Hellenes, Illyrians, Triballi, Agrianes and the people of Epirus.[70] The Paeonians are not mentioned in this list, probably because Paeonia regained its autonomy meanwhile;[71] therefore, the depiction of a horseman running over a soldier on these tetradrachms initially was intended to glorify another victory, but the act of inserting the Macedonian shield on the reverse was perhaps particularly announcing the liberation from the Macedonian sovereignty. Accordingly, the production of this variant of tetradrachms should be set at the time after 323 BC.

Like his predecessor, Patraus continued to mint coins in Paeonian standard, issuing numerous series of tetradrachms (**40-44**), drachms (**45-61**) and tetrobols (**62-80**) in silver. Besides the already mentioned type of tetradrachms with a reverse representation of a horseman spearing a fallen enemy and a representation of a male head with Apollo's features on the obverse, exemplary of all specimens kept in the Collection of the National Bank of the Republic of Macedonia, there were also specimens with the same reverse iconography, but with the representation of the king himself on the obverse. However, Patraus also issued another, very rare type of tetradrachms, with the representation of Apollo on the obverse and a horse's head on the reverse, which seemed to have been issued for a short time. The existing obverse iconography of the drachms represents either the king (**45-58**), Apollo (**59**) or a male head that can not be identified (**60-61**),[72] while the reverse always bears a representation of a boar. The images of the king (**62-75**), Apollo (**76**), as well as a male representation resembling this god (**77-80**) are reappearing on the obverses of the tetrobols, while there is always an eagle with closed wings on the reverse.[73] The barbaric tribes which settled the territories

65 Six 1875, 22.
66 *I.G.* II^2 654.
67 Аријан, I.14, 18, II.7, 9, III.8, 12-13.
68 К. К. Руф, IV.9.25; Plutarch, *Alex.* 39.
69 Gaebler 1935, 202; Merker 1965, 45.
70 Dexipp., fr. 1b, 3R (=Phot. Bibl. cod. 82), Arr. (succ. fr.1a): according to Papazoglu 1969, 416.
71 Merker 1965, 46; E. Petrova (Petrova 1999, 17) is of oppinion that the absence of the Paeonians in these records meant that Paeonia was part of Macedonia; according to N. Proeva (Проева 1997, 45-46), Paeonia was already conquered in the time of Phillip II.
72 V. Sokolovska (Соколовска 1975, 188, T. III, 7) has published Patraus's drachm discovered during the excavations at Demir Kapija necropolis in 1969, of the type catalogued under the no. 60; V. B. Grozdanova (Битракова-Грозданова 1987, 83) identifies the obverse image as Heracles.
73 On the basic coin typology of Patraus, see Gaebler 1935, 201-203, 1-12, T.

north and north-east of Paeonia forged his tetradrachms particularly during the IV BC. There are no such specimens in the Paeonian Collection of the National Bank of the Republic of Macedonia, yet there is a tetrobol (**69**) which, according to its stylistic characteristics and quality resembles a barbarized one.

With regard to the coin iconography, it is noticeable that the cult of Apollo was predominant on the coinage of the first two kings, Lycceius and Patraus. At the Paeonians, the cult of this god had its roots deeply in the past, when he had been worshiped as the Sun-God, i.e., Helius in *interpretatio Graeca*, with whom he was identified.[74] Because of the Sun, Apollo had been also understood as the god of healing,[75] and was particularly called Paeon.[76] In Pindar's paean *For the Abderites,* Apollo appears with an epithet Deraenus (Δήραινος),[77] a term that could be closely related to the Derrones, as same as it is the case with the term Derronaeus (Δερρωναῖος). The later also appears on the front side of the tetradrachms of Lycceius, following the representation of Apollo,[78] which, according to G. H. Macurdy, is a name of a deity, but who obtained an ethnic adjective, in this case, the one related to the Derrones.[79] All of this clearly shows the continuity in worshipping the solar cult, but also the relation of the Paeonians and the Paeonian regal dynasty with the Derrones.

During the reign of Patraus's successor, Audoleon (*c.* 315 – *c.* 285/4 BC), Paeonia was an independent kingdom, practicing good relations with its southern neighbour Macedonia; in 310/309 BC, he asked and received help from Cassander, the aspirant to the Macedonian throne, for his defence against the Autariatae.[80] Audoleon was capable of ruling and he used the turbulent period in the Macedonian kingdom and the fights for the throne, to strengthen and stabilize Paeonia. Around 306/5 BC, after Alexander's Diadochi proclaimed themselves basilei, i.e., kings,[81] he did the same, thus emphasizing the independence of his own state and expressing that he is a king, too.[82] Audoleon intended to build good relations with his neighbours as it could be seen from the act of marrying his daughter to the Epirote king Pyrrchus,[83] but he maintained friendly relations with Athens, as well. During the siege of its largest port Piraeus by the garrison of Demetrius I Poliorcetes (294-288/7 BC),[84] he also helped along with the other kings, supplying Athens with grain and organizing its transport. Because of this, in 285/4 BC, an honourable decree was adopted and he received Athenian citizenship; it was also decided to erect his bronze horseman statue at the Agora.[85]

The existance of two weight standards - the Paeonian and the Attic one - is an significant feature of Audoleon's coinage. Namely, he continued to mint the same values in silver like his two predessesors - tetradrachms, drachms and tetrobols in the Paeonian standard, by adding one new denomination - the didrachm, as well. The introduction of the new, Attic standard took place after 306/5 BC,

XXXIV.15-26.

74 Срејовић, Цермановић 1979, 41, 457; see also Max. Tyr. VIII.8.

75 Срејовић, Цермановић 1979, 41.

76 G. H. Macurdy (Macurdy 1925, 98-101, Macurdy 1930, 297-303) relates Paeon to the Paeonians, as an ethnic adjective of their Healer God, regardless whether it was the Sun, Apollo or Asclepius; see also Срејовић, Цермановић 1979, 324. Paean is a term for a song related to Apollo.

77 Πίνδαρος, Παιάνες 2: ᾿Αβδηρίταις, 5: according to *ИИТТ* I, 76.

78 Gaebler 1935, 199, no. 4.

79 Macurdy 1930, 298.

80 Диодор, XX. 19.1.

81 Antigonus Monophtalmus and Demetrius Poliorcetes are the first ones who took the title of basileus after the victory at Salamis in 307/6 BC, see. Диодор, XX. 53.2.

82 The title appears on an Athenian Agora inscription (*I.G.* II^2 654).

83 Plutarch, *Pyrr*. 9.1.

84 Piraeus and the Attic fortresses were left over to Demetrius's son, Antigonus Gonatas (*I.G.* II^2 657); see also Shear 1978, 88; 14, note. 23; 99 (chronological table) regarding the dating of the Athenian revolt in the spring of 286 BC, and its siege in the summer of 286 BC; cf. HM 3, 230.

85 *I.G.* II^2 654, 655, in the time of the

when he started to mint a rare tetradrachm series of the Alexander's type with Heracles in lion's skin on the obverse and Zeus seated on throne on the reverse, holding an eagle and a sceptre. Here, the title *basileus* follows his name.[86] The Collection of the National Bank of the Republic of Macedonia holds only coins minted in the local, Paeonian standard, including tetradrachms (**81-83**), drachms (**84-101**) and tetrobols (**102-114**), with the exception of the didrachms. The obverse iconography with an enface representation of Athena exists on the tetradrachms, drachms and tetrobols, which is turned in a profile on the didrachms; the reverse depicts a walking horse on the tetradrachms, didrachms and drachms, and its forpart on the tetrobols. Audoleon also issued a rare type of tetrobols that besides the usual reverse, have a representation of god Dionysus on the obverse. He also minted a type of drachms with the king's portrait on the front side, and a forepart of a boar on the back side, a representation typical for the drachms of his father Patraus; this is why it is considered that he minted these rare issues immediately after he came to the Paeonian throne.[87] The Paeonian Collection of the National Bank of the Republic of Macedonia is in possession of such a drachm (**84**), which, according to the stylistic characteristics on the obverse, can be rather attributed as a contemporary imitation.

After the death of Audoleon, the Paeonian Kingdom was probably experiencing certain problems regarding the possible heir to the throne. In this period, Lysimachus, who after proclaiming himself the king of Macedonia (285/4 BC), expressed pretensions to Paeonia as he helped his son and Paeonian legitimate heir Ariston to return to the Kingdom, as Poliaenus claims. However, during his traditional royal baptism in the Astibus River, Lysimachus attacked and conquered Paeonia, while Ariston fled to the Dardanians.[88] Paeonia remained a part of Lysimachus's Kingdom until his death in year 281 BC. Soon afterwards, the well-known invasion of the Gauls took place and in 280/79 BC they left the middle flow of the Danube region and moved southwards in big hordes, overrunning so Paeonia and Macedonia.[89]

After the withdrawal of the Gauls, king Leon (*c.* 278/7 - *c.* 250 (?) BC), probably the younger son of Audoleon, who, just like his father, must have been a constructive and a capable ruler, managed to recover and re-establish the Kingdom after a really difficult period. Again, almost nothing at all is known about him, except that his name appears as a patronymic after the name of Dropion, on three inscriptions from the Hellenic sanctuaries at Delphi and Olympia;[90] of course, it also appears on his coins, which, unlike his predecessors, were issued only in bronze. After the Gallic invasion, the Kingdom was truly impoverished and the economic situation was indeed bad; the Paeonian Collection of the National Bank of the Republic of Macedonia has ten specimens of the very rare bronze coins that

Athenian archon Diotimus (285/4 BC).

86 According to N. Waggoner (Waggoner 1982, 99-102; Waggoner 1983, 5-21) these tetradrachms were minted in Paeonia, where also the posthumous tetradrachms in the name of Alexander of Macedon were minted; tetradrachms of Audoleon of Alexander's type were discovered in the hoard of the Prilepec village, Prilep, now in the Museum of Macedonia in Skopje, see Вучковић-Тодоровић 1975, 85-88, T.II.6.

87 Petrova 1999, 106; on all types and denominations of Audoleon see Gaebler 1935, 203-205, T.XXXVIII.1-13.

88 Polyaenus, IV, 12. 3: according to Papazoglu 1969, 427.

89 Livy, XXXVIII.16; Pauzanija, X.19.7.

90 Pouilloux 1950, 24, fig. 4 (Olympia); Pauzanija, X.13.1 and Pouilloux 1950, 22,

Leon produced. The obverse iconography always includes Dionysus, a representation which is continuation of placing this god's image on the silver tetrobols issued by Audoleon. The reverse depicts either a representation of a full-size lion (**115-117**),[91] or only its forepart (**118-124**). The iconographic and metrological analysis of these coins implies existence of two different denominations. Namely, the coin group with a full lion figure has heavier weight (*c.* 7.60 g, on average), unlike the one with the representation of half-part of a lion, which is lighter (*c.* 3.70 g, on average). In addition to the name of Leon, there is always the title *basileus* on the back side of his coins.

The heir of Leon and the last Paeonian king was his son Dropion (c. 250 – c. 230 BC). He is known by erecting monuments in the two biggest and most famous Hellenic sanctuaries at Delphi and Olympia. He dedicated a bronze head of a Paeonian bull, called bison to the sanctuary of Delphi, as noted by the Greek travel writer Pausanias,[92] where it also stood the statue that Dropion erected to Leon,[93] or, Audoleon,[94] depending on the text interpretation on the basis.[95] The dedication on the horseman statue of Dropion, which was in Olympia, reveals interesting information about this king. It shows that he was the founder of the Alliance (*Koinon*) of the Paeonians, which erected this monument.[96]

Dropion, just like his father, issued only bronze coins,[97] these representing almost half of the Paeonian specimens kept at the Collection of the National Bank of the Republic of Macedonia. The fact that the largest part of these coins originates from the vicinity of Kavadarci, and especially from the village of Drenovo (*Euristus/ Audaristus*),[98] implies the possibility of existence of a minting centre at this place.[99] Following the obverse iconography, there could be distinguished three coin types, all having the same reverse representation of winged thunderbolt, the legend ΠΑΙΟΝΩΝ and the monogram ΔΡ. The most numerous are the specimens with a representation of Zeus (**125-218**), followed by those with a Corinthian helmet (**220-221**). Yet, the Collection includes one, so far unregistered specimen, on whose obverse a male image that could portrait the king himself, occurs for the first time (**219**). This coin, actually, reveals the existence of a third coin type of Dropion's bronze issues. It should be noted that on the coins of Dropion, besides the legend mentioned, his name is designated by a monogram, a feature typical for the III century BC coinage, most probably used to emphasize the existence of the Alliance of the Paeonians.

It seems that the end of the Paeonian kingdom as a political entity took place after the death of Dropion, when it became a territory of interest for both, Macedonia and Dardania.[100] In 217 BC, the Macedonian king Phillip V (221-179 BC), by conquering the largest Paeonian city of Bylazora[101] (Knezhje village, Sveti Nikole)[102] annexed Paeonia to Macedonia, thus strengthening the northern borders of

Bousquet 1952, 138 (Delphi).

91 This type was completely unknown less than ten years ago.

92 Pauzanija, X.13.1.

93 Pouilloux 1950, 22 - 32.

94 Bousquet 1952, 136- 140.

95 A more acceptable reading is the one of Bousquet (Bousquet 1952, 136- 140), see Merker 1965, 51; Битракова-Грозданова 1987, 22, note 56; Petrova 1991, 25, note. 76, Петрова 1999, 21, note. 76.

96 Pouilloux 1950, 24, fig. 4.

97 Head (Head 1911, 237-238) was the first to attribute these coins to Dropion, see also Gaebler 1935, 206, (Dober); Битракова-Грозданова 1987, 86-87; Šeldarov, Lilčić 1992, 7-11 (Dober); Петрова 1991, 56, Petrova 1999, 107-112, Petrova 2001, 22-25 (Dropion); Josifovski 2000, 15-28 (coins with the inscription ΠΑΙΟΝΩΝ).

98 Папазоглу 1957, 243 - 244 (Eurist); Микулчиќ 1999, 157 (Eurist / Eu- / Audarist).

99 Микулчиќ 1999, 146; see also Josifovski 2000, 18.

100 The Skopje-Kumanovo region became part of Dardania as early as after the Gallic invasion, see Микулчиќ 1999, 129.

101 Полибије, V.97.

his kingdom and securing it from the Dardanians. The royal officer, the Paeonian Didas was appointed a local strategus in Paeonia.[103] Still, the final disappearance of Paeonia from the historical scene happened after the Roman conquest in 168 BC, and the administrative division of Macedonia into four districts. The territory of Paeonia was also divided, becoming a part of the second, third and fourth Macedonian merises;[104] in this way being destroyed as a geographical-ethnic term, as well.

102 Микулчиќ 1999, 150.
103 Livy, XL.21, XLII.51.
104 Папазоглу 1957, 58-63; see also Livy,

THE COINAGE IN THE PAEONIAN NEIGHBOURHOOD: DAMASTIUM AND PELAGIA

Part of the Paeonian Collection of the National Bank of the Republic of Macedonia consists of the coinage of the cities of Damastium (**222-235**) and Pelagia (**236-238**). The location of these cities has not been determined with certainty, but it is probable that they were situated in the neighbourhood of Paeonia.

However, there is information on Damastium in the written sources, as Strabo mentions it twice in his *Geography*. He wrote that the city of Damastium, established by the persecuted citizens of Aegina and Mende, together with its silver mines, were situated in Illyria, in the hinterland of Apollonia and Epidamnus.[105]

The mint in this city worked for a long period, from *c*. 395 to *c*. 325/320 BC,[106] when it was producing a significant quantity of silver coins of three denominations – tetradrachms, drachms and tetrobols. The image of Apollo appears on the obverse of the tetradrachms (**222**), and tetrobols (**223-224**, **231-235**), while on their reverses there is a representation of a tripod on the former, and a tripod or a pick on the latter. But, sometimes, instead of Apollo, the representation of Dionysus (?) is also present on the obverse of the tetradrachms (**226**). The drachm iconography includes a female image on the front and an ingot on their back side (**225**, **227-230**).

Judging upon the stylistic-iconographic and metrological features of the coinage, there are two phases of influence in the production of this mint. The manner of depiction of the face of Apollo shows that the influence coming from the Aegean coast, especially Olynthus and the Chalcidean League was typical for the earlier phase.[107] In the later period of the Damastium coin production, the iconographic features, and equally, the reduction of the weight standard make it closer to the Paeonian monetary circles.[108]

Therefore, there is no doubt that the location and the mines of Damastium were in the neighbourhood of Paeonia, as it was originally emphasized by May, who located it at the territory bordering the Dassaretes and Crn Drim River on the west, and Dardania and Paeonia on the north and east, respectively.[109] According to the more recent scholarly research, there are different suggestions on the possible location; however, the predominant opinion is that the city should be searched for at the territory of Kosovo.[110]

The coinage of Damastium is closely related to the coinage of

XLV.29.

105 Strabo, VII.7.8; VIII.6.16: according to Mayer 1957, 105.

106 J. May (May 1939, 46-163) made the time classification of coinage and divided it into ten groups.

107 May 1939, 17-19, 45.

108 Ibid, 107, 162.

109 Ibid, 28.

110 V. Sokolovska (Соколовска 1990, 23, Sokolovska 1996, 16 - 17) identifies Damastium with the site of the Roman municipium at Sochanica in Kosovo, that is, on the previous territory of the Agrianes. D. Ujes and K. Romić (Ујес, Ромић 1996, 77-98) after the analysis of the distribution of single finds and hoards with Damastium coins, as well as according to the ore depositions, consider the area of Kosovo as the most possible location, see also Ujes 2002, 103-129; E. Petrova (Петрова 1991, 61, Petrova 1999, 117),

Pelagia, the city exclusively known from the issues of its money. The beginnings of the Pelagia coinage activities date from *c*. 360 BC, when minting of a unique type of a tetradrachms – *head of Apollo / ΠΕΛΑΓΙΤΑΟΝ around a Macedonian shield* was initiated. Soon it fell under Damastium's influence which lasted until the closure of this mint in *c*. 325/320 BC. The Pelagia coin production continued until c. 280 BC, when, it was stopped on the occasion of the Gallic invasion. This period includes issuing of tetradrachms either with a male or Apollo's image on the front, and a tripod on the back side. After the local and unskilled die-engravers took over the work in the mint, they altered the existing coin design and the depiction of the tripod became 'fantastic' (**236**-**237**). Drachms with a female image on the obverse and an ingot on the reverse were also issued, as well as tetrobols with a representation of Apollo on the front side and a tripod on the back. In the last two decades of its work, the mint of Pelagia issued a series that is of highly barbarized style and reduced weight. Here, the image of Heracles in a lion's skin and horns was depicted on the obverse, while the tripod remained as a reverse representation (**238**).[111]

Because the written sources left no data on Pelagia, its location also remains a matter of uncertainty; however, according to the coin iconography, must have been located close to Damastium, that is to say in the neighbourhood of Paeonia. According to May, its location should be sought north of Skopje region, close to the borders with Dardania,[112] while most researchers agree that the territory of Polog is the most appropriate area to locate Pelagia.[113]

suggests the same territory, as well.

111 On chronology and coinage of Pelagia, see May 1939, 169-188.

112 May 1939, 169.

113 *HM* 2, 669; V. Sokolovska (Соколовска 1990, 29; Ibid 1996, 17) also considers Pelagia an Agrian city; Петрова 1991, 61, Petrova 1999, 118.

КАТАЛОГ

CATALOGUE

КАТАЛОШКИ КРАТЕНКИ

Ав.	аверс
AE	бронза
AR	сребро
Библ.	библиографија
вар.	варијанта
г	грам
д.	десно
л.	лево
мм	милиметри
мон.	монограм
НБРМ	Народна банка на Република Македонија
ок.	околу
Рев.	реверс

Забелешка:
Монета којашто е веќе каталошки објавена или научно проучувана, проследена е со библиографска единица наведена по инвентарниот број

CATALOGUE ABBREVIATIONS

AE	bronze
AR	silver
Bibl.	Bibliography
c.	around
g	gram
l.	left
mm	millimetres
mon.	monogram
NBRM	National Bank of the Republic of Macedonia
Obv.	obverse
r.	right
Rev.	reverse
var.	variant

Note:
An already published or scholarly discused coin is followed by the referent bibliography quoted after the inventory number

ПАЈОНСКИ ПЛЕМИЊА

ДЕРОНИ

500 - 480 г. пр. н.е.

1. *Ав.* Преден дел од говедо, налево; во полето л. зрно.
   Рев. Плиток инкузен квадрат поделен на четири делови.
   Price, Waggoner 1975, 39 (тетробол, 2,28 г); Драганов 2000, 16; Svoronos 1919, 57, 13 (Орески).
   Триобол, AR; 1,89 г, 12 мм.
   НБРМ, 2004/4/28.
   Библ.: ex *ШелдаровКол*. 96 (Орески).

479 - 460-ти/450-ти г. пр. н. е.

2. *Ав.* Говедо полуклекнато, надесно; горе цвет; околу бордура од точки.
   Рев. Коринтски шлем со перјаница и со око, надесно; во плиток инкузен квадрат.
   BMCMac., 152, no. 4; Svoronos 1919, 14, no. 23b; Gaebler 1935, 145, nos. 4, 6; *SNGANS*, 932-3.
   Тетробол, AR; 2,37 г, 19 мм, ↖.
   НБРМ, 2007/1/10.
3. *Ав.* Како претходната; врз линија од точки.
   Рев. Коринтски шлем со перјаница, надесно; во плитка инкузија.
   BMCMac., 152, no. 5 (тежина ок. 1,95 г).
   Триобол, AR; 1,84 г, 17 мм, ↖.
   НБРМ, 2004/4/26.
4. *Ав.* Како претходната; без линија од точки.
   Рев. Како претходната.
   Триобол (?), AR; 1,45 г, 17 мм, →.
   НБРМ, 2003/1/4.
   Библ.: Josifovski 2006, 254, no. 5.
5. *Ав.* Како претходната.
   Рев. Како претходната, налево.
   Диобол (?), AR; 1,03 г, 16 мм, ↖.
   НБРМ, 2007/1/7.
6. *Ав.* Како претходната; врз линија од точки.
   Рев. Како претходната, надесно.
   SNGANS, 934 (тежина: 0,83 г).
   Диобол, AR; 1,20 г, 16 мм, ↗.
   НБРМ, 2007/1/9.

PAEONIAN TRIBES

DERRONES

500 - 480 BC

1. *Obv.* Forepart of bovine, l.; in field l., pellet.
   Rev. Quadripartite shallow incuse square.
   Price, Waggoner 1975, 39 (tetrobol, 2.28 g); Драганов 2000, 16; Svoronos 1919, 57, no. 13 (Orrescii).
   Triobol, AR; 1.89 g, 12 mm.
   NBRM, 2004/4/28.
   Bibl.: ex *ŠeldarovColl*. 96 (Orrescii).

479 - 460s/450s BC

2. *Obv.* Bovine kneeling r., head reverted; above, flower; border of dots.
   Rev. Crested Corinthian helmet with eye r., within shallow incuse square.
   BMCMac., 152, no. 4; Svoronos 1919, 14, no. 23b; Gaebler 1935, 145, nos. 4, 6; *SNGANS*, 932-3.
   Tetrobol, AR; 2.37 g, 19 mm, ↖.
   NBRM, 2007/1/10.
3. *Obv.* As previous; dotted exergual line.
   Rev. Crested Corinthian helmet r., within shallow incuse depression.
   BMCMac., 152, no. 5 (weight c. 1.95 g).
   Triobol, AR; 1.84 g, 17 mm, ↖.
   NBRM, 2004/4/26.
4. *Obv.* As previous; without dotted exergual line.
   Rev. As previous.
   Triobol (?), AR; 1.45 g, 17 mm, →.
   NBRM, 2003/1/4.
   Bibl.: Josifovski 2006, 254, no. 5.
5. *Obv.* As previous
   Rev. As previous, l.
   Diobol (?), AR; 1.03 g, 16 mm, ↖.
   NBRM, 2007/1/7.
6. *Obv.* As previous; dotted exergual line.
   Rev. As previous, r.
   SNGANS, 934 (weight: 0.83 g).
   Diobol, AR; 1.20 g, 16 mm, ↗.
   NBRM, 2007/1/9.

7. *Ав.* Како претходната, налево.
Рев. Како претходната. Продупчена.
Svoronos 1919, 15, no. 25b (тежина: 1,80 г).
Диобол, AR; 1,22 г, 18 мм, ←.
НБРМ, 2007/1/5.
Библ.: Josifovski 2006, 254, no. 2.

8. *Ав.* Како претходната.
Рев. Како претходната.
Диобол, AR; 1,18 г, 15 мм; ↘.
НБРМ, 2007/1/8.

9. *Ав.* Како претходната; горе стилизиран цвет (?).
Рев. Како претходната, налево.
Триобол, AR; 1,82 г, 17 мм, ←.
НБРМ, 2002/1/31.
Библ.: *МПИ* 1; Josifovski 2006, 254, no. 3.

10. *Ав.* Како претходната.
Рев. Како претходната, надесно.
Svoronos 1919, 15, no. 25b (вар., цвет на ав., тежина: 1,80 г).
Диобол (?), AR; 1,33 г, 18 мм, ←.
НБРМ, 2005/1/11.

11. *Ав.* Како претходната.
Рев. Нејасна претстава (?).
Диобол (?), AR; 1,02 г, 19 мм.
НБРМ, 2007/1/4.
Библ.: Josifovski 2006, 254, no. 1.

12. *Ав.* Преден дел од говедо, налево; околу бордура од точки.
Рев. Коринтски шлем со перјаница, надесно.
Gaebler 1935, 145, no. 7.
Трихемиобол, AR; 0,79 г, 13 мм, ↖.
НБРМ, 2005/1/15.

13. *Ав.* Како претходната, надесно.
Рев. Како претходната, налево.
Gaebler 1935, 145, no. 7 (вар., ав. претстава налево, рев. надесно).
Трихемиобол, AR; 0,80 г, 14 мм, ↗.
НБРМ, 2002/3/14.
Библ.: Josifovski 2006, 255, no. 2.

14. *Ав.* Бик стои, надесно; горе диск со шесткрака ѕвезда; околу бордура од точки.
Рев. Бик стои, надесно; околу бордура од точки.
Триобол, AR; 1,66 г, 17 мм, ↘.
НБРМ, 2005/1/12.

7. *Obv.* As previous, l.
Rev. As previous. Pierced.
Svoronos 1919, 15, no. 25b (weight: 1.80 g)
Diobol, AR; 1.22 g, 18 mm, ←.
NBRM, 2007/1/5.
Bibl.: Josifovski 2006, 254, no. 2.

8. *Obv.* As previous.
Rev. As previous.
Diobol, AR; 1.18 g, 15 mm; ↘.
NBRM, 2007/1/8.

9. *Obv.* As previous; above, stylized flower (?).
Rev. As previous, l.
Triobol, AR; 1.82 g, 17 mm, ←.
NBRM, 2002/1/31.
Bibl.: *МПИ* 1; Josifovski 2006, 254, no. 3.

10. *Obv.* As previous.
Rev. As previous, r.
Svoronos 1919, 15, no. 25b (var., flower on the obv., weight: 1.80 g).
Diobol (?), AR; 1.33 g, 18 mm, ←.
NBRM, 2005/1/11.

11. *Obv.* As previous.
Rev. Uncertain representation (?).
Diobol (?), AR; 1.02 g, 19 mm.
NBRM, 2007/1/4.
Bibl.: Josifovski 2006, 254, no. 1.

12. *Obv.* Forepart of bovine, l.; border of dots.
Rev. Crested Corinthian helmet, r.
Gaebler 1935, 145, no. 7.
Trihemiobol, AR; 0.79 g, 13 mm, ↖.
NBRM, 2005/1/15.

13. *Obv.* As previous, r.
Rev. As previous, l.
Gaebler 1935, 145, no. 7 (var., obv. l., rev. r.).
Trihemiobol, AR; 0.80 g, 14 mm, ↗.
NBRM, 2002/3/14.
Bibl.: Josifovski 2006, 255, no. 2.

14. *Obv.* Bull r.; above, six-rayed star disc; border of dots.
Rev. Bull r.; border of dots.
Triobol, AR; 1.66 g, 17 mm, ↘.
NBRM, 2005/1/12.

15. *Ав.* Како претходната; горе шестkрака ѕвезда.
Рев. Како претходната.
Диобол, AR; 1,21 г, 16 мм, ↘.
НБРМ, 2007/1/6.
Библ.: Josifovski 2006, 253, no. 13.

16. *Ав.* Како претходната; горе диск со шестkрака ѕвезда.
Рев. Без претстава (?).
Svoronos 1919, 16, no. 32a (тежина 1.10 г)
Трихемиобол (?), AR; 0,73 г, 17 мм.
НБРМ, 2007/1/3.
Библ.: Josifovski 2006, 253, no. 11.

17. *Ав.* Како претходната; горе шестkрака ѕвезда; долу нејасна претстава.
Рев. Без претстава.
Трихемиобол, AR; 0,87 г, 15,5 мм.
НБРМ, 2003/1/16.
Библ.: Josifovski 2006, 253, no. 10.

18. *Ав.* Како претходната; горе осумкрака ѕвезда.
Рев. Како претходната.
Обол, AR; 0,63 г, 15 мм.
НБРМ, 2007/1/2.
Библ.: Josifovski 2006, 252, no. 4.

19. *Ав.* Како претходната; горе нејасна претстава.
Рев. Како претходната.
Обол, AR; 0,47 г, 18 мм.
НБРМ, 2007/1/1.
Библ.: Josifovski 2006, 252, no. 2.

20. *Ав.* Како претходната; горе осумкрака ѕвезда.
Рев. Истото инкузно.
Обол, AR; 0,58 г, 16 мм.
НБРМ, 1999/23/2-4.
Библ.: *МПИ* 2; Josifovski 2006, 253, no. 7.

21. *Ав.* Како претходната.
Рев. Како претходната.
Хемиобол, AR; 0,32 г, 16 мм.
НБРМ, 2004/4/27.
Библ.: *НБРМКол.* 10; *ex ШелдаровКол.* 68.

15. *Obv.* As previous, above, six-rayed star.
Rev. As previous.
Diobol, AR; 1.21 g, 16 mm, ↘.
NBRM, 2007/1/6.
Bibl.: Josifovski 2006, 253, no. 13.

16. *Obv.* As previous, above, six-rayed star disc.
Rev. Without representation (?).
Svoronos 1919, 16, no. 32a (weight: 1.10 g).
Trihemiobol (?), AR; 0.73 g, 17 mm.
NBRM, 2007/1/3.
Bibl.: Josifovski 2006, 253, no. 11.

17. *Obv.* As previous, above, six-rayed star; below, uncertain representation.
Rev. Without representation.
Trihemiobol, AR; 0.87 g, 15.5 mm.
NBRM, 2003/1/16.
Bibl.: Josifovski 2006, 253, no. 10.

18. *Obv.* As previous, above, eight-rayed star.
Rev. As previous.
Obol, AR; 0.63 g, 15 mm.
NBRM, 2007/1/2.
Bibl.: Josifovski 2006, 252, no. 4.

19. *Obv.* As previous, above, illegible representation.
Rev. As previous.
Obol, AR; 0.47 g, 18 mm.
NBRM, 2007/1/1.
Bibl.: Josifovski 2006, 252, no. 2.

20. *Obv.* As previous, above, eight-rayed star.
Rev. The same, incuse.
Obol, AR; 0.58 g, 16 mm.
NBRM, 1999/23/2-4.
Bibl.: *МПИ* 2; Josifovski 2006, 253, no. 7.

21. *Obv.* As previous.
Rev. As previous.
Hemiobol, AR; 0.32 g, 16 mm.
NBRM, 2004/4/27.
Bibl.: *NBRMColl.* 10; *ex ŠeldarovColl.* 68.

ИХНАИ

ок. 490 - 480 г. пр. н.е.

22. *Ав.* Говедо полуклекнато, надесно; во полето л. горе цвет; врз точкеста линија; околу бордура од точки.
Рев. Тркало со четири пречници; во плиток инкузен квадрат.
Gaebler 1935, 64, no. 6 (вар., ав. претстава налево).
Трихемиобол, AR; 0,80 г, 12,5 мм.
НБРМ, 2002/6/3.

ЛАЈАИ

479 - 460-ти / 450-ти г. пр. н. е.

23. *Ав.* [ΛΑΙΑΙ]
Брадест маж со камшик в рака, седи надесно во кола влечена од два вола; горе коринтски шлем со перјаница, надесно; врз линија.
Рев. Пегас во од, надесно, во двоен квадрат; сето во плиток инкузен квадрат.
BMCMac., 151, no. 2; Svoronos 1919, 22, no. 1.
Октодрахма, AR; 28,22 г, 32 мм, ↗.
НБРМ, 1999/22/1.
Библ.: *МПИ* 3.

МИГДОНЦИ (?)

ок. 480 - ок. 470 г. пр. н.е.

24. *Ав.* Јарец полуклекнат, надесно, главата свртена налево; горе розета.
Рев. Инкузен квадрат поделен на четири делови.
Lorber 2000, 116, issue 18; *BMCMac.*, 38, no. 4 (Ајга); *SNGCop.*, 28 (Ајга).
Диобол, AR; 0,99 г, 12 мм, ↑.
НБРМ, 1999/17/4.
Библ.: *МПИ* 37 (Ајга).

25. *Ав.* Како претходната; во полето, горе л. и д., зрно; врз линија од точки.
Рев. Како претходната.
Lorber 2000, 116, issue 15; Gaebler 1935, 19, no. 11 (Ајга).
Трихемиобол, AR; 0,80 г, 11 мм; ↑.
НБРМ, 2005/1/16.

ICHNAEI

c. 490 - 480 BC

22. *Obv.* Bovine kneeling r., head reverted; above, in field l. flower; dotted exergual line; border of dots.
Rev. Four-spoked wheel within shallow incuse square.
Gaebler 1935, 64, no. 6 (var., obv. l.).
Trihemiobol, AR; 0.80 g, 12.5 mm.
NBRM, 2002/6/3.

LAEAEI

479 - 460s/450s BC

23. *Obv.* [ΛΑΙΑΙ]
Bearded man, holding whip, seated in cart r., drawn by two oxen; above, crested Corinthian helmet, r.; exergual line.
Rev. Pegasus walking r. within double linear square; all within shallow incuse square.
BMCMac., 151, no. 2; Svoronos 1919, 22, no. 1.
Octodrachm, AR; 28.22 g, 32 mm, ↗.
NBRM, 1999/22/1.
Bibl.: *МПИ* 3.

MYGDONES (?)

c. 480 - c. 470 BC

24. *Obv.* He-goat, half-kneeling r., head reverted; above solid rosette.
Rev. Quadripartite incuse square.
Lorber 2000, 116, issue 18; *BMC Mac.*, 38, no. 4 (Aegae); *SNGCop.*, 28 (Aegae).
Diobol, AR; 0.99 g, 12 mm, ↑.
NBRM, 1999/17/4.
Bibl.: *МПИ* 37 (Aegae).

25. *Obv.* As previous; in field, above l. and r., pellet; dotted exergual line.
Rev. As previous.
Lorber 2000, 116, issue 15; Gaebler 1935, 19, no. 11 (Aegae).
Trihemiobol, AR; 0.80 g, 11 mm; ↑.
NBRM, 2005/1/16.

ОРЕСКИ

ок. 490 - 480 г. пр. н.е.

26. *Ав.* ОРР
Бик полуклекнат, надесно; врз линија; околу бордура од точки.
Рев. Инкузен квадрат поделен на четири делови.
Gaebler 1935, 91, no. 12; Драганов 2000, 48.
Трихемиобол, AR; 0,85 г, 11 мм.
НБРМ, 2002/6/2.

ПАЈОНСКО КРАЛСТВО

ТЕВТАЈ (ок. 400 - ок. 380/70 г. пр. н.е.)

27. *Ав.* Бик стои, надесно; врз линија; околу бордура од точки.
Рев. ΤΕΥ–ΤΑΟ
Кантарос во инкузен квадрат.
Лилчиќ, Јосифовски 1994, 27-37 (истата монета).
Диобол, AR; 1,14 г, 13 мм, ↗.
НБРМ, 2004/4/1.
Библ.: *НБРМКол.* 113; *МПИ* 9; ex *ШелдаровКол.* 758.

ЛИКЕЈ (359/8 - ок. 340/35 г. пр. н.е.)

28. *Ав.* Машка глава (Аполон) со лавров венец, налево; на образот топче; околу бордура од точки.
Рев. ΛΥΚ–ΚΕ[ΙΟΥ]
Херакле се бори со немејскиот лав; долу д. лак и тоболец.
Gaebler 1935, 199, no. 3.
Тетрадрахма, AR; 12,88 г, 23 мм,→.
НБРМ, 2004/4/3.
Библ.: ex *ШелдаровКол.* 759.

29. *Ав.* Машка глава (Аполон) со куса коса и лавров венец, надесно; околу бордура од точки.
Рев. ΛΥΚΚ–ΕΙΟΥ
Како претходната.
SNGCop. 1382.
Тетрадрахма; AR; 13,25 г, 23,5 мм, ↑.
НБРМ, 2003/2/20.

ORRESCII

c. 490 - 480 BC

26. *Obv.* ОРР
Bull kneeling r.; exergual line; border of dots.
Rev. Quadripartite incuse square.
Gaebler 1935, 91, no. 12; Драганов 2000, 48.
Trihemiobol, AR; 0.85 g, 11 mm.
NBRM, 2002/6/2.

PAEONIAN KINGDOM

TEUTAUS (c. 400 - c. 380/70 BC)

27. *Obv.* Bull standing r.; exergual line; border of dots.
Rev. ΤΕΥ–ΤΑΟ
Cantharus within incuse square.
Лилчиќ, Јосифовски 1994, 27-37 (same coin).
Diobol, AR; 1.14 g, 13 mm, ↗.
NBRM, 2004/4/1.
Bibl.: *NBRMColl.* 113; *МПИ* 9; ex *ŠeldarovColl.* 758.

LYCCEIUS (359/8 - c. 340/35 BC)

28. *Obv.* Laureate male head (Apollo) l., pellet on cheek; border of dots.
Rev. ΛΥΚ–ΚΕ[ΙΟΥ]
Heracles struggling with Nemean lion l.; below r., bow and quiver.
Gaebler 1935, 199, no. 3.
Tetradrachm, AR; 12.88 g, 23 mm,→.
NBRM, 2004/4/3.
Bibl.: ex *ŠeldarovColl.* 759.

29. *Obv.* Laureate male head (Apollo) with short hear r.; border of dots.
Rev. ΛΥΚΚ–ΕΙΟΥ
As previous.
SNGCop. 1382.
Tetradrachm; AR; 13.25 g, 23.5 mm, ↑.
NBRM, 2003/2/20.

30. *Ав.* Како претходната
Рев. [ΛΥΚΚ]–[Ε]ΙΟΥ
Како претходната.
Тетрадрахма, AR; 13,00 г, 23 мм, ↑.
НБРМ, 2004/4/4.
Библ.: ex *ШелдаровКол.* 761.

31. *Ав.* Глава на Ѕевс со лавров венец, надесно; околу бордура од точки.
Рев. ΛΥΚΚ–ΕΙΟΥ
Како претходната.
SNGANS, 1019
Тетрадрахма, AR; 12,68г, 24 мм, ↘.
НБРМ, 1999/51/1-1.
Библ.: *МПИ* 10.

32. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΛΥΚΚ–[ΕΙΟΥ]
Како претходната.
Тетрадрахма, AR; 12,70 г, 25,5 мм, ↙.
НБРМ, 1999/51/1-2.
Библ.: *МПИ* 11.

33. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΛΥΚΚ–ΕΙΟΥ
Како претходната.
Тетрадрахма, AR; 12,63г, 23 мм, ↙.
НБРМ, 2004/4/2.
Библ.: *НБРМКол.* 114; ex *ШелдаровКол.* 760.

34. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΛΥΚΚ–ΕΙΟΥ
Како претходната; во средината ♈ (растение ?).
Gaebler 1935, 200, no. 8.
Тетрадрахма, AR; 12,75 г, 24 мм, ↓.
НБРМ, 2005/3/20.

35. *Ав.* Глава на Аполон со долга коса и лавров венец, надесно; околу бордура од точки.
Рев. [Λ]ΥΚΚΕΙΟΥ
Коњ пасе, надесно; врз линија.
Gaebler 1935, 201, no. 12 (вар., буква П на ав.)
Тетробол, AR; 1,99 г, 16 мм, ↘.
НБРМ, 2005/1/13.

36. *Ав.* Како претходната; без бордура од точки.
Рев. ΛΥΚ[ΚΕΙΟΥ]
Како претходната.
Тетробол, AR; 2,00 г, 14 мм, ↖.
НБРМ, 2008/1/1.

30. *Obv.* As previous.
Rev. [ΛΥΚΚ]–[Ε]ΙΟΥ
As previous.
Tetradrachm, AR; 13.00 g, 23 mm, ↑.
NBRM, 2004/4/4.
Bibl.: ex *Šeldarov Coll.* 761.

31. *Obv.* Laureate head of Zeus r.; border of dots.
Rev. ΛΥΚΚ–ΕΙΟΥ
As previous.
SNGANS, 1019.
Tetradrachm, AR; 12.68 g, 24 mm, ↘.
NBRM, 1999/51/1-1.
Bibl.: *МПИ* 10.

32. *Obv.* As previous.
Rev. ΛΥΚΚ–[ΕΙΟΥ]
As previous.
Tetradrachm, AR; 12.70 g, 25.5 mm, ↙.
NBRM, 1999/51/1-2.
Bibl.: *МПИ* 11.

33. *Obv.* As previous.
Rev. ΛΥΚΚ–ΕΙΟΥ
As previous.
Tetradrachm, AR; 12.63g, 23 mm, ↙.
NBRM, 2004/4/2.
Bibl.: *NBRM Coll.* 114; ex *ŠeldarovColl.* 760.

34. *Obv.* As previous.
Rev. ΛΥΚΚ–ΕΙΟΥ
As previous; in middle ♈ (plant ?).
Gaebler 1935, 200, no. 8.
Tetradrachm, AR; 12.75 g, 24 mm, ↓.
NBRM, 2005/3/20.

35. *Obv.* Laureate head of Apollo with long hear r.; border of dots.
Rev. [Λ]ΥΚΚΕΙΟΥ
Horse grazing r.; exergual line.
Gaebler 1935, 201, no. 12 (var., Π letter on obv.).
Tetrobol, AR; 1.99 g, 16 mm, ↘.
NBRM, 2005/1/13.

36. *Obv.* As previous; without border of dots.
Rev. ΛΥΚ[ΚΕΙΟΥ]
As previous.
Tetrobol, AR; 2.00 g, 14 mm, ↖.
NBRM, 2008/1/1.

37. *Ав.* Машка глава (Ликеј), надесно; околу бордура од точки.
Рев. ΛΥΚΚΕΙΟΥ
Како претходната.
Gaebler 1935, 201, no. 13; *SNG Ash.* 3353.
Тетробол, AR; 2,05 г, 14 мм, ↙.
НБРМ, 2007/1/14.

38. *Ав.* Како претходната, со тенија на главата.
Рев. [Λ]Υ[ΚΚΕΙΟΥ]
Како претходната, но не е врз линија.
Тетробол, AR; 1,93 г, 16,5 мм, ←.
НБРМ, 2003/1/22.

39. *Ав.* Лав, надесно.
Рев. ΛΙΠΠ
Волк налево; врз линија; Ω под линијата.
Петрова, Лилчиќ 1997, 5-9 (истата монета).
Тетробол, AR; 2,22 г, 14 мм, ↑.
НБРМ, 2004/4/5.
Библ.: *НБРМКол.* 115; ex *ШелдаровКол.* 762.

ПАТРАЈ (ок. 340/35 - ок. 315 г. пр. н.е.)

40. *Ав.* Машка глава (Аполон) со лавров венец, надесно.
Рев. Π–ΑΤ–Ϙ–ΑΟΥ
Вооружен коњаник, надесно; со долго копје напаѓа паднат војник, кој држи македонски штит.
SNGANS, 1040.
Тетрадрахма (по 323 г. пр. н.е.), AR; 12,60 г, 24 мм, ↗.
НБРМ, 2004/4/6.
Библ.: ex *ШелдаровКол.* 763.

41. *Ав.* Како претходната; околу бордура од точки.
Рев. ΠΑΤ–Ρ–ΑΟΥ
Како претходната.
SNGANS, 1024 (вар., суровица на рев.)
Тетрадрахма (по 323 г. пр. н.е.), AR; 12,59 г, 23 мм, ↗.
НБРМ, 2008/1/2.

42. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΤ–Ρ–ΑΟΥ
Како претходната; долу суровица.
SNGANS, 1025.
Тетрадрахма (по 323 г. пр. н.е.), AR; 12,01 г, 24 мм, ↙.
НБРМ, 2008/1/3.

37. *Obv.* Male head (Lycceius) r.; border of dots.
Rev. ΛΥΚΚΕΙΟΥ
As previous.
Gaebler 1935, 201, no. 13; *SNG Ash.* 3353.
Tetrobol, AR; 2.05 g, 14 mm, ↙.
NBRM, 2007/1/14.

38. *Obv.* As previous, wearing taenia.
Rev. [Λ]Υ[ΚΚΕΙΟΥ]
As previous, without exergual line.
Tetrobol, AR; 1.93 g, 16.5 mm, ←.
NBRM, 2003/1/22.

39. *Obv.* Lion r.
Rev. ΛΙΠΠ
Wolf l.; exergual line; in exergue, Ω.
Petrova, Lilčić 1997, 5-9 (same coin).
Tetrobol, AR; 2.22 g, 14 mm, ↑.
NBRM, 2004/4/5.
Bibl.: *NBRM Coll.* 115; ex *ŠeldarovColl.* 762.

PATRAUS (c. 340/35 - c. 315 BC)

40. *Obv.* Laureate male head (Apollo) r.
Rev. Π–ΑΤ–Ϙ–ΑΟΥ
Armed horsman r., spearing fallen soldier carrying Macedonian shield.
SNGANS, 1040.
Tetradrachm (after 323 BC), AR; 12.60 g, 24 mm, ↗.
NBRM, 2004/4/6.
Bibl.: ex *ŠeldarovColl.* 763.

41. *Obv.* As previous; border of dots.
Rev. ΠΑΤ–Ρ–ΑΟΥ
As previous.
SNGANS, 1024 (var., club on rev.).
Tetradrachm (after 323 BC), AR; 12.59 g, 23 mm, ↗.
NBRM, 2008/1/2.

42. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΤ–Ρ–ΑΟΥ
As previous; below, club.
SNGANS, 1025.
Tetradrachm (after 323 BC), AR; 12.01 g, 24 mm, ↙.
NBRM, 2008/1/3.

43. *Ав.* Како претходната.
Рев. [ПАТ]РАОΥ
Како претходната, горе М.
SNGCop., 1388.
Тетрадрахма (по 323 г. пр. н.е.), AR; 11,98 г, 24 мм, ↓.
НБРМ, 2004/1/16.

44. *Ав.* Како претходната.
Рев. [ПА]–ТРАО–Υ (ретроградно)
Како претходната, војникот држи штит; во полето л. шлем; врз линија.
BMCMac., 2, no. 4.
Тетрадрахма, AR; 12,92 г, 26 мм, ↗.
НБРМ, 2004/4/7.

45. *Ав.* Машка глава (Патрај) со тенија, надесно.
Рев. [ПАТРА]-ОΥ
Преден дел од дива свиња, надесно.
BMCMac., 3, no. 12; Gaebler 1935, 202, no. 7; *SNGCop.*, 1391.
Драхма, AR; 3,15 г, 14,9 мм, ↗.
НБРМ, 2003/1/17-1.

46. *Ав.* Како претходната.
Рев. ПАТРА–ОΥ
Како претходната.
Драхма, AR; 3,08 г, 14 мм, ↘.
НБРМ, 2007/1/20.

47. *Ав.* Како претходната.
Рев. ПАТРА–[ОΥ]
Како претходната.
Драхма, AR; 2,88 г, 16 мм, ↘.
НБРМ, 2005/1/17.

48. *Ав.* Како претходната.
Рев. ПАТРА–ОΥ
Како претходната.
Драхма, AR; 2,20 г, 16 мм, ↑.
НБРМ, 2003/1/17-2.

49. *Ав.* Како претходната; околу бордура од точки.
Рев. [П]АТРА–ОΥ (ретроградно)
Како претходната (ретроградно).
Драхма, AR; 2,20 г, 15 мм, ↓.
НБРМ, 2002/1/43.

50. *Ав.* Како бр. 48.
Рев. ПАТРАО–Υ
Како бр. 48.
Драхма, AR; 2,81 г, 16,5 мм, ↑.
НБРМ, 2001/13/16.
Библ.: *МПИ* 12.

43. *Obv.* As previous.
Rev. [ПАТ]РАОΥ
As previous, above, M.
SNGCop., 1388.
Tetradrachm (after 323 BC), AR; 11.98 g, 24 mm, ↓.
NBRM, 2004/1/16.

44. *Obv.* As previous.
Rev. [ПА]–ТРАО–Υ (retrograde)
As previous, soldier carrying shield; in field l., helmet; exergual line.
BMCMac., 2, no. 4.
Tetradrachm, AR; 12.92 g, 26 mm, ↗.
NBRM, 2004/4/7.

45. *Obv.* Male head (Patraus) wearing taenia r.
Rev. [ПАТРА]–ОΥ
Forepart of boar r.
BMCMac., 3, no. 12; Gaebler 1935, 202, no. 7; *SNGCop.*, 1391.
Drachm, AR; 3.15 g, 14.9 mm, ↗.
NBRM, 2003/1/17-1.

46. *Obv.* As previous.
Rev. ПАТРА–ОΥ
As previous.
Drachm, AR; 3.08 g, 14 mm, ↘.
NBRM, 2007/1/20.

47. *Obv.* As previous.
Rev. ПАТРА–[ОΥ]
As previous.
Drachm, AR; 2.88 g, 16 mm, ↘.
NBRM, 2005/1/17.

48. *Obv.* As previous.
Rev. ПАТРА–ОΥ
As previous.
Drachm, AR; 2.20 g, 16 mm, ↑.
NBRM, 2003/1/17-2.

49. *Obv.* As previous, border of dots.
Rev. [П]АТРА–ОΥ (retrograde)
As previous (retrograde).
Drachm, AR; 2.20 g, 15 mm, ↓.
NBRM, 2002/1/43.

50. *Obv.* As no. 48.
Rev. ПАТРАО–Υ
As no. 48.
Drachm, AR; 2.81 g, 16.5 mm, ↑.
NBRM, 2001/13/16.
Bibl.: *МПИ* 12.

51. *Ав.* Како претходната.
Рев. ПАТРАОΥ
Како претходната; долу мон. ⊠.
BMCMac., 3, no. 13; Gaebler 1935, 203, no. 10; *SNGANS*, 1050-1051.
Драхма, AR; 3,23 г, 18 мм, ↗.
НБРМ, 2003/2/6.

52. *Ав.* Како претходната.
Рев. [П]АТРАОΥ
Како претходната.
Драхма, AR; 3,33 г, 17 мм, ↙.
НБРМ, 2007/1/18.

53. *Ав.* Како претходната.
Рев. ПАТРАОΥ
Како претходната.
Драхма, AR; 3,37 г, 15 мм, ↙.
НБРМ, 2004/4/9.
Библ.: *НБРМКол.* 116; ex *ШелдаровКол.* 766.

54. *Ав.* Како претходната
Рев. [ПАТ]РАОΥ
Како претходната; долу мон. [⊠?].
Драхма, AR; 2,63 г, 16 мм, ↙.
НБРМ, 2007/1/15.

55. *Ав.* Како претходната, со тенија чии краеви слободно висат.
Рев. [ПАТРАОΥ]
Како претходната; долу л. ♈.
Драхма, AR; 2,84 г, 16 мм, ↖.
НБРМ, 2007/1/16.

56. *Ав.* Како бр. 54; околу бордура од точки.
Рев. ПА[ТР]–АОΥ (ретроградно)
Како претходната.
SNGANS, 1049.
Драхма, AR; 2,45 г, 15,5 мм, ←.
НБРМ, 2002/1/29.
Библ.: *МПИ* 13.

57. *Ав.* Како претходната; со тенија (?)
Рев. ПАТ–РАОΥ (ретроградно)
Како претходната; долу л. [♈?].
Драхма, AR; 2,86 г, 16 мм, ↙.
НБРМ, 2007/1/19.

58. *Ав.* Како претходната.
Рев. [ПАТРАО]Υ
Како претходната; долу молња.
Драхма, AR; 2,70 г, 18 мм, ↓.
НБРМ, 2002/1/30.
Библ.: *МПИ* 14.

51. *Obv.* As previous.
Rev. ПАТРАОΥ
As previous; below mon. ⊠.
BMCMac., 3, no. 13; Gaebler 1935, 203, no. 10; *SNGANS*, 1050 - 1051.
Drachm, AR; 3.23 g, 18 mm, ↗.
NBRM, 2003/2/6.

52. *Obv.* As previous.
Rev. [П]АТРАОΥ
As previous.
Drachm, AR; 3.33 g, 17 mm, ↙.
NBRM, 2007/1/18.

53. *Obv.* As previous.
Rev. ПАТРАОΥ
As previous.
Drachm, AR; 3.37 g, 15 mm, ↙.
NBRM, 2004/4/9.
Bibl.: *NBRMColl.*116; ex *Šeldarov Coll.* 766.

54. *Obv.* As previous.
Rev. [ПАТ]РАОΥ
As previous; below mon. [⊠?].
Drachm, AR; 2.63 g, 16 mm, ↙.
NBRM, 2007/1/15.

55. *Obv.* As previous, wearing taenia with ends hanging loose.
Rev. [ПАТРАОΥ]
As previous; below l., ♈.
Drachm, AR; 2.84 g, 16 mm, ↖.
NBRM, 2007/1/16.

56. *Obv.* As no. 54; border of dots.
Rev. ПА[ТР]–АОΥ (retrograde)
As previous.
SNGANS, 1049.
Drachm, AR; 2.45 g, 15.5 mm, ←.
NBRM, 2002/1/29.
Bibl.: *МПИ* 13.

57. *Obv.* As previous; wearing taenia (?).
Rev. ПАТ–РАОΥ (retrograde)
As previous; below l., [♈?].
Drachm, AR; 2.86 g, 16 mm, ↙.
NBRM, 2007/1/19.

58. *Obv.* As previous.
Rev. [ПАТРАО]Υ
As previous; below, thunderbolt.
Drachm, AR; 2.70 g, 18 mm, ↓.
NBRM, 2002/1/30.
Bibl.: *МПИ* 14.

59. *Ав.* Глава на Аполон со долга коса и лавров венец, надесно; околу бордура од точки.
Рев. [ΠΑΤΡΑΟΥ]
Преден дел од дива свиња, надесно.
SNGCop. 1392(вар., мува на рев.); *SNGANS*, 1048 (вар., грозд на рев.).
Драхма, AR; 2,58 г, 17 мм,←.
НБРМ, 2007/1/21.

60. *Ав.* Машка глава надесно; околу бордура од точки.
Рев. [Π]ΑΤΡΑΟΥ
Како претходната.
Gaebler 1935, 202, no. 6.
Драхма, AR; 3,16 г, 18 мм,←.
НБРМ, 2004/4/8.
Библ.: *НБРМКол.* 117; ex *ШелдаровКол.* 765.

61. *Ав.* Како претходната; без бордура од точки.
Рев. [Π]ΑΤΡΑ–[ΟΥ] (двојна инскрипција)
Како претходната.
Драхма, AR; 2,99 г, 18 мм,→.
НБРМ, 2007/1/17.

62. *Ав.* Машка глава (Патрај) со тенија, надесно; околу бордура од точки.
Рев. ΠΑΤΡ-ΑΟΥ
Орел со склопени крила, надесно; врз линија.
Gaebler 1935, 203, no. 11.
Тетробол, AR; 2,10 г, 14 мм, ↘.
НБРМ, 2003/1/20.

63. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΤ–ΡΑΟΥ
Како претходната; без линија.
Тетробол, AR; 1,73 г, 14 мм, ↘.
НБРМ, 2005/1/18.

64. *Ав.* Како претходната.
Рев. [ΠΑΤΡΑ]–ΟΥ
Како претходната; во полето д. ϒ; врз линија.
SNGCop., 1396.
Тетробол, AR; 2,03 г, 13 мм, ↘.
НБРМ, 2007/1/26.

65. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΤΡΑ–[ΟΥ]
Како претходната.
Тетробол, AR; 2,13 г, 13 мм,→.
НБРМ, 2007/1/30.

59. *Obv.* Laureate head of Apollo with long hear r.; border of dots.
Rev. [ΠΑΤΡΑΟΥ]
Forepart of boar r.
SNGCop. 1392 (var., fly on rev.); *SNGANS*, 1048 (var., grape cluster on rev.).
Drachm, AR; 2.58 g, 17 mm,←.
NBRM, 2007/1/21.

60. *Obv.* Male head r.; border of dots.
Rev. [Π]ΑΤΡΑΟΥ
As previous.
Gaebler 1935, 202, no. 6.
Drachm, AR; 3.16 g, 18 mm,←.
NBRM, 2004/4/8.
Bibl.: *NBRMColl.* 117; ex *ŠeldarovColl.* 765.

61. *Obv.* As previous; without border of dots.
Rev. [Π]ΑΤΡΑ–[ΟΥ] (double inscription)
As previous.
Drachm, AR; 2.99 g, 18 mm,→.
NBRM, 2007/1/17.

62. *Obv.* Male head (Patraus) wearing taenia r.; border of dots.
Rev. ΠΑΤΡ-ΑΟΥ
Eagle with closed wings r.; exergual line.
Gaebler 1935, 203, no. 11.
Tetrobol, AR; 2.10 g, 14 mm, ↘.
NBRM, 2003/1/20.

63. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΤ–ΡΑΟΥ
As previous; without exergual line.
Tetrobol, AR; 1.73 g, 14 mm, ↘.
NBRM, 2005/1/18.

64. *Obv.* As previous.
Rev. [ΠΑΤΡΑ]–ΟΥ
As previous; in field r., ϒ; exergual line.
SNGCop., 1396.
Tetrobol, AR; 2.03 g, 13 mm, ↘.
NBRM, 2007/1/26.

65. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΤΡΑ–[ΟΥ]
As previous.
Tetrobol, AR; 2.13 g, 13 mm,→.
NBRM, 2007/1/30.

66. *Ав.* Како претходната.
Рев. [ΠΑΤΡΑ–ΟΥ]
Како претходната.
Тетробол, AR; 2,05 г, 12 мм, ↘.
НБРМ, 2007/1/32.

67. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΤΡ–[ΑΟΥ]
Како претходната; без линија.
Тетробол, AR; 2,19 г, 13,5 мм,→.
НБРМ, 2002/1/28-1.

68. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΤΡ[Α]–ΟΥ
Како претходната.
Тетробол, AR; 1,67 г, 13 мм, ↖.
НБРМ, 2007/1/23.

69. *Ав.* Како претходната, со тенија (?).
Рев. ΠΑΤ–Α
Како претходната.
Тетробол, AR; 1,60 г, 14 мм,←.
НБРМ, 2002/1/28-2.

70. *Ав.* Како претходната, со тенија.
Рев. ΠΑΤ–ΡΑΟΥ
Како претходната, во полето д. долу суровица.
SNGCop., 1395.
Тетробол, AR; 1,93г, 14 мм, ↑.
НБРМ, 2007/1/29.

71. *Ав.* Како претходната; без бордура од точки.
Рев. ΠΑ[Τ–ΡΑΟΥ]
Како претходната; врз линија.
Тетробол, AR; 1,60 г, 14 мм, ↖.
НБРМ, 2007/1/33.

72. *Ав.* Како претходната.
Рев. [ΠΑΤ–ΡΑΟΥ]
Како претходната; без линија.
Тетробол, AR; 1,71 г, 13 мм, ↓.
НБРМ, 2002/1/28-3.

73. *Ав.* Како претходната.
Рев. [ΠΑΤ–ΡΑΟΥ]
Како претходната.
Тетробол, AR; 1,98 г, 15 мм, ↙.
НБРМ, 2007/1/25.

74. *Ав.* Како претходната, со тенија (?).
Рев. ΠΑΤΟ
Како претходната, во полето л. горе молња.
SNG Cop., 1394.
Тетробол, AR; 1,89 г, 15 мм,←.
НБРМ, 2002/1/51.
Библ.: *МПИ* 15.

66. *Obv.* As previous.
Rev. [ΠΑΤΡΑ–ΟΥ]
As previous.
Tetrobol, AR; 2.05 g, 12 mm, ↘.
NBRM, 2007/1/32

67. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΤΡ–[ΑΟΥ]
As previous; without exergual line.
Tetrobol, AR; 2.19 g, 13.5 mm,→.
NBRM, 2002/1/28-1.

68. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΤΡ[Α]–ΟΥ
As previous.
Tetrobol, AR; 1.67 g, 13 mm, ↖.
NBRM, 2007/1/23.

69. *Obv.* As previous, wearing taenia (?).
Rev. ΠΑΤ–Α
As previous.
Tetrobol, AR; 1.60 g, 14 mm,←.
NBRM, 2002/1/28-2.

70. *Obv.* As previous, wearing taenia.
Rev. ΠΑΤ–ΡΑΟΥ
As previous; below, in field r., club.
SNGCop., 1395.
Tetrobol, AR; 1.93g, 14 mm, ↑.
NBRM, 2007/1/29.

71. *Obv.* As previous; without border of dots.
Rev. ΠΑ[Τ–ΡΑΟΥ]
As previous; exergual line.
Tetrobol, AR; 1.60 g, 14 mm, ↖.
NBRM, 2007/1/33.

72. *Obv.* As previous.
Rev. [ΠΑΤ–ΡΑΟΥ]
As previous; without exergual line.
Tetrobol, AR; 1.71 g, 13 mm, ↓.
NBRM, 2002/1/28-3.

73. *Obv.* As previous.
Rev. [ΠΑΤ–ΡΑΟΥ]
As previous.
Tetrobol, AR; 1.98 g, 15 mm, ↙.
NBRM, 2007/1/25.

74. *Obv.* As previous, wearing taenia (?).
Rev. ΠΑΤΟ
As previous; above, in field l., thunderbolt.
SNG Cop., 1394.
Tetrobol, AR; 1.89 g, 15 mm,←.
NBRM, 2002/1/51.
Bibl.: *МПИ* 15.

75. *Ав.* Како претходната, без тенија.
Рев. ПАТРА–[ΟΥ]
Како претходната, во полето д. горе молња.
SNGCop., 1394 (вар., молња во поле л.).
Тетробол, AR; 1,60 г, 15 мм, ↗.
НБРМ, 2007/1/24.

76. *Ав.* Глава на Аполон со долга коса и лавров венец, надесно; околу бордура од точки.
Рев. [ПАТ]–РАОΥ
Како претходната, во полето д. долу грозд.
Тетробол, AR; 2,18 г, 13 мм, ↘.
НБРМ, 2007/1/22.

77. *Ав.* Машка глава (Аполон) со лавров венец, надесно.
Рев. ПАТРАО[Υ]
Како претходната, во полето л. мон. [monogram].
BMCMac., 3, no. 16; Gaebler 1935, 203, no. 12; *SNGCop.*, 1397; *SNGAsh.*, 3366-7; *SNGANS*, 1053.
Тетробол, AR; 2,23 г, 14,5 мм, ↙.
НБРМ, 2004/4/10.

78. *Ав.* Како претходната.
Рев. [ПА]ТРАО[Υ]
Како претходната.
Тетробол, AR; 2,00 г, 14 мм, ↖.
НБРМ, 2007/1/27.

79. *Ав.* Како претходната.
Рев. [П]АТРАОΥ
Како претходната.
Тетробол, AR; 1,93 г, 16 мм, ↘.
НБРМ, 2007/1/31.

80. *Ав.* Како претходната.
Рев. [П]АТРАОΥ
Како претходната.
Тетробол, AR; 1,93 г, 15 мм, ↗.
НБРМ, 2007/1/28.

АВДОЛЕОНТ (ок. 315 - ок. 285/4 г. пр. н.е.)

81. *Ав.* Глава на Атена со шлем со три перјаници, во анфас, 3/4 надесно; околу бордура од точки.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ•Ν–Τ•Σ
Коњ со узда, во од, надесно; долу мон. [monogram];
околу бордура од точки.
BMCMac., 4, no. 4; *SNGAsh.*, 3369-3370; *GMW*, 1674 (варијанти без узда).
Тетрадрахма, AR; 12,43 г, 26 мм, →.
НБРМ, 2003/4/2.

75. *Obv.* As previous, without taenia.
Rev. ПАТРА–[ΟΥ]
As previous; above, in field r., thunderbolt.
SNGCop., 1394 (var., thunderbolt in field l.).
Tetrobol, AR; 1.60 g, 15 mm, ↗.
NBRM, 2007/1/24.

76. *Obv.* Laureate head of Apollo with long hear r.; border of dots.
Rev. [ПАТ]–РАОΥ
As previous; below, in field r., grape cluster.
Tetrobol, AR; 2.18 g, 13 mm, ↘.
NBRM, 2007/1/22.

77. *Obv.* Laureate male head (Apollo) r.
Rev. ПАТРАО[Υ]
As previous, in field l., mon. [monogram].
BMCMac., 3, no. 16; Gaebler 1935, 203, no. 12; *SNGCop.*, 1397; *SNGAsh.*, 3366-7; *SNGANS*, 1053.
Tetrobol, AR; 2.23 g, 14.5 mm, ↙.
NBRM, 2004/4/10.

78. *Obv.* As previous.
Rev. [ПА]ТРАО[Υ]
As previous.
Tetrobol, AR; 2.00 g, 14 mm, ↖.
NBRM, 2007/1/27.

79. *Obv.* As previous.
Rev. [П]АТРАОΥ
As previous.
Tetrobol, AR; 1.93 g, 16 mm, ↘.
NBRM, 2007/1/31.

80. *Obv.* As previous.
Rev. [П]АТРАОΥ
As previous.
Tetrobol, AR; 1.93 g, 15 mm, ↗.
NBRM, 2007/1/28.

AUDOLEON (c. 315 - c. 285/4 BC)

81. *Obv.* Head of Athena three-quarter facing r., wearing triple-crested helmet; border of dots.
Rev. ΑΥΔΩΛΕ•Ν–Τ•Σ
Bridled horse walking r.; below, mon. [monogram]; border of dots.
BMCMac., 4, no. 4; *SNGAsh.*, 3369-3370; *GMW*, 1674 (variants without bridle).
Tetradrachm, AR; 12.43 g, 26 mm, →.
NBRM, 2003/4/2.

82. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ•Ν–Τ•Σ
Како претходната, без узда; горе во полето графит А.
BMCMac., 4, no. 4; *SNGAsh.*, 3369-3370; *GMW*, 1674.
Тетрадрахма, AR; 12,53 г, 23 мм, ↖.
НБРМ, 2008/1/4.

83. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ•Ν–Τ•Σ
Како претходната.
Тетрадрахма, AR; 12,44 г, 27 мм, ↙.
НБРМ, 2007/1/34.

84. *Ав.* Машка глава (Авдолеонт ?), надесно.
Рев. ΑΥ[ΔΩ]/Λ
Преден дел на дива свиња, надесно.
Gaebler 1935, 204, no. 6.
Драхма, AR; 2,23 г, 15 мм, ↓.
НБРМ, 2004/4/11.
Библ.: *НБРМКол.* 118; ex *ШелдаровКол.* 772.

85. *Ав.* Глава на Атена со шлем со три перјаници, во анфас, 3/4 надесно; околу бордура од точки.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ–•Ν–Τ•Σ
Коњ со узда, во од, надесно; околу борура од точки.
BMCMac., 5, no. 10; *GMW*, 1676.
Драхма, AR; 2,93 г, 15 мм, ↓.
НБРМ, 2007/1/38.

86. *Ав.* Како претходната, во анфас 3/4 налево.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ•ΝΤ–•Σ
Како претходната.
BMCMac., 5, no. 12
Драхма, AR; 3,01 г, 15 мм, ↖.
НБРМ, 2007/1/44.

87. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ•ΝΤ–•Σ
Како претходната.
Драхма, AR; 3,04 г, 15 мм, ↖.
НБРМ, 2007/1/39.

88. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ•ΝΤ–•Σ
Како претходната.
Драхма, AR; 2,92 г, 14 мм, ↗.
НБРМ, 2007/1/41.

89. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ•ΝΤ–•Σ
Како претходната.
Драхма, AR; 3,04 г, 15 мм, ←.
НБРМ, 2004/4/12.
Библ.: ex *ШелдаровКол.* 777.

82. *Obv.* As previous.
Rev. ΑΥΔΩΛΕ•Ν–Τ•Σ
As previous, without bridle; above in field graffito A.
BMCMac., 4, no. 4; *SNGAsh.*, 3369-3370; *GMW*, 1674.
Tetradrachm, AR; 12,53 g, 23 mm, ↖.
NBRM, 2008/1/4.

83. *Obv.* As previous.
Rev. ΑΥΔΩΛΕ•Ν–Τ•Σ
As previous.
Tetradrachm, AR; 12.44 g, 27 mm, ↙.
NBRM, 2007/1/34.

84. *Obv.* Male head (Audoleon ?) r.
Rev. ΑΥ[ΔΩ]/Λ
Forepart of boar r.
Gaebler 1935, 204, no. 6
Drachm, AR; 2.23 g, 15 mm, ↓.
NBRM, 2004/4/11.
Bibl.: *NBRMColl.* 118; ex *ŠeldarovColl.* 772.

85. *Obv.* Head of Athena three-quarter facing r., wearing triple-crested helmet; border of dots.
Rev. ΑΥΔΩΛΕ–•Ν–Τ•Σ
Bridled horse walking r.; border of dots.
BMCMac., 5, no. 10; *GMW*, 1676
Drachm, AR; 2.93 g, 15 mm, ↓.
NBRM, 2007/1/38.

86. *Obv.* As previous, three-quarter facing l.
Rev. ΑΥΔΩΛΕ•ΝΤ–•Σ
As previous.
BMCMac., 5, no. 12.
Drachm, AR; 3.01 g, 15 mm, ↖.
NBRM, 2007/1/44.

87. *Obv.* As previous.
Rev. ΑΥΔΩΛΕ•ΝΤ–•Σ
As previous.
Drachm, AR; 3.04 g, 15 mm, ↖.
NBRM, 2007/1/39.

88. *Obv.* As previous.
Rev. ΑΥΔΩΛΕ•ΝΤ–•Σ
As previous.
Drachm, AR; 2.92 g, 14 mm, ↗.
NBRM, 2007/1/41.

89. *Obv.* As previous.
Rev. ΑΥΔΩΛΕ•ΝΤ–•Σ
As previous.
Drachm, AR; 3.04 g, 15 mm, ←.
NBRM, 2004/4/12.
Bibl.: ex *ŠeldarovColl.* 777.

90. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ•ΝΤ–•Σ
Како претходната.
Драхма, AR; 3,04 г, 15 мм, ↗.
НБРМ, 2005/1/7.

91. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ–•ΝΤ•Σ
Коњ во од, надесно; долу д. мон. Ѫ; врз линија; околу бордура од точки.
BMCMac., 6, no. 15; Gaebler 1935, 204, no. 7; *SNGAsh.*, 3374.
Драхма, AR; 3,00 г, 14 мм, ↗.
НБРМ, 2002/1/50-1.
Библ.: *МПИ* 17.

92. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ○–•ΝΤ•Σ
Како претходната.
Драхма, AR; 3,04 г, 14 мм, ↖.
НБРМ, 2007/1/40.

93. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ○–•ΝΤ•Σ
Како претходната.
Драхма, AR; 2,92 г, 16 мм, ↗.
НБРМ, 2007/1/43.

94. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ○–•ΝΤ•Σ
Како претходната.
Драхма, AR; 2,92 г, 14 мм, →.
НБРМ, 2007/1/42.

95. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ–[•]ΝΤΟΣ
Како претходната.
Драхма, AR; 2,92 г, 15 мм, ↑.
НБРМ, 2003/1/27.

96. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ–•ΝΤ•Σ
Како претходната.
Драхма, AR; 2,75 г, 15 мм, ↓.
НБРМ, 2000/34/72.
Библ.: *МПИ* 16; ex *ШелдаровКол.* 775.

97. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ–•ΝΤ•Σ
Како претходната.
Драхма, AR; 2,93 г, 15 мм, ↗.
НБРМ, 2007/1/36.

98. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ–•ΝΤ•Σ
Како претходната.
Драхма, AR; 2,63 г, 15 мм, ↗.
НБРМ, 2007/1/37.

90. *Obv.* As previous.
Rev. ΑΥΔΩΛΕ•ΝΤ–•Σ
As previous.
Drachm, AR; 3.04 g, 15 mm, ↗.
NBRM, 2005/1/7.

91. *Obv.* As previous.
Rev. ΑΥΔΩΛΕ–•ΝΤ•Σ
Free horse walking r.; below r. mon. Ѫ; exergual line; border of dots.
BMCMac., 6, no. 15; Gaebler 1935, 204, no. 7; *SNGAsh.*, 3374.
Drachm, AR; 3.00 g, 14 mm, ↗.
NBRM, 2002/1/50-1.
Bibl.: *МПИ* 17.

92. *Obv.* As previous.
Rev. ΑΥΔΩΛΕ○–•ΝΤ•Σ
As previous.
Drachm, AR; 3.04 g, 14 mm, ↖.
NBRM, 2007/1/40.

93. *Obv.* As previous.
Rev. ΑΥΔΩΛΕ○–•ΝΤ•Σ
As previous.
Drachm, AR; 2.92 g, 16 mm, ↗.
NBRM, 2007/1/43.

94. *Obv.* As previous.
Rev. ΑΥΔΩΛΕ○–•ΝΤ•Σ
As previous.
Drachm, AR; 2.92 g, 14 mm, →.
NBRM, 2007/1/42.

95. *Obv.* As previous.
Rev. ΑΥΔΩΛΕ–[•]ΝΤΟΣ
As previous.
Drachm, AR; 2.92 g, 15 mm, ↑.
NBRM, 2003/1/27.

96. *Obv.* As previous.
Rev. ΑΥΔΩΛΕ–•ΝΤ•Σ
As previous.
Drachm, AR; 2.75 g, 15 mm, ↓.
NBRM, 2000/34/72.
Bibl.: *МПИ* 16; ex *ŠeldarovColl.* 775.

97. *Obv.* As previous.
Rev. ΑΥΔΩΛΕ–•ΝΤ•Σ
As previous.
Drachm, AR; 2.93 g, 15 mm, ↗.
NBRM, 2007/1/36.

98. *Obv.* As previous.
Rev. ΑΥΔΩΛΕ–•ΝΤ•Σ
As previous.
Drachm, AR; 2.63 g, 15 mm, ↗.
NBRM, 2007/1/37.

99. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ•–ΝΤ–•Σ
Како претходната, долу во средината мон. ᛟ.
BMCMac., 5, no. 13; *SNGAsh.*, 3372.
Драхма, AR; 2,87 г, 15 мм, ↙.
НБРМ, 2002/1/44.

100. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ•–ΝΤ•Σ
Како претходната, долу л. мон. ᛟ.
SNGAsh., 3373
Драхма, AR; 3,13 г, 15 мм, ↓.
НБРМ, 2003/2/7.

101. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ–•ΝΤ•Σ
Коњ со слободно пуштена узда, во од, надесно; долу л. мон. ᛟ.
BMCMac., 6, no. 16; *GMW*, 1675; *SNGANS*, 1057.
Драхма, AR; 3,00 г, 16 мм, ↘.
НБРМ, 2007/1/35.

102. *Ав.* Глава на Атена со шлем со три перјаници, во анфас, 3/4 надесно; околу бордура од точки
Рев. ΑΥΔΩΛΕ•ΝΤ•Σ
Преден дел од коњ, надесно; д. долу мон. ᛟ; околу бордура од точки.
BMCMac., 6, no. 17.
Тетробол, AR; 1,94 г, 13 мм, ↗.
НБРМ, 2003/1/21-1.

103. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ–•ΝΤ•Σ
Како претходната, долу во средината мон. ᛟ.
SNGAsh., 3376; *SNGANS*, 1061.
Тетробол, AR; 1,99 г, 13 мм, ↗.
НБРМ, 2007/1/47.

104. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ–•ΝΤ•Σ
Како претходната.
Тетробол, AR; 1,93 г, 13 мм, ↖.
НБРМ, 2007/1/45.

105. *Ав.* Како претходната, но во анфас, 3/4 налево
Рев. ΑΥΔΩΛΕ•–ΝΤ•Σ
Како претходната.
Gaebler 1935, 205, no. 10; *SNGCop.* 1404; *SNGAsh.*, 3377-3378; *SNGANS*, 1060.
Тетробол, AR; 1,94 г, 12 мм, →.
НБРМ, 2002/1/50-2.
Библ.: *МПИ* 18.

99. *Obv.* As previous.
Rev. ΑΥΔΩΛΕ•–ΝΤ–•Σ
As previous; below in middle, mon. ᛟ.
BMCMac., 5, no. 13; *SNGAsh.*, 3372
Drachm, AR; 2.87 g, 15 mm, ↙.
NBRM, 2002/1/44.

100. *Obv.* As previous.
Rev. ΑΥΔΩΛΕ•–ΝΤ•Σ
As previous; below l., mon. ᛟ.
SNGAsh., 3373.
Drachm, AR; 3.13 g, 15 mm, ↓.
NBRM, 2003/2/7.

101. *Obv.* As previous.
Rev. ΑΥΔΩΛΕ–•ΝΤ•Σ
Horse with loose bridle walking r; below l., mon. ᛟ.
BMCMac., 6, no. 16; *GMW*, 1675; *SNGANS*, 1057.
Drachm, AR; 3.00 g, 16 mm, ↘.
NBRM, 2007/1/35.

102. *Obv.* Head of Athena three-quarter facing r., wearing triple-crested helmet; border of dots.
Rev. ΑΥΔΩΛΕ•ΝΤ•Σ
Forepart of horse r.; below r., mon. ᛟ; border of dots.
BMCMac., 6, no. 17
Tetrobol, AR; 1.94 g, 13 mm, ↗.
NBRM, 2003/1/21-1.

103. *Obv.* As previous.
Rev. ΑΥΔΩΛΕ–•ΝΤ•Σ
As previous; below in middle, mon. ᛟ.
SNGAsh., 3376; *SNGANS*, 1061.
Tetrobol, AR; 1.99 g, 13 mm, ↗.
NBRM, 2007/1/47.

104. *Obv.* As previous.
Rev. ΑΥΔΩΛΕ–•ΝΤ•Σ
As previous.
Tetrobol, AR; 1.93 g, 13 mm, ↖.
NBRM, 2007/1/45.

105. *Obv.* As previous, three-quarter facing l.
Rev. ΑΥΔΩΛΕ•–ΝΤ•Σ
As previous.
Gaebler 1935, 205, no. 10; *SNGCop.* 1404; *SNGAsh.*, 3377-3378; *SNGANS*, 1060.
Tetrobol, AR; 1.94 g, 12 mm, →.
NBRM, 2002/1/50-2.
Bibl.: *МПИ* 18.

106. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ•–ΝΤ•Σ
Како претходната.
Тетробол, AR; 2,02 г, 13 мм, ↘.
НБРМ, 2005/1/6.

107. *Ав.* Како претходната.
Рев. [Α]ΥΔΩΛΕΟ-ΝΤΟΣ
Како претходната.
Тетробол, AR; 1,86 г, 13 мм, ↗.
НБРМ, 2002/1/50-3.

108. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ•–ΝΤ•Σ
Како претходната.
Тетробол, AR; 1,97 г, 13 мм, ↗.
НБРМ, 2007/1/46.

109. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ–•ΝΤ•Σ
Како претходната.
Тетробол, AR; 1,92 г, 13 мм, ↙.
НБРМ, 2007/1/48.

110. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ•–ΝΤ•Σ
Како претходната.
Тетробол, AR; 1,97 г, 13 мм, ↘.
НБРМ, 2007/1/49.

111. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ•–ΝΤ•Σ
Како претходната.
Тетробол, AR; 1,93 г, 13 мм, ↖.
НБРМ, 2007/1/51.

112. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ•–ΝΤ•Σ
Како претходната.
Тетробол, AR; 1,86 г, 12 мм, →.
НБРМ, 2004/4/13.
Библ.: ex *ШелдаровКол.* 778.

113. *Ав.* Како претходната, без бордура од точки.
Рев. [Α]ΥΔΩΛΕ–•ΝΤ•Σ
Како претходната; без бордура од точки.
Тетробол, AR; 2,04 г, 12 мм, ↖.
НБРМ, 2003/1/21-2.

114. *Ав.* Како претходната, околу бордура од точки.
Рев. ΑΥΔΩΛΕ○ΝΤ○Σ
Како претходната; без монограм.
Тетробол, AR; 2,06 г, 13 мм, ↗.
НБРМ, 2007/1/50.

106. *Obv.* As previous.
Rev. ΑΥΔΩΛΕ•–ΝΤ•Σ
As previous.
Tetrobol, AR; 2.02 g, 13 mm, ↘.
NBRM, 2005/1/6.

107. *Obv.* As previous.
Rev. [Α]ΥΔΩΛΕΟ-ΝΤΟΣ
As previous.
Tetrobol, AR; 1.86 g, 13 mm, ↗.
NBRM, 2002/1/50-3.

108. *Obv.* As previous.
Rev. ΑΥΔΩΛΕ•–ΝΤ•Σ
As previous.
Tetrobol, AR; 1.97 g, 13 mm, ↗.
NBRM, 2007/1/46.

109. *Obv.* As previous.
Rev. ΑΥΔΩΛΕ•–ΝΤ•Σ
As previous.
Tetrobol, AR; 1.92 g, 13 mm, ↙.
NBRM, 2007/1/48.

110. *Obv.* As previous.
Rev. ΑΥΔΩΛΕ•–ΝΤ•Σ
As previous.
Tetrobol, AR; 1.97 g, 13 mm, ↘.
NBRM, 2007/1/49.

111. *Obv.* As previous.
Rev. ΑΥΔΩΛΕ•–ΝΤ•Σ
As previous.
Tetrobol, AR; 1.93 g, 13 mm, ↖.
NBRM, 2007/1/51.

112. *Obv.* As previous.
Rev. ΑΥΔΩΛΕ•–ΝΤ•Σ
As previous.
Tetrobol, AR; 1.86 g, 12 mm, →.
NBRM, 2004/4/13.
Bibl.: ex *ŠeldarovColl.* 778.

113. *Obv.* As previous; without border of dots.
Rev. [Α]ΥΔΩΛΕ–•ΝΤ•Σ
As previous; without border of dots.
Tetrobol, AR; 2.04 g, 12 mm, ↖.
NBRM, 2003/1/21-2.

114. *Obv.* As previous; border of dots.
Rev. ΑΥΔΩΛΕ○ΝΤ○Σ
As previous; no monogram.
Tetrobol, AR; 2.06 g, 13 mm, ↗.
NBRM, 2007/1/50.

ЛЕОНТ (ок. 278/7 - ок. 250 ? г. пр. н.е.)

115. *Ав.* Глава на Дионис со бршленов венец, надесно; околу бордура од точки.
Рев. ΒΑΣΙΛΕΩΣ / [ΛΕ•ΝΤ•Σ]
Лав трча, надесно; главата му е налево.
Бронза, АЕ; 7.80 г, 21 мм, ↘.
НБРМ, 2005/2/25.

116. *Ав.* Како претходната.
Рев. [Β]ΑΣΙΛΕΩΣ / ΛΕ•ΝΤ•Σ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 7,70 г, 21,5 мм, ↖.
НБРМ, 2004/4/14.
Библ.: ex *ШелдаровКол.* 779.

117. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΒΑΣΙΛΕΩΣ / ΛΕ•ΝΤ•Σ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 7,37 г, 21 мм, ↗.
НБРМ, 2007/1/52.

118. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΒΑΣΙΛΕΩΣ] / [Λ]Ε•ΝΤ•Σ
Преден дел на лав, надесно; главата му е налево; во полето горе л. ѕвезда.
Gaebler 1935, 206, no. 1.
Бронза, АЕ; 4,87 г, 15 мм, ↗.
НБРМ, 2007/1/53.

119. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΒΑΣΙΛΕΩΣ / ΛΕ•ΝΤ•Σ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 3,29 г, 15 мм, ←.
НБРМ, 2004/4/15.
Библ.: *НБРМКол.*, 121; *МПИ* 19; ex *ШелдаровКол.* 780.

120. *Ав.* Како претходната.
Рев. [ΒΑ]ΣΙΛΕΩΣ/[ΛΕ]•ΝΤ•Σ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 3,95 г, 18 мм, ←.
НБРМ, 2005/2/26.

121. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΒΑΣΙΛΕΩΣ / [ΛΕ•ΝΤ•Σ]
Како претходната.
Бронза, АЕ; 4,16 г, 16 мм, →.
НБРМ, 2004/4/16.
Библ.: ex *ШелдаровКол.* 781.

122. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΒΑΣΙΛΕΩ[Σ] / ΛΕ•ΝΤ•Σ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 2,56 г, 17 мм, ←.
НБРМ, 2004/4/17.
Библ.: ex *ШелдаровКол.* 782.

LEON (c. 278/7 - c. 250? BC)

115. *Obv.* Head of Dionysus wearing ivy wreath r.; border of dots.
Rev. ΒΑΣΙΛΕΩΣ / [ΛΕ•ΝΤ•Σ]
Lion running r., head reverted.
Bronze, AE; 7.80 g, 21 mm, ↘.
NBRM, 2005/2/25.

116. *Obv.* As previous.
Rev. [Β]ΑΣΙΛΕΩΣ / ΛΕ•ΝΤ•Σ
As previous.
Bronze, AE; 7.70 g, 21,5 mm, ↖.
NBRM, 2004/4/14.
Bibl.: ex *ŠeldarovColl.* 779.

117. *Obv.* As previous.
Rev. ΒΑΣΙΛΕΩΣ / ΛΕ•ΝΤ•Σ
As previous.
Bronze, AE; 7.37 g, 21 mm, ↗.
NBRM, 2007/1/52.

118. *Obv.* As previous.
Rev. ΒΑΣΙΛΕΩΣ] / [Λ]Ε•ΝΤ•Σ
Forepart of lion r., head reverted; above, in field l., star.
Gaebler 1935, 206, no. 1.
Bronze, AE; 4.87 g, 15 mm, ↗.
NBRM, 2007/1/53.

119. *Obv.* As previous.
Rev. ΒΑΣΙΛΕΩΣ / ΛΕ•ΝΤ•Σ
As previous.
Bronze, AE; 3.29 g, 15 mm, ←.
NBRM, 2004/4/15.
Bibl.: *NBRMColl.*, 121; *МПИ* 19; ex *ŠeldarovColl.* 780.

120. *Obv.* As previous.
Rev. [ΒΑ]ΣΙΛΕΩΣ/[ΛΕ]•ΝΤ•Σ
As previous.
Bronze, AE; 3.95 g, 18 mm, ←.
NBRM, 2005/2/26.

121. *Obv.* As previous.
Rev. ΒΑΣΙΛΕΩΣ / [ΛΕ•ΝΤ•Σ]
As previous.
Bronze, AE; 4.16 g, 16 mm, →.
NBRM, 2004/4/16.
Bibl.: ex *ŠeldarovColl.* 781.

122. *Obv.* As previous.
Rev. ΒΑΣΙΛΕΩ[Σ] / ΛΕ•ΝΤ•Σ
As previous.
Bronze, AE; 2.56 g, 17 mm, ←.
NBRM, 2004/4/17.
Bibl.: ex *ŠeldarovColl.* 782.

123. *Ав.* Како претходната.
Рев. [ΒΑΣΙΛΕΩΣ] / ΛΕ•ΝΤ[•Σ]
Како претходната.
Бронза, АЕ; 4,88 г, 16 мм,←.
НБРМ, 2004/4/18.

124. *Ав.* Како претходната, без бордура од точки.
Рев. [ΒΑΣΙΛΕΩΣ ?] / [Λ]Ε•ΝΤ•Σ
Преден дел на лав, надесно (?).
Бронза, АЕ; 2,06 г, 12 мм,↗.
НБРМ, 2004/4/19.
Библ.: ex *ШелдаровКол.* 783.

ДРОПИОН (ок. 250 - ок. 230 г. пр. н.е.)

125. *Ав.* Глава на Ѕевс со дабов венец, надесно; околу бордура од точки.
Рев. [Π]Α[Ι○]ΝΩΝ
Молња во централниот дел; долу мон. ᐃ.
Head 1911, 237.
Бронза, АЕ; 6,21 г, 24 мм,↖.
НБРМ, 2007/1/55.

126. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 6,81 г, 19 мм,→.
НБРМ, 2004/4/23.

127. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 5,95 г, 19 мм, ↙.
НБРМ, 2000/23/30-9.
Библ.: Josifovski 2000, no.23.

128. *Ав.* Како претходната.
Рев. [Π]ΑΙ•Ν[ΩΝ]
Како претходната.
Бронза, АЕ; 5,84 г, 19 мм,↘.
НБРМ, 2003/1/25-5.

129. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 5,81 г, 21 мм,→.
НБРМ, 2005/2/13.

130. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 5,62 г, 18 мм,↖.
НБРМ, 2003/1/25-6.

123. *Obv.* As previous.
Rev. [ΒΑΣΙΛΕΩΣ] / ΛΕ•ΝΤ[•Σ]
As previous.
Bronze, AE; 4.88 g, 16 mm,←.
NBRM, 2004/4/18

124. *Obv.* As previous; without border of dots.
Rev. [ΒΑΣΙΛΕΩΣ ?] / [Λ]Ε•ΝΤ•Σ
Forepart of lion r. (?).
Bronze, AE; 2.06 g, 12 mm,↗.
NBRM, 2004/4/19.
Bibl.: ex *ŠeldarovColl.* 783.

DROPION (c. 250 - c. 230 BC)

125. *Obv.* Head of Zeus wearing oak-wreath r.; border of dots.
Rev. [Π]Α[Ι○]ΝΩΝ
Thunderbolt; below, mon. ᐃ.
Head 1911, 237.
Bronze, AE; 6.21 g, 24 mm,↖.
NBRM, 2007/1/55.

126. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 6.81 g, 19 mm,→.
NBRM, 2004/4/23.

127. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 5.95 g, 19 mm, ↙.
NBRM, 2000/23/30-9.
Bibl.: Josifovski 2000, no. 23.

128. *Obv.* As previous.
Rev. [Π]ΑΙ•Ν[ΩΝ]
As previous.
Bronze, AE; 5.84 g, 19 mm,↘.
NBRM, 2003/1/25-5.

129. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 5.81 g, 21 mm,→.
NBRM, 2005/2/13.

130. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 5.62 g, 18 mm,↖.
NBRM, 2003/1/25-6.

131. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 5,42 г, 18,5 мм, ↗.
НБРМ, 2003/1/25-3.

132. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 5,37 г, 18 мм, ↘.
НБРМ, 2000/40/1-2.

133. *Ав.* Како претходната.
Рев. [Π]ΑΙ•ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 5,20 г, 20 мм, ↖.
НБРМ, 2005/2/18.

134. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑ[Ι○]ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 5,05 г, 20 мм, ↙.
НБРМ, 2008/1/8.

135. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩ[Ν]
Како претходната.
Бронза, АЕ; 4,78 г, 20 мм, ↑.
НБРМ, 1999/11/2-1.
Библ.: Josifovski 2000, no. 4.

136. *Ав.* Како претходната.
Рев. [ΠΑΙ○ΝΩΝ]
Како претходната.
Бронза, АЕ; 4,76 г, 18 мм, ↗.
НБРМ, 2008/1/12.

137. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ•ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 4,75 г, 19 мм, →.
НБРМ, 2000/23/30-2.
Библ.: Josifovski 2000, no. 21.

138. *Ав.* Како претходната.
Рев. [Π]ΑΙ[○]ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 4,70 г, 19 мм, ↗.
НБРМ, 2000/23/30-7.

139. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 4,55 г, 18 мм, ↗.
НБРМ, 2000/40/1-4.

131. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 5.42 g, 18,5 mm, ↗.
NBRM, 2003/1/25-3.

132. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 5.37 g, 18 mm, ↘.
NBRM, 2000/40/1-2.

133. *Obv.* As previous.
Rev. [Π]ΑΙ•ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 5.20 g, 20 mm, ↖.
NBRM, 2005/2/18.

134. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑ[Ι○]ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 5,05 g, 20 mm, ↙.
NBRM, 2008/1/8.

135. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩ[Ν]
As previous.
Bronze, AE; 4.78 g, 20 mm, ↑.
NBRM, 1999/11/2-1.
Bibl.: Josifovski 2000, no. 4.

136. *Obv.* As previous.
Rev. [ΠΑΙ○ΝΩΝ]
As previous.
Bronze, AE; 4,76 g, 18 mm, ↗.
NBRM, 2008/1/12.

137. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ•ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 4.75 g, 19 mm, →.
NBRM, 2000/23/30-2.
Bibl.: Josifovski 2000, no. 21.

138. *Obv.* As previous.
Rev. [Π]ΑΙ[○]ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 4.70 g, 19 mm, ↗.
NBRM, 2000/23/30-7.

139. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 4.55 g, 18 mm, ↗.
NBRM, 2000/40/1-4.

140. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 4,53 г, 20 мм, ↗.
НБРМ, 2008/1/6

141. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 4,52 г, 19 мм, ↗.
НБРМ, 2000/23/30-1.
Библ.: Josifovski 2000, no. 15.

142. *Ав.* Како претходната.
Рев. [ΠΑΙ○ΝΩΝ]
Како претходната.
Бронза, АЕ; 4,52 г, 19 мм, ←.
НБРМ, 2000/23/30-8.

143. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩ[Ν]
Како претходната.
Бронза, АЕ; 4,48 г, 18 мм, →.
НБРМ, 2005/2/11.

144. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 4,43 г, 18 мм, →.
НБРМ, 1999/11/2-2.
Библ.: Josifovski 2000, no. 2.

145. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 4,43 г, 18 мм, →.
НБРМ, 2000/1/3.
Библ.: Josifovski 2000, no. 33.

146. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
БР, АЕ; 4,40 г, 17 мм, ↓.
НБРМ, 2000/1/4.
Библ.: Josifovski 2000, no. 34.

147. *Ав.* Како претходната.
Рев. [Π]ΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 4,39 г, 19 мм, →.
НБРМ, 2000/23/7-3.

148. *Ав.* Како претходната.
Рев. [Π]ΑΙ[○ΝΩ]Ν
Како претходната.
Бронза, АЕ; 4,37 г, 18 мм, ↗.
НБРМ, 2000/11/6.

140. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 4,53 g, 20 mm, ↗.
NBRM, 2008/1/6

141. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 4.52 g, 19 mm, ↗.
NBRM, 2000/23/30-1.
Bibl.: Josifovski 2000, no. 15.

142. *Obv.* As previous.
Rev. [ΠΑΙ○ΝΩΝ]
As previous.
Bronze, AE; 4.52 g, 19 mm, ←.
NBRM, 2000/23/30-8.

143. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩ[Ν]
As previous.
Bronze, AE; 4.48 g, 18 mm, →.
NBRM, 2005/2/11.

144. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 4.43 g, 18 mm, →.
NBRM, 1999/11/2-2.
Bibl.: Josifovski 2000, no. 2.

145. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 4.43 g, 18 mm, →.
NBRM, 2000/1/3.
Bibl.: Josifovski 2000, no. 33.

146. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 4.40 g, 17 mm, ↓.
NBRM, 2000/1/4.
Bibl.: Josifovski 2000, no. 34.

147. *Obv.* As previous.
Rev. [Π]ΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 4.39 g, 19 mm, →.
NBRM, 2000/23/7-3.

148. *Obv.* As previous.
Rev. [Π]ΑΙ[○ΝΩ]Ν
As previous.
Bronze, AE; 4.37 g, 18 mm, ↗.
NBRM, 2000/11/6.

149. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 4,34 г, 19 мм, ↓.
НБРМ, 1999/49/3-4.
Библ.: *МПИ* 21; Josifovski 2000, no. 13.

150. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 4,23 г, 17 мм, ↓.
НБРМ, 2004/4/25.

151. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 4,22 г, 19 мм, ↘.
НБРМ, 2008/1/9.

152. *Ав.* Како претходната.
Рев. [ΠΑΙ○ΝΩΝ]
Како претходната.
Бронза, АЕ; 4,20 г, 20 мм, ↖.
НБРМ, 2008/1/10.

153. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 4,20 г, 19 мм, ↗.
НБРМ, 2000/40/1-3.

154. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 4,19 г, 17 мм, ↓.
НБРМ, 2001/11/9.

155. *Ав.* Како претходната.
Рев. [Π]ΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 4,17 г, 17 мм, ↗.
НБРМ, 2005/2/23.

156. *Ав.* Како претходната.
Рев. [Π]ΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 4,16 г, 18 мм, ↗.
НБРМ, 2000/23/30-10.
Библ.: Josifovski 2000, no. 29.

157. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 4,14 г, 18 мм, ↘.
НБРМ, 2005/2/12.

149. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 4.34 g, 19 mm, ↓.
NBRM, 1999/49/3-4.
Bibl.: *МПИ* 21; Josifovski 2000, no. 13.

150. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 4.23 g, 17 mm, ↓.
NBRM, 2004/4/25.

151. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 4,22 g, 19 mm, ↘.
NBRM, 2008/1/9.

152. *Obv.* As previous.
Rev. [ΠΑΙ○ΝΩΝ]
As previous.
Bronze, AE; 4,20 g, 20 mm, ↖.
NBRM, 2008/1/10.

153. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 4.20 g, 19 mm, ↗.
NBRM, 2000/40/1-3.

154. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 4.19 g, 17 mm, ↓.
NBRM, 2001/11/9.

155. *Obv.* As previous.
Rev. [Π]ΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 4.17 g, 17 mm, ↗.
NBRM, 2005/2/23.

156. *Obv.* As previous.
Rev. [Π]ΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 4.16 g, 18 mm, ↗.
NBRM, 2000/23/30-10.
Bibl.: Josifovski 2000, no. 29.

157. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 4.14 g, 18 mm, ↘.
NBRM, 2005/2/12.

158. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, AE; 4,13 г, 20 мм, ↓.
НБРМ, 2000/23/8-2.

159. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩ[Ν]
Како претходната.
Бронза, AE; 4,11 г, 17 мм,→.
НБРМ, 2001/13/6.

160. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, AE; 4,09 г, 17 мм, ↓.
НБРМ, 2000/23/7-4.
Библ.: Josifovski 2000, no.16.

161. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, AE; 4,02 г, 21 мм, ↑.
НБРМ, 1999/36/4-1.
Библ.: Josifovski 2000, no. 15.

162. *Ав.* Како претходната.
Рев. [Π]ΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, AE; 4,01 г, 17 мм,↗.
НБРМ, 2000/23/8-4.
Библ.: Josifovski 2000, no. 22.

163. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната; мон. [△̸].
Бронза, AE; 3,92 г, 19 мм, ↙.
НБРМ, 2005/2/19.

164. *Ав.* Како претходната.
Рев. [Π]Α[Ι○ΝΩ]Ν
Како претходната.
Бронза, AE; 3,91 г, 19 мм, ↓.
НБРМ, 2000/23/8-3.

165. *Ав.* Како претходната.
Рев. [Π]ΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, AE; 3,90 г, 20 мм, ↗.
НБРМ, 2008/1/5.

166. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, AE; 3,86 г, 18 мм,←.
НБРМ, 1999/49/3-7.
Библ.: Josifovski 2000, no. 11.

158. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 4.13 g, 20 mm, ↓.
NBRM, 2000/23/8-2.

159. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩ[Ν]
As previous.
Bronze, AE; 4.11 g, 17 mm,→.
NBRM, 2001/13/6.

160. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 4.09 g, 17 mm, ↓.
NBRM, 2000/23/7-4.
Bibl.: Josifovski 2000, no.16.

161. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 4.02 g, 21 mm, ↑.
NBRM, 1999/36/4-1.
Bibl.: Josifovski 2000, no. 15.

162. *Obv.* As previous.
Rev. [Π]ΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 4.01 g, 17 mm,↗.
NBRM, 2000/23/8-4.
Bibl.: Josifovski 2000, no. 22.

163. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous; mon. [△̸].
Bronze, AE; 3.92 g, 19 mm, ↙.
NBRM, 2005/2/19.

164. *Obv.* As previous.
Rev. [Π]Α[Ι○ΝΩ]Ν
As previous.
Bronze, AE; 3.91 g, 19 mm, ↓.
NBRM, 2000/23/8-3.

165. *Obv.* As previous.
Rev. [Π]ΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 3,90 g, 20 mm, ↗.
NBRM, 2008/1/5.

166. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 3.86 g, 18 mm,←.
NBRM, 1999/49/3-7.
Bibl.: Josifovski 2000, no. 11.

167. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ•ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, AE; 3,86 г, 18 мм, ↓;
НБРМ, 2004/4/24.

168. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, AE; 3,85 г, 17 мм, ↗.
НБРМ, 2005/2/24.

169. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, AE; 3,84 г, 19 мм, ↙.
НБРМ, 2002/1/56.

170. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната; мон. [△].
Бронза, AE; 3,79 г, 18 мм, ↓.
НБРМ, 1999/49/3-6.
Библ.: Josifovski 2000, no. 9.

171. *Ав.* Како претходната.
Рев. [ΠΑΙ]○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, AE; 3,78 г, 19 мм, ↗.
НБРМ, 1999/49/3-3.
Библ.: Josifovski 2000, no. 10.

172. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○Ν[ΩΝ]
Како претходната.
Бронза, AE; 3,77 г, 17 мм, ↖.
НБРМ, 2005/2/21.

173. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, AE; 3,76 г, 18 мм, →.
НБРМ, 1999/49/3-1.
Библ.: Josifovski 2000, no. 7.

174. *Ав.* Како претходната.
Рев. [ΠΑΙ○]ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, AE; 3,76 г, 18 мм, →.
НБРМ, 2004/4/21.
Библ.: ex *ШелдаровКол.* 786.

175. *Ав.* Како претходната.
Рев. [Π]ΑΙ○ΝΩ[Ν]
Како претходната.
Бронза, AE; 3,76 г, 18 мм, ↙.
НБРМ, 2008/1/11.

167. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ•ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 3.86 g, 18 mm, ↓.
NBRM, 2004/4/24.

168. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 3.85 g, 17 mm, ↗.
NBRM, 2005/2/24.

169. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 3.84 g, 19 mm, ↙.
NBRM, 2002/1/56.

170. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous; mon. [△].
Bronze, AE; 3.79 g, 18 mm, ↓.
NBRM, 1999/49/3-6.
Bibl.: Josifovski 2000, no. 9.

171. *Obv.* As previous.
Rev. [ΠΑΙ]○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 3.78 g, 19 mm, ↗.
NBRM, 1999/49/3-3.
Bibl.: Josifovski 2000, no. 10.

172. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○Ν[ΩΝ]
As previous.
Bronze, AE; 3.77 g, 17 mm, ↖.
NBRM, 2005/2/21.

173. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 3.76 g, 18 mm, →.
NBRM, 1999/49/3-1.
Bibl.: Josifovski 2000, no. 7.

174. *Obv.* As previous.
Rev. [ΠΑΙ○]ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 3.76 g, 18 mm, →.
NBRM, 2004/4/21.
Bibl.: ex *ŠeldarovColl.* 786.

175. *Obv.* As previous.
Rev. [Π]ΑΙ○ΝΩ[Ν]
As previous.
Bronze, AE; 3,76 g, 18 mm, ↙.
NBRM, 2008/1/11.

176. *Ав.* Како претходната.
Рев. [ΠΑΙ○ΝΩΝ]
Како претходната.
Бронза, AE; 3,75 г, 18 мм, ↙.
НБРМ, 1999/49/3-5.
Библ.: Josifovski 2000, no. 8.

177. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, AE; 3,74 г, 17 мм, →.
НБРМ, 2000/23/30-3.
Библ.: Josifovski 2000, no. 25.

178. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, AE; 3,70 г, 20 мм, ↗.
НБРМ, 2000/23/30-4.

179. *Ав.* Како претходната.
Рев. [ΠΑΙ○ΝΩΝ]
Како претходната.
Бронза, AE; 3,70 г, 19 мм, ↖.
НБРМ, 2008/1/7.

180. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ•ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, AE; 3,69 г, 18 мм, ↓.
НБРМ, 2004/4/22.
Библ.: ex *ШелдаровКол.* 785.

181. *Ав.* Како претходната.
Рев. Π[ΑΙ○]ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, AE; 3,69 г, 20 мм, ↗.
НБРМ, 2000/55/5.

182. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, AE; 3,67 г, 17 мм, ↘.
НБРМ, 2005/2/14.

183. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, AE; 3,66 г, 19 мм, ↗.
НБРМ, 1999/11/1-2.
Библ.: *НБРМКол.* 122.

184. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ;
Како претходната.
Бронза, AE; 3,65 г, 18 мм, →.
НБРМ, 2005/2/10.

176. *Obv.* As previous.
Rev. [ΠΑΙ○ΝΩΝ]
As previous.
Bronze, AE; 3.75 g, 18 mm, ↙.
NBRM, 1999/49/3-5.
Bibl.: Josifovski 2000, no. 8.

177. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 3.74 g, 17 mm, →.
NBRM, 2000/23/30-3.
Bibl.: Josifovski 2000, no. 25.

178. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 3.70 g, 20 mm, ↗.
NBRM, 2000/23/30-4.

179. *Obv.* As previous.
Rev. [ΠΑΙ○ΝΩΝ]
As previous.
Bronze, AE; 3,70 g, 19 mm, ↖.
NBRM, 2008/1/7.

180. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ•ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 3.69 g, 18 mm, ↓.
NBRM, 2004/4/22.
Bibl.: ex *ŠeldarovColl.* 785.

181. *Obv.* As previous.
Rev. Π[ΑΙ○]ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 3.69 g, 20 mm, ↗.
NBRM, 2000/55/5.

182. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 3.67 g, 17 mm, ↘.
NBRM, 2005/2/14.

183. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 3.66 g, 19 mm, ↗.
NBRM, 1999/11/1-2.
Bibl.: *NBRMColl.* 122.

184. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 3.65 g, 18 mm, →.
NBRM, 2005/2/10.

185. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ[○ΝΩ]Ν
Како претходната.
Бронза, AE; 3,62 г, 20 мм, ↗.
НБРМ, 2005/1/19.

186. *Ав.* Како претходната.
Рев. [ΠΑΙ○ΝΩΝ]
Како претходната.
Бронза, AE; 3,56 г, 19 мм, ↗.
НБРМ, 2000/40/1-1.

187. *Ав.* Како претходната.
Рев. [Π]ΑΙ•ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, AE; 3,53 г, 18 мм, ↑.
НБРМ, 2005/2/22.

188. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, AE; 3,52 г, 17 мм, →.
НБРМ, 2001/13/5.

189. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, AE; 3,50 г, 21 мм, ←.
НБРМ, 2000/23/30-6.
Библ.: Josifovski 2000, no. 28.

190. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○Ν[ΩΝ]
Како претходната.
Бронза, AE; 3,49 г, 19 мм, ↙.
НБРМ, 2005/1/20.

191. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, AE; 3,48 г, 18 мм, ↖.
НБРМ, 2000/23/8-1.

192. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, AE; 3,48 г, 18 мм, ↗.
НБРМ, 1999/11/1-1.
Библ.: *МПИ* 20.

193. *Ав.* Како претходната.
Рев. [Π]ΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, AE; 3,42 г, 17 мм, →.
НБРМ, 2005/2/20.

185. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ[○ΝΩ]Ν
As previous.
Bronze, AE; 3.62 g, 20 mm, ↗.
NBRM, 2005/1/19.

186. *Obv.* As previous.
Rev. [ΠΑΙ○ΝΩΝ]
As previous.
Bronze, AE; 3.56 g, 19 mm, ↗.
NBRM, 2000/40/1-1.

187. *Obv.* As previous.
Rev. [Π]ΑΙ•ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 3.53 g, 18 mm, ↑.
NBRM, 2005/2/22.

188. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 3.52 g, 17 mm, →.
NBRM, 2001/13/5.

189. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 3.50 g, 21 mm, ←.
NBRM, 2000/23/30-6.
Bibl.: Josifovski 2000, no. 28.

190. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○Ν[ΩΝ]
As previous.
Bronze, AE; 3.49 g, 19 mm, ↙.
NBRM, 2005/1/20.

191. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 3.48 g, 18 mm, ↖.
NBRM, 2000/23/8-1.

192. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 3.48 g, 18 mm, ↗.
NBRM, 1999/11/1-1.
Bibl.: *МПИ* 20.

193. *Obv.* As previous.
Rev. [Π]ΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 3.42 g, 17 mm, →.
NBRM, 2005/2/20.

194. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, AE; 3,40 г, 17 мм, ↖.
НБРМ, 2000/5/9.
Библ.: Josifovski 2000, no. 35.

195. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, AE; 3,39 г, 19 мм, ←.
НБРМ, 1999/36/4-2.
Библ.: Josifovski 2000, no. 6.

196. *Ав.* Како претходната.
Рев. [ΠΑΙ○]ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, AE; 3,36 г, 19 мм, ←.
НБРМ, 2003/1/25-1.

197. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○Ν[Ω]Ν
Како претходната.
Бронза, AE; 3,36 г, 18 мм, →.
НБРМ, 2005/2/16.

198. *Ав.* Како претходната.
Рев. [ΠΑΙ○ΝΩΝ]
Како претходната.
Бронза, AE; 3,28 г, 19 мм, ←.
НБРМ, 2003/12/3-2.

199. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, AE; 3,25 г, 19,5 мм, ←.
НБРМ, 2003/1/25-2.

200. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, AE; 3,21 г, 19 мм, ↖.
НБРМ, 2000/23/30-5.
Библ.: Josifovski 2000, no. 26.

201. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑ[Ι○]ΝΩΝ
Како претходната; мон. [△].
Бронза, AE; 3,21 г, 18 мм, ↗.
НБРМ, 2000/23/7-2.

202. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ•ΝΩ[Ν]
Како претходната.
Бронза, AE; 3,17 г, 17 мм, ↘.
НБРМ, 2003/2/3.

194. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 3.40 g, 17 mm, ↖.
NBRM, 2000/5/9.
Bibl.: Josifovski 2000, no. 35.

195. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 3.39 g, 19 mm, ←.
NBRM, 1999/36/4-2.
Bibl.: Josifovski 2000, no. 6.

196. *Obv.* As previous.
Rev. [ΠΑΙ○]ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 3.36 g, 19 mm, ←.
NBRM, 2003/1/25-1.

197. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○Ν[Ω]Ν
As previous.
Bronze, AE; 3.36 g, 18 mm, →.
NBRM, 2005/2/16.

198. *Obv.* As previous.
Rev. [ΠΑΙ○ΝΩΝ]
As previous.
Bronze, AE; 3.28 g, 19 mm, ←.
NBRM, 2003/12/3-2

199. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 3.25 g, 19.5 mm, ←.
NBRM, 2003/1/25-2.

200. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 3.21 g, 19 mm, ↖.
NBRM, 2000/23/30-5.
Bibl.: Josifovski 2000, no. 26.

201. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑ[Ι○]ΝΩΝ
As previous; mon. [△].
Bronze, AE; 3.21 g, 18 mm, ↗.
NBRM, 2000/23/7-2.

202. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ•ΝΩ[Ν]
As previous.
Bronze, AE; 3.17 g, 17 mm, ↘.
NBRM, 2003/2/3.

203. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ•Ν[ΩΝ]
Како претходната.
Бронза, АЕ; 3,17 г, 17 мм, ↘.
НБРМ, 2008/1/14.

204. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩ[Ν]
Како претходната.
Бронза, АЕ; 3,17 г, 18 мм, ↑.
НБРМ, 2008/1/13.

205. *Ав.* Како претходната.
Рев. [ΠΑΙ]○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 3,12 г, 15 мм, ↑.
НБРМ, 2008/1/15.

206. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 3,11 г, 19 мм, ←.
НБРМ, 1999/49/3-2.

207. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 3,07 г, 20 мм, →.
НБРМ, 2001/13/7.

208. *Ав.* Како претходната.
Рев. [ΠΑΙ]○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 3,06 г, 19 мм, ↖.
НБРМ, 2003/2/17.

209. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 3,03 г, 17 мм, ↘.
НБРМ, 2005/2/15.

210. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 3,03 г, 18 мм, ←.
НБРМ, 2000/7/4.

211. *Ав.* Како претходната.
Рев. [Π]ΑΙ○ΝΩΝ
Како претходната.
Бронза, АЕ; 2,97 г, 19 мм, ↖.
НБРМ, 2003/12/3-1.

212. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠΑΙ○Ν[ΩΝ]
Како претходната.
Бронза, АЕ; 2,91 г, 20 мм, ↖.
НБРМ, 2003/1/25-4.

203. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ•Ν[ΩΝ]
As previous.
Bronze, AE; 3,17 g, 17 mm, ↘.
NBRM, 2008/1/14.

204. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩ[Ν]
As previous.
Bronze, AE; 3,17 g, 18 mm, ↑.
NBRM, 2008/1/13.

205. *Obv.* As previous.
Rev. [ΠΑΙ]○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 3,12 g, 15 mm, ↑.
NBRM, 2008/1/15.

206. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 3.11 g, 19 mm, ←.
NBRM, 1999/49/3-2.

207. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 3.07 g, 20 mm, →.
NBRM, 2001/13/7.

208. *Obv.* As previous.
Rev. [ΠΑΙ]○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 3.06 g, 19 mm, ↖.
NBRM, 2003/2/17.

209. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 3.03 g, 17 mm, ↘.
NBRM, 2005/2/15.

210. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 3.03 g, 18 mm, ←.
NBRM, 2000/7/4.

211. *Obv.* As previous.
Rev. [Π]ΑΙ○ΝΩΝ
As previous.
Bronze, AE; 2.97 g, 19 mm, ↖.
NBRM, 2003/12/3-1.

212. *Obv.* As previous.
Rev. ΠΑΙ○Ν[ΩΝ]
As previous.
Bronze, AE; 2.91 g, 20 mm, ↖.
NBRM, 2003/1/25-4.

213. *Ав.* Како претходната.
Рев. [П]AI○NΩN
Како претходната.
Бронза, AE; 2,75 г, 18 мм, ↗.
НБРМ, 2007/1/56.

214. *Ав.* Како претходната.
Рев. [ΠAI○NΩN]
Како претходната.
Бронза, AE; 2,71 г, 15 мм, ↘.
НБРМ, 2005/2/9.

215. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠAI•NΩN
Како претходната.
Бронза, AE; 2,64 г, 18 мм, ↙.
НБРМ, 2007/1/57.

216. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠAI○NΩN
Како претходната.
Бронза, AE; 2,63 г, 19 мм, ↘.
НБРМ, 2007/1/54.

217. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠAI○NΩN
Како претходната.
Бронза, AE; 2,50 г, 18 мм, ↓.
НБРМ, 2000/23/7-1.
Библ.: Josifovski 2000, no. 17.

218. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΠAI○NΩN
Како претходната.
Бронза, AE; 2,33 г, 17 мм, ↖.
НБРМ, 1999/8-1/4.
Библ.: Josifovski 2000, no. 1.

219. *Ав.* Машка глава (Дропион?) со долга коса и тенија (?), надесно; околу бордура од точки.
Рев. ΠAI○NΩN
Молња во централниот дел; долу мон. △.
Бронза, AE; 2,68 г, 18 мм, ↖.
НБРМ, 2005/2/17.

220. *Ав.* Коринтски шлем со перјаница, надесно; околу бордура од точки.
Рев. [П]AI•N[ΩN]
Молња; долу △.
Бронза, AE; 4,26 г, 17 мм, ←.
НБРМ, 2003/1/26.

221. *Ав.* Како претходната.
Рев. [ΠAI○NΩN]
Како претходната.
Бронза, AE; 3,49 г, 15 мм, ↙.
НБРМ, 2004/4/20.
Библ.: *НБРМКол.* 123.

213. *Obv.* As previous.
Rev. [П]AI○NΩN
As previous.
Bronze, AE; 2.75 g, 18 mm, ↗.
NBRM, 2007/1/56.

214. *Obv.* As previous.
Rev. [ΠAI○NΩN]
As previous.
Bronze, AE; 2.71 g, 15 mm, ↘.
NBRM, 2005/2/9.

215. *Obv.* As previous.
Rev. ΠAI•NΩN
As previous.
Bronze, AE; 2.64 g, 18 mm, ↙.
NBRM, 2007/1/57.

216. *Obv.* As previous.
Rev. ΠAI○NΩN
As previous.
Bronze, AE; 2.63 g, 19 mm, ↘.
NBRM, 2007/1/54.

217. *Obv.* As previous.
Rev. ΠAI○NΩN
As previous.
Bronze, AE; 2.50 g, 18 mm, ↓.
NBRM, 2000/23/7-1.
Bibl.: Josifovski 2000, no. 17.

218. *Obv.* As previous.
Rev. ΠAI○NΩN
As previous.
Bronze, AE; 2.33 g, 17 mm, ↖.
NBRM, 1999/8-1/4.
Bibl.: Josifovski 2000, no. 1.

219. *Obv.* Male head (Dropion ?) wearing taenia (?), with long hair r.; border of dots.
Rev. ΠAI○NΩN
Thunderbolt; below △.
Bronze, AE; 2.68 g, 18 mm, ↖.
NBRM, 2005/2/17.

220. *Obv.* Crested Corinthian helmet r.; border of dots.
Rev. [П]AI•N[ΩN]
Thunderbolt; below △.
Bronze, AE; 4.26 g, 17 mm, ←.
NBRM, 2003/1/26.

221. *Obv.* As previous.
Rev. [ΠAI○NΩN]
As previous.
Bronze, AE; 3.49 g, 15 mm, ↙.
NBRM, 2004/4/20.
Bibl.: *NBRMColl.* 123.

ПАЈОНСКО СОСЕДСТВО

ДАМАСТИЈ

ок. 395 - ок. 390/85 г. пр. н. е. *(II īрyūа)*

222. *Ав.* Глава на Аполон со лавров венец, налево.
Рев. ΔΑΜΑ/[ΣΤΙΝΩ]
Триножник.
May 1939, 48, no. 6.
Тетрадрахма, AR; 13,29 г, 22 мм,←.
НБРМ, 1999/1/2.
Библ.: *МПИ* 4.

223. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΔΑΜ/[Α]ΣΤΙ
Како претходната.
May 1939, -.
Тетробол, AR; 2,18 г, 13 мм, ↘.
НБРМ, 2008/1/18.

ок. 380 - 365/360 г. пр. н.е. *(VI īрyūа)*

224. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΔΑΜ[Α]/[Σ]ΤΙΝΩ
Како претходната.
May 1939, 79, 5 - 6 (ав. надесно).
Тетробол, AR; 2,07 г, 14 мм, ↙.
НБРМ, 2008/1/19.

ок. 365/60 - 350/45 г. пр. н.е. *(VII īрyūа)*

225. *Ав.* Женска глава со мрежа за коса, со ѓердан и со обетка, налево; околу бордура од точки.
Рев. ΔΑΜΑΣΤΙΝΩΝ
Ингот.
May 1939, 102, no. 13c.
Драхма, AR; 3,11 г, 17 мм,→.
НБРМ, 2008/1/16.

ок. 350/45 - 330 г. пр. н. е. *(VIII īрyūа)*

226. *Ав.* Глава на Дионис со бршленов венец (?), налево.
Рев. ΔΑΜΑΣ/ΤΙΝΩΝ
Како претходната.
May 1939, 111, no. 71a.
Тетрадрахма, AR; 12,80 г, 26 мм, ↙.
НБРМ, 2005/2/53.

PAEONIAN NEIGHBOURHOOD

DAMASTIUM

c. 395 - c. 390/85 BC *(Group II)*

222. *Obv.* Laureate head of Apollo l.
Rev. ΔΑΜΑ/[ΣΤΙΝΩ]
Tripod.
May 1939, 48, no. 6.
Tetradrachm, AR; 13.29 g, 22 mm,←.
NBRM, 1999/1/2.
Bibl.: *МПИ* 4.

223. *Obv.* As previous.
Rev. ΔΑΜ/[Α]ΣΤΙ
As previous.
May 1939, -.
Tetrobol, AR; 2,18 g, 13 mm, ↘.
NBRM, 2008/1/18.

c. 380 - 365/60 BC *(Group VI)*

224. *Obv.* As previous.
Rev. ΔΑΜ[Α]/[Σ]ΤΙΝΩ
As previous.
May 1939, 79, 5 - 6 (obv. r.).
Tetrobol, AR; 2,07 g, 14 mm, ↙.
NBRM, 2008/1/19

c. 365/60 - 350/45 BC *(Group VII)*

225. *Obv.* Female head wearing hair-net, necklace and ear-ring l; border of dots.
Rev. ΔΑΜΑΣΤΙΝΩΝ
Portable ingot.
May 1939, 102, no. 13c.
Drachm, AR; 3,11 g, 17 mm,→.
NBRM, 2008/1/16.

c. 350/45 - 330 BC *(Group VIII)*

226. *Obv.* Head of Dionysus wearing ivy wreath (?) l.
Rev. ΔΑΜΑΣ/ΤΙΝΩΝ
As previous.
May 1939, 111, no. 71a.
Tetradrachm, AR; 12.80 g, 26 mm, ↙.
NBRM, 2005/2/53.

227. *Ав.* Женска глава со венец и мрежа за коса, со ѓердан и со обетка, налево.
Рев. [ΔΑΜΑΣ]ΤΙΝΩ
Ингот; кадукеј во централниот дел.
May 1939, 131, no. 24a.
Драхма, AR; 2,73 г, 14 мм, ↓.
НБРМ, 2001/9/6-5.
Библ.: *МПИ* 5.

228. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΔΑΜΑΣΤΙΝΩ
Како претходната.
Драхма, AR; 2,78 г, 16 мм, ↑.
НБРМ, 2002/1/52-2.

229. *Ав.* Како претходната.
Рев. [ΔΑ]ΜΑ[ΣΤΙΝΩ]
Како претходната.
Драхма, AR; 1,78 г, 15 мм, ↓.
НБРМ, 2008/1/17

230. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΔΑΜΑΣΤΙ[ΝΩΝ]
Како претходната; без кадукеј.
May 1939, 133, no. 30.
Драхма, AR; 2,90 г, 16 мм, ↗.
НБРМ, 2003/4/1.

231. *Ав.* Глава на Аполон со лавров венец, налево.
Рев. ΔΑ–ΜΑ/[Σ]ΤΙ/ИΩ[Ν]
Рударски чекан, надесно.
May 1939, 136, no. 17 (ав.), 138, no. 24 (рев.).
Тетробол, AR; 1,87 г; 13 мм, ←.
НБРМ, 2001/9/6-1.
Библ.: *МПИ* 6.

232. *Ав.* Како претходната.
Рев. Δ–Α[Μ]/Α–ΣΤ[Ι]/Ν–ΩΝ
Како претходната, налево.
May 1939, 136, no. 19 (само Ав.).
Тетробол, AR; 2,01 г, 13 мм, ↓.
НБРМ, 2001/9/6-2.
Библ.: *МПИ* 8.

233. *Ав.* Како претходната.
Рев. Δ–Α[Μ]/[Α]–ΣΤ[Ι]/[Ν–ΩΝ]
Како претходната.
Тетробол, AR; 1,86 г, 14 мм, ↘.
НБРМ, 2008/1/20.

227. *Obv.* Female head wearing wreath and hair-net and ear-ring l.
Rev. [ΔΑΜΑΣ]ΤΙΝΩ
Portable ingot, on which caduceus.
May 1939, 131, no. 24a.
Drachm, AR; 2.73 g, 14 mm, ↓.
NBRM, 2001/9/6-5.
Bibl.: *МПИ* 5.

228. *Obv.* As previous.
Rev. ΔΑΜΑΣΤΙΝΩ
As previous.
Drachm, AR, AR; 2.78 g, 16 mm, ↑.
NBRM, 2002/1/52-2.

229. *Obv.* As previous.
Rev. [ΔΑ]ΜΑ[ΣΤΙΝΩ]
As previous.
Drachm, AR; 1,78 g, 15 mm, ↓.
NBRM, 2008/1/17.

230. *Obv.* As previous.
Rev. ΔΑΜΑΣΤΙ[ΝΩΝ]
As previous; no caduceus.
May, 133, no. 30.
Drachm, AR, AR; 2.90 g, 16 mm, ↗.
NBRM, 2003/4/1.

231. *Obv.* Laureate head of Apollo l.
Rev. ΔΑ–ΜΑ/[Σ]ΤΙ/ИΩ[Ν]
Pick r.
May, 136, no. 17 (obv.), 138, no. 24 (rev.).
Tetrobol, AR; 1.87 g; 13 mm, ←.
NBRM, 2001/9/6-1.
Bibl.: *МПИ* 6.

232. *Obv.* As previous.
Rev. Δ–Α[Μ]/Α–ΣΤ[Ι]/Ν–ΩΝ
As previous, l.
May, 136, no. 19 (just Obv.).
Tetrobol, AR; 2.01 g, 13 mm, ↓.
NBRM, 2001/9/6-2.
Bibl.: *МПИ* 8.

233. *Obv.* As previous.
Rev. Δ–Α[Μ]/[Α]–ΣΤ[Ι]/[Ν–ΩΝ]
As previous.
Tetrobol, AR; 1,86 g, 14 mm, ↘.
NBRM, 2008/1/20.

234. *Ав.* Како претходната.
Рев. ΔΑ–ΜΑ–ΣΤ[Ι]
Како претходната, надесно; во полето кадукеј.
May 1939, 136, nos. 18-19.
Тетробол, AR; 1,82 г, 14 мм, ↑.
НБРМ, 2001/9/6-3.
Библ.: *МПИ* 7.

235. *Ав.* Глава на Аполон (?) со лавров венец (?), налево.
Рев. Δ–ΑΜ/ΑΣ–ΤΙ/[Ν]–Ω[Ν]
Како претходната, налево; во полето свастика.
May 1939, 134, no. 12 (само рев.)
Тетробол, AR; 1,33г, 13 мм, ↘.
НБРМ, 2002/1/52-1.

ПЕЛАГИЈА

ок. 325/20 - ок. 310 г. пр. н. е.

236. *Ав.* Глава на Аполон со лавров венец, налево.
Рев. ΠΕΛΛ–ΓΙΤΛ (ретроградно)
Нереален триножец; горе месечев срп, д. нож.
May 1939, 175, no. 7b.
Тетрадрахма, AR; 11,60 г, 24 мм, ↘.
НБРМ, 2008/1/21.

237. *Ав.* Како претходната.
Рев. [?] Λ
Како претходната; околу бордура од точки.
May 1939, 176, no. 7e.
Тетрадрахма, AR; 9,44г, 24 мм,←.
НБРМ, 2008/1/22.

ок. 300 - ок. 280 г. пр. н.е.

238. *Ав.* Глава на Херакле со лавовска кожа и рогови, надесно.
Рев. Λ
Како претходната
May 1939, 186, no. 22 (тежина 3,39 г).
Диобол?, AR; 1,30 г, 17 мм, ↙.
НБРМ, 2008/1/23.

234. *Obv.* As previous.
Rev. ΔΑ–ΜΑ–ΣΤ[Ι]
As previous, r.; in field caduceus.
May, 136, nos. 18-19.
Tetrobol, AR; 1.82 g, 14 mm, ↑.
NBRM, 2001/9/6-3.
Bibl.: *МПИ* 7.

235. *Obv.* Laureate (?) head of Apollo (?) l.
Rev. Δ–ΑΜ/ΑΣ–ΤΙ/[Ν]–Ω[Ν]
As previous, l.; in field swastika.
May, 134, no. 12 (just rev.).
Tetrobol, AR; 1.33g, 13 mm, ↘.
NBRM, 2002/1/52-1.

PELAGIA

c. 325/20 - c. 310 BC

236. *Obv.* Laureate head of Apollo l.
Rev. ΠΕΛΛ–ΓΙΤΛ (retrograde)
Fantastic tripod; crescent above, knife r.
May 1939, 175, no. 7b.
Tetradrachm, AR; 11,60 g, 24 mm, ↘.
NBRM, 2008/1/21.

237. *Obv.* As previous
Rev. [?] Λ
As previous; border of dots.
May 1939, 176, no. 7e.
Tetradrachm, AR; 9,44g, 24 mm,←.
NBRM, 2008/1/22.

c. 300 - c. 280 BC

238. *Obv.* Head of Heracles wearing lion's skin and horns, r.
Rev. Λ
As previous.
May 1939, 186, no. 22 (weight 3.39 g)
Diobol?, AR; 1,30 g, 17 mm, ↙.
NBRM, 2008/1/23.

АНТИЧКИ ИЗВОРИ
ANCIENT SOURCES

Аријан — Аријан, *Александровата анабаса*, превод: М. Бузалковска-Алексова. Скопје 2000 [Arrian, *The Anabasis of Alexander*, translated into Macedonian by M. Buzalkovska-Aleksova. Skopje 2000].

Demosthenes, *Olynth.* — Demosthenes, *Olynthiac* I, online at: *http://www.perseus.tufts.edu/cgi-bin/ptext?lookup=Dem.+1+1*. Based on: Demosthenes, *Orations*, I-XVII, XX, translated by J. H. Vince. The Loeb Classical Library edition, Vol. I, 1930.

Diodorus — Diodorus of Sicily, *Library of History*, Book XVI, online at: *http://www.perseus.tufts.edu/cgi-bin/ptext?lookup=Diod.+16.1.1*. Based on: Diodorus Siculus, *Library of History*, Vol. 4-8, translated by C. H. Oldfather. The Loeb Classical Library edition in twelve volumes. Cambridge, Mass.: Harvard University Press; London: William Heinemann, Ltd. 1989.

Диодор — Диодор са Сицилије, *Историјска библиотека*, књ. XVII-XXII, превод: М. Рицл. Нови Сад 1998 [Diodorus of Sicily, *Historical Library*, Books XVII-XXII, translated into Serbian by M. Ricl. Novi Sad 1998].

Херодот — Херодот. *Херодотова историја*, превод: Д. Чадиковска. Скопје 1998 [Herodotus. *History of Herodotus*, translated into Macedonian by D. Chadikovska. Skopje 1998].

Isocrates, *Phil.* — Isocrates, To Philip 346 BC, online at: *http://www.perseus.tufts.edu/cgi-bin/ptext?lookup=Isoc.+5+1*. Based on: *Isocrates*, translated by G. Norlin. The Loeb Classical Library edition in three volumes. Cambridge, MA, Harvard University Press; London, William Heinemann Ltd. 1980.

Јустин — Јустин, *Филиповата историја*, превод: Љ. Басотова. Скопје 2000 [Justin, *The History of Phillip*, translated into Macedonian by Lj. Basotova. Skopje 2000].

К. К. Руф — Квинт Куртиј Руф, *Историја на Александар Македонски*, превод: Љ. Басотова. Скопје 1998 [Quintus Curtius Rufus, *History of Alexander of Macedon*, translated into Macedonian by Lj. Basotova. Skopje 1998].

Livy — Livy, The History of Rome, online at: *http://mcadams.posc.mu.edu/txt/ah/Livy/*. Based on: Titus Livius, *The History of Rome*, Vol. 1-6, translated by Rev. Canon Roberts. London 1905.

Pauzanija Pauzanija, *Vodič po Heladi*, prevod: U. Pasini. Split 1989 [Pausanias, *Description of Greece*, translated into Croatian by U. Pasini. Split 1989].

Plutarch Plutarch, *Alexander*; *Pyrrhus*, online at: *http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Plutarch/Lives/*. Based on: *The Parallel Lives*, translated by B. Perrin. The Loeb Classical Library edition, Vols. VII, IX, 1919, 1920.

Полибије Полибије, *Историје*, том I, II, превод: М. Рицл. Нови Сад 1988 [Polybius, *The Histories*, Vols. I, II, translated into Serbian: M. Ricl. Novi Sad 1988].

Strabo Strabo, The Geography, online at: *http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Strabo/*. Based on: *The Geography of Strabo*, translated by H. L. Jones. The Loeb Classical Library edition in 8 volumes, 1917-1932.

Тукидид Тукидид, *Пелопонески рат*, превод: Д. Обрадовић. Београд 1999 [Thucydides, *History of the Peloponnesian War*, translated into Serbian by D. Obradović. Belgrade 1999].

БИБЛИОГРАФИЈА И КРАТЕНКИ
BIBLIOGRAPHY AND ABBREVIATIONS

Agora XII — B. A. Sparkes and L Talcott, *The Athenian Agora* Vol. XII. *Black and Plain Pottery of the 6th, 5th and 4th Centuries B.C.* Princeton, New Jersey 1970.

BCH — *Bulletin de Correspondance Hellénique*

Битракова-Грозданова 1987 — В. Битракова-Грозданова, *Споменици од хеленистичкиот период во СР Македонија*. Скопје 1987 [V. Bitrakova-Grozdanova, *Hellenistic Period Monuments in SR Macedonia*. Skopje 1987] (with a summary in French).

BMCMac. — B. V. Head, *British Museum Catalogue of Greek Coins*: Macedonia, etc. London 1879 (reprint Bologna 1978)

Borza 1990 — E. N. Borza, *In the Shadow of Olympus. The Emergence of Macedon*. New Jersey 1990.

Borza 1995 — E. N. Borza, *Makedonika* (essays), C. G. Thomas (ed.). Claremont 1995.

Bousquet 1952 — J. Bousquet, 'Dropion, roi des Péones', *BCH* LXXVI. Paris 1952, 136-140.

CHY — I. A. Mirnik, *Coin Hoards in Yugoslavia*, BAR International Series. Oxford 1981.

Драганов 2000 — Д. Драганов, *Монетите на македонските царе*, I: *от Александър I до Александър Велики*. Ямбол 2000 [D. Draganov, *The Coins of the Macedonian Kings* I: *from Alexander I to Alexander III*. Jambol 2000].

Gaebler 1897 — H. Gaebler, 'Zur Münzkunde Makedoniens II: Die Münzen der Derronen'. *Zeitschrift für Numismatik*, Band XX. Berlin 1897, 289-299.

Gaebler 1935 — H. Gaebler, *Die Antiken Münzen Nord-Griechenlands*, Band III: *Makedonia und Paionia*. Berlin 1935.

Gerassimov 1938 — T. Gerassimov, 'A Hoard of Decadrachms of the Derrones from Velitchkovo (Bulgaria)', *NC*, Ser. V, Vol. XVIII. London 1938, 80-84, Pl. II-III.

Герасимов 1955 — Т. Герасимов, „Декадрахма на тракийското племе дерони", *ИАИ* XX. София 1955, 576-578 [T. Gerasimov, 'Decadrachm of the Thracian Tribe Derrones', *IAI* XX. Sofia 1955, 576-578] (with a summary in French).

Герасимов 1964 Т. Герасимов, „Една фалшива пеонска монета“, *ИАИ* XXVII. София 1964, 249-251 [T. Gerasimov, 'A Counterfeited Paeonian Coin', *IAI* XXVII. Sofia 1964, 249-251] (with a summary in French).

GMW H. Bloesch, *Griechische Münzen in Winterthur,* Band I-II. Winterthur 1987.

ГСАД (*GSAD*) *Гласник срйскої археолошкої друшйва* (*Glasnik srpskog arheološkog društva*)

Head 1911 B. V. Head, *Historia Nummorum - A Manual of Greek Numismatics.* Oxford 1911.

HM 2 N. G. L. Hammond and G. T. Griffith, *A History of Macedonia*, Vol. II: 550-336 B.C. Oxford 1979.

HM 3 N. G. L. Hammond and F. W. Walbank, *A History of Macedonia*, Vol. III: 336-167 B.C. Oxford 1988.

ИАИ (*IAI*) *Извесйия на археолоїическия инсйийуй* (*Izvestiya na arheologicheskiya institut*)

I.G. II[2] *Inscriptiones Graecae II et III: Inscriptiones Atticae Euclidis anno posteriores*, 2nd edn., Parts I-III, Johannes Kirchner (ed.). Berlin 1913-1940, online at: *ttp://epigraphy.packhum.org/inscriptions/.*

IGCH *An Inventory of Greek Coin Hoards*, M. Thompson, O. Mørkholm, C. M. Kraay (eds.). New York 1973.

ИИТТ *Извори за исйоријаша на Тракия и Тракийе* I. Велизар Велков, Златозора Гочева, Василка Тъпкова (уредници) София 1981 [*Sources for the History of Thrace and the Thracians*, Vol. I. Velizar Velkov, Zlatozora Gocheva, Vasilka Tapkova (eds.). Sofia 1981].

Josifovski 2000 P. Josifovski, 'Coins with ΠΑΙ◦ΝΩΝ Inscription from the Collection of the National Bank of the Republic of Macedonia', *MNJ* 4. Skopje 2000, 15-28 (with a summary in Macedonian).

Josifovski 2006 P. Josifovski, 'The Beginnings of Minting Among the Paeonians (Derrones)', *Folia Archaeologica Balcanica* I: *In Honorem Verae Bitrakova-Grozdanova*, Elica Maneva (ed.). Skopje 2006, 251-262.

Јовановић 1989 А. Јовановић, „Значј једне „фалсификоване“ пеонске монете за убикацију античког Сарнунта“, *ГСАД* 5. Београд 1989, 41-44 (with a summary in English: A. Jovanović, 'The Importance of a "Counterfeit" Paeonian Coin in Determining the Possition of the Antiquity Sarnus', *GSAD* V. Belgrade 1989, 41-44).

Юрукова 1970 Й. Юрукова, „Монети на непознат пеонски владетел“, *ИАИ* XXXII. София 1970, 277-281 [Y. Yurukova, 'Coins of an Anonimous Paeonian Ruler', *IAI* XXXII. Sofia 1970, 277-281] (with a summary in French).

Кацаров 1921 Г. Кацаров, *Пеония. Принос къмъ сшараша ешноїрафия и исшория на Македония*. София 1921 [G. Katzarov, *Paeonia. Contribution Towards the Ancient Etnography and History of Macedonia*. Sofia 1921].

Керамидчиев 1977 — А. Керамидчиев, Извори за рударството и металургијата во Античка Македонија, *МАА* 3. Прилеп 1977, 103-115 (with a summary in English: A. Keramidchiev, *The Origins of Mining and Metallurgy in Antique Macedonia*, *MAA* 3. Prilep 1977, 103-115).

Kretz 2006 — R. Kretz, 'Teutamados - A New King of Paeonia', *The Numismatic Circular*, Vol. CXIV, 5 (Oct. 2006). London 2006, 259-264.

Лилчиќ, Јосифовски 1994 — В. Лилчиќ, П. Јосифовски, „Сребрен диобол на пајонскиот владетел ΤΕΥΤΑΟ(Σ)", *МНГ* 1. Скопје 1994, 27-37 (with a summary in English: V. Lilčić, P. Josifovski, 'A Silver Diobol of the Paeonian Ruler ΤΕΥΤΑΟ(Σ)', *MNJ* 1. Skopje 1994, 27-37).

Lorber 2000 — C. C. Lorber, 'The Goats of "Aigai"', in *Pour Denyse: Divertissements numismatiques*, Hurter, S. Mani and C. Arnold-Biucchi (ed.). Bern 2000, 113-133.

MAA — *Macedoniae Acta Archaeologica*

Macurdy 1925 — G. H. Macurdy, *Troy and Paeonia with Glimpses of Ancient Balkan History and Religion*. New York 1925.

Macurdy 1930 — G. H. Macurdy, 'The Derivation of the Greek Word Paean', *Language*, Vol. 6, No. 4 (Dec. 1930). Washington 1930, 297-303.

May 1939 — J. M. F. May, *The Coinage of Damastion and the Lesser Coinages of the Illyro-Paeonian Region*. London 1939.

Mayer 1957 — A. Mayer, *Die Sprache der alten Illyrier*, Band I. Wien 1957.

Merker 1965 — I. L. Merker, 'The Ancient Kingdom of Paionia', *Balkan Studies* Vol. 6. Thessaloniki 1965, 35-54.

Микулчић 1965 — И. Микулчић, „Илирско-архајски гробови из околине Штипа", *Старинар* XIII-XIV/1962-1963. Београд 1965, 197-209 [I. Mikulčić, 'Illyrian-Archaic Graves from the Vicinity of Shtip', *Starinar* XIII-XIV/1962-1963. Belgrade 1965, 197-209] (with a summary in French).

Микулчиќ 1999 — И. Микулчиќ, *Антички градови во Македонија*. Скопје 1999 [I. Mikulchikj, *Ancient Cities in Macedonia*. Skopje 1999] (with a summary in German).

Митревски 1997 — Д. Митревски, *Протоисториските заедници во Македонија преку погребувањето и погребните манифестации*. Скопје 1997 (with a summary in English: D. Mitrevski, *Proto-historical Communities in Macedonia through Burials and Burial Manifestations*. Skopje 1997).

Митровић 2005 — Г. Митровић, „Остава сребрног новца Дерона", *Врањски гласник* XXXIII. Врање 2005, 59-88 (with a summary in English: G. Mitrović, 'The Hoard of Silver Coins - Derrones', *Bulletin of the National Museum Vranje* XXXIII. Vranje 2005, 59-88).

МНГ / MNJ — *Македонски нумизматички гласник / Macedonian Numismatic Journal*

МПИ — *Македонија: парите и историјата, каталог на постојаната музејска поставка на НБРМ*, К. Христовска (уредник). Скопје 2002 [*Macedonia: Coins and History, Catalogue of the NBRM Permanent Museum Exhibition*, K. Hristovska (ed.), Skopje 2002].

Muret 1881 — E. Muret, 'Monnaies inédites: Bastareus dynaste de Péonie'. *BCH* V. Athènes-Paris 1881, 329-331.

Muret 1882 — E. Muret, 'Monnaies inédites: Nicarchos, dynaste inconnu'. *BCH* VI. Athènes-Paris 1882, 211.

НБРМ / NBRM — Народна Банка на Република Македонија / National Bank of the Republic of Macedonia

НБРМКол. / NBRMColl. — *Нумизматичка збирка на НБРМ*, Ј. Кондијанов (уредник). Скопје 1999 / *Numismatic Collection of the NBRM*, J. Kondijanov (ed.). Skopje 1999.

NC — *The Numismatic Chronicle*

Obradović 2002 — M. Obradović, 'ΤΕΥΤΙΟΥ ΕΙΜΙ, A Bronze Situla From Graešnica (Upper Macedonia)', *Živa Antika* 52. Skopje, 211-218.

Папазоглу 1957 — Ф. Папазоглу, *Македонски градови у римско доба*. Скопје 1957 [F. Papazoglu, *Macedonian Cities in the Roman Period*. Skopje 1957] (with a summary in French).

Papazoglu 1969 — F. Papazoglu, *Srednjobalkanska plemena u predrimskodoba: Tribali, Autarijati, Dardanci, Skordisci i Mezi* [*Central Balkan Tribes in the Preroman Period: Triballi, Autariatae, Dardani, Scordisci and Moesi*]. Sarajevo 1969 (with a summary in French).

Павловска (необјавено [unpublished]) — Е. Павловска, *Тетрадрахма на Тевтамад - непознат пајонски (?) владетел* (текст презентиран на XIX Симпозиум на Македонското археолошко научно друштво, одржан на 25-28 октомври 2006 г. во Делчево [E. Pavlovska, *Tetradrachm of Teutamadus - an Anonymous Paeonian (?) Ruler* (paper read on XIX Symposium of the Macedonian Archaeologial Scientific Association, held on October 25-28 2006 in Delchevo)].

Петрова 1991 — Е. Петрова, „Пајонските племиња и пајонското кралство во II и I милениум пр.н.е.“, *МАА* 12 (1990-1991). Скопје 1991, 1-130 (with a summary in English: E. Petrova, 'The Paeonian Tribes and the Paeonian Kingdon in II and I millennia BC', *MAA* 12 (1990-1991). Skopje 1991, 1-130).

Петрова 1994 — Е. Петрова, „Октодрахма на пајонското племе Дерони во Збирката на Музејот на Македонија“, *МНГ* 1. Скопје 1994, 9-19 (with a summary in English: E. Petrova, 'A Derronian Octodrachm from the Collection of the Museum of Macedonia', *MNJ* 1. Skopje 1994, 9-19).

Петрова 1999 / Petrova 1999 — Е. Петрова, *Пајонија во II и I милениум пр.н.е.* Скопје 1999 / E. Petrova, *Paeonia in the II and I millennia B.C.* Skopje 1999.

Petrova 2001 — E. Petrova, 'The Coinage of the Paeonian Tribal Organizations and Paeonian Kings', in *Coins and Mints in Macedonia*, Cvetan Grozdanov (ed.). Skopje 2001, 13-27.

Петрова, Лилчиќ 1997 / Petrova, Lilčić 1997 Е. Петрова, В. Лилчиќ, „Непознат сребрен тетробол на пајонскиот крал Ликеј“, *Македонско наследство* 5. Скопје 1997, 5-9 / E. Petrova, V. Lilčić, 'Unknown Tetrobol of the Paeonian King Lycceius', *Macedonian Heritage* 5. Skopje 1997, 5-9.

Pouilloux 1950 J. Pouilloux, 'Dropion, roi des Péones', *BCH* LXXIV. Paris 1950, 22-32.

Price 1974 M. J. Price, *Coins of the Macedonians*. London 1974.

Price 1987 M. J. Price, 'The Coinages of the Northern Aegean', in *Coinage and Administration in the Athenian and Persian Empires*, I. Carradice (ed.). The Ninth Oxford Symposium on Coinage and Monetary History. Oxford 1987, 43-47, Pl. VIII-IX.

Price, Waggoner 1975 M. J. Price, N. M. Waggoner, *Archaic Greek Silver Coinage: the Asyut Hoard*. London 1975.

Проева 1997 Н. Проева, *Студии за античките Македонци*. Скопје 1997 [N. Proeva, *Studies About the Ancient Macedonians*. Skopje 1997] (with a summary in French).

Raymond 1953 D. Raymond, *Macedonian Regal Coinage to 413 B.C.* New York 1953.

Рогалски 1969 А. Рогалски, „За някои „фалшиви“ антични монети сечени на Балканския полустров. II. Една пеонска или илирийска монета с надпис ΤΕΥΤΑ...“, *Известия на народния музей Варна* V (XX). Варна 1969, 77-82 [A. Rogalski, 'About Some Ancient "Counterfeited" Coins Minted in the Balkan Peninsula. II. One Paeonian or Illyrian Coin with ΤΕΥΤΑ... Inscription', *Izvestiya na narodniya muzei Varna* V (XX). Varna 1969, 77-82].

Σαββόπουλου 1998 Θ. Σαββόπουλου, 'Ευρωπός 1995', *Το αρχαιλογικό έργο στη Μακεδονία και Θράκη* 9, 1995. Θεσσαλοωνίκη 1998, 395-405 [Th. Savvopoulou, 'Europos 1995', *To arheologiko ergo sti Makedonia ke Thraki* 9, 1995. Thessaloniki 1998, 395-405].

Schönert-Geiß 1999 E. Schönert-Geiß, *Bibliographie zur antiken Numismatik Thrakiens und Möesiens*. Berlin 1999.

Shear 1978 T. L. Shear, Jr., 'Kallias of Sphetos and the Revolt of Athens in 286 BC', *Hesperia Supplements*, Vol. 17. New Jersey 1978.

Six 1875 J. P. Six, 'Lycceios, dinaste des Péoniens', *NC*, Ser. II, Vol XV. London 1875, 20-25.

SNGANS N. M. Waggoner, *Sylloge Nummorum Graecorum. The Collection of the American Numismatic Society*. Part 7: *Macedonia* I (Cities, Thraco-Macedonian tribes, Paeonian kings). New York 1987.

SNGAsh. C. E. King, C. M. Kraay, *Sylloge Nummorum Graecoum*, Vol. V: *Ashmolean Museum Oxford*. Part IV: *Paeonia-Thessaly*. London 1981.

SNGCop. *Sylloge Nummorum Graecorum. Danish National Museum. Royal Collection of Coins and Medals.* Vol. 2: *Thrace and Macedonia*. Copenhagen 1942-1944 (reprint New Jersey 1982).

Соколовска 1975 В. Соколовска, „Новија архелошка ископавања у Демир Капији“, *Старинар* XXIV-XXV/1973-1974. Београд 1975, 183-192, Т. I-VII [V. Sokolovska, 'The Most Recent Archaeologiacal Excavations in Demir Kapija', *Starinar* XXIV-XXV/1973-1974. Belgrade 1975, 183-192, T. I-VII] (with a summary in French).

Соколовска 1990 В. Соколовска, „Пајонското племе Агријани и врските со Дамастион“, *МАА* 11 (1987-1989). Скопје 1990, 9-33 [V. Sokolovska, 'The Paeonian Tribe Agrianes and the Relations with Damastium', MAA 11 (1987-1989). Skopje 1990, 9-33] (with a summary in French).

Sokolovska 1996 V. Sokolovska, *The Coinage of Agrianes*, *MNJ* 2. Skopje 1996, 13-22 (with a summary in Macedonian).

Срејовић, Цермановић 1979 Д. Срејовић, А. Цермановић, *Речник грчке и римске митологије*. Београд 1979 [D. Srejović, A. Cermanović, *Dictionary of Greek and Roman Mythology*. Belgrade 1979]

Svoronos 1919 J. N. Svoronos, *L'hellénisme primitif de la Macédoine prouvé par la Numismatique et l'or du Pangée*. Paris 1919.

ex *ШелдаровКол.* / ex *ŠeldarovColl.* Н. Шелдаров, *Македонија и Пајонија.* Колекција Шелдаров. Скопје 2003 / N. Šeldarov, *Macedonia and Paeonia*. Šeldarov Collection. Skopje 2003.

Šeldarov, Lilčić 1992 N. Šeldarov, V. Lilčić, 'Monete s natpisom ΠΑΙ•ΝΩΝ', *Numizmatičke vijesti* 1 (45). Zagreb 1992, 7-11 (with a summary in English: 'Coins with the Inscription ΠΑΙ•ΝΩΝ').

Tkalec 2005 A. Tkalec AG, Münzauktion, Zürich 9.5.2005, lot 45, online at: *www.coinstkalec.ch/00045h00.htm+teutamados.*

Ујес, Ромић 1996 Д. Ујес, К. Ромић, „Положај града Дамастиона“, *ГСАД* 11. Београд 1996, 77-98 [D. Ujes, K. Romić, 'The Position of the City of Damastium', *GSAD* 11. Belgrade 1996, 77-98] (with a summary in French).

Ujes 2002 D. Ujes, 'Recherche sur la localisation de Damastion et ses mines', *Revue Numismatique*, Vol. 6, no. 158. Paris 2002, 103-129.

Вучковић-Тодоровић 1975 Д. Вучковић-Тодоровић, „Прилог познавању новаца пеонских владара“, *Старинар* XXIV-XXV/1973-1974. Београд 1975, 85-88, Т. I-II [D. Vučković-Todorović, 'Contribution to Understanding the Coins of the Paeonian Kings', *Starinar* XXIV-XXV/1973-1974. Belgrade 1975, 85-88, T. I-II] (with a summary in French).

Waggoner 1982 N. M. Waggoner, 'Another Alexander Tetradrachm of Audoleon', in *Studia Paulo Naster Oblata* I, *Numismatica Antiqua*, Simone Scheers (ed.). Leuven 1982, 99-102, Pl. XIV.

Waggoner 1983 N. M. Waggoner, 'Further Reflections on Audoleon and His Alexander Mint', *Revue Belge de Numismatique* CXXIX. Bruxelles 1983, 5-21, Pl. I-V.

ТАБЛИ

PLATES

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15

16 17 18 19 20

21 22 23 24 25

26 27 28 29 30

31 32 33 34 35

36 37 38 39 40

41 42 43 44 45

46 47 48 49 50

51 52 53 54 55

56 57 58 59 60

61 62 63 64 65

66 67 68 69 70

71 72 73 74 75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91 92 93 94 95

96 97 98 99 100

101 102 103 104 105

106 107 108 109 110

111 112 113 114 115

116 117 118 119 120

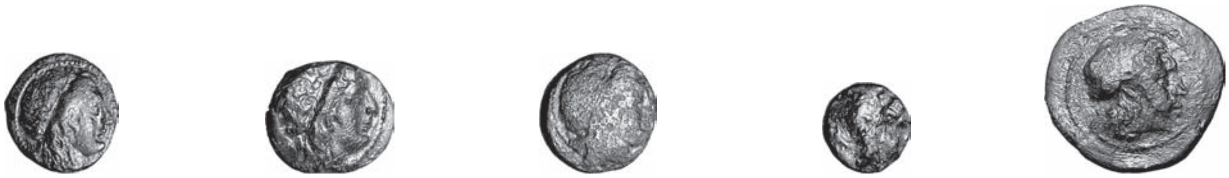

121 122 123 124 125

126 127 128 129 130

131 132 133 134 135

136 137 138 139 140

141 142 143 144 145

146 147 148 149 150

151 152 153 154 155

156 157 158 159 160

161 162 163 164 165

166 167 168 169 170

171 172 173 174 175

176 177 178 179 180

181 182 183 184 185

186 187 188 189 190

191 192 193 194 195

196 197 198 199 200

201 202 203 204 205

206 207 208 209 210

211 212 213 214 215

216 217 218 219 220

221 222 223 224 225

226 227 228 229 230

231 232 233 234 235

236 237 238

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје

737.1 (497-13) "-04/ -02" (083.822)

ПАВЛОВСКА, Ефтимија
Монетите на Пајонија од Нумизматичката збирка на НБРМ / Ефтимија Павловска ; [превод на англиски Елизабета Баковска, Ефтимија Павловска ; фотографии Владо Кипријановски] = The Coins of Paeonia from the Numismatic Collection of NBRM / Eftimija Pavlovska ; [translated into English Elizabeta Bakovska, Eftimija Pavlovska ; photographs Vlado Kiprijanovski]. - Скопје : Народна банка на Република Македонија = National Bank of the Republic of Macedonia, 2008. - 102 стр. : илустр. ; 30 см

Текст напоредно на мак. и англ. јазик

ISBN 978-9989-107-14-6
1. Насп. ств. насл. - I. Pavlovska, Eftimija види Павловска, Ефтимија
а) Монети и монетоковање - Пајонија - 6-3 в. пр. н.е. - Каталози
COBISS.MK - ID 73403914

ISBN 978-9989-107-14-6